

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ

ಸಂಪುಟ ೮೬
(ಸಂಚಿಕೆ ೩೩೯-೪೦)

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು

PRABUDDHA KARNATAKA: A Kannada quarterly of the University of Mysore.
Edited by Dr. Panditaradhy and B.V. Shridhara, Published by the Director
Prasaranga, University of Mysore, Manasagangotri, Mysore - 570 006
Vol. 86. No 339-40

© ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದೆ.
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಕ ೧೯೨೯, ಶಿಶಿರ ಪುಷ್ಯ ೧,
೦ ತ್ರಯೋದಶಿ, ಕೃತಿಕಾ ೨೨ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೭

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಸಿ.ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ
ಬಾ. ವೇ. ಶ್ರೀಧರ

<http://uni-mysore.ac.in/journal/prabuddha/prabuddha-karnataka.pdf>

ಪ್ರಕಾಶಕರು
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೫

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ:
ಸೈಲೋಟಂ ಕ್ರಿಯೇಷನ್ಸ್
೨೯೧೬/೧ ಡಾ. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ರಸ್ತೆ
ಸರಸ್ವತೀಪುರ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೯
silotum@gmail.com

ಮುದ್ರಕರು
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಡಿರ್ಜಿನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಓದುಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಅಂತರಜಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಬಂದ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವೂ ಅಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆಡೆ ಪ್ರಕಟವಾದವನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರು ಮೌಲಿಕವಾದ, ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾದ, ಸ್ವಂತಿಕೆಯುಳ್ಳ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಲೇಖಕ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರಿಗೆ ನುಡಿನಮನವಾಗಿ ಅವರ ಲೇಖನ, ಕೃತಿಗಳ ನಿಖರವಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಳಂಬವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಚಿಕೆ ತಡವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈಸೇರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ವಿಷಾದವಿದೆ.

ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದ ತೆಲುಗು-ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಾ ಆರ್ ವಿ ಎಸ್ ಸುಂದರಂ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಶುಭವನ್ನು ಕೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಹೊಸ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸ ಡಾ ಸಿ ಎಸ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಅವರನ್ನು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆ.

'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ಕ್ಕೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು 'ನುಡಿ' ಅಥವಾ 'ಬರಹ' ತಂತ್ರಾಂಶದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು. ಸಂಪಾದಕರ ವಿ-ಅಂಚೆ: panditaradhya@gmail.com

ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ 'ಲೇಖನ'/'ಪುಸ್ತಕಗಳ ಉದ್ಧರಣೆಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು - ಅಂದರೆ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರು, ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ವರ್ಷ, 'ಲೇಖನ', ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆಯ/ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಸಂಪಾದಕರು

ಪರಿವಿಡಿ

ಪರಿವಿಡಿ	iii
ಸಂಪಾದಕೀಯ	iv
ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು	v
೧. ವಿದ್ಯರ್ಥ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ ಡಾ: ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧
೨. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರಿವಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯದ 'ಏಕಲವ್ಯ' ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ	೧೧
೩. ಕರ್ನಲ್ ಕಾಲಿನ್ ಮೆಕೆನ್ನಿ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ	೨೪
೪. ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್	೩೯
೫. ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಪಾಠಪರಿಷ್ಕರಣ ವಿಚಾರ ಸ. ಕಾರ್ತೀಕ್	೬೫
೬. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿ ನಮನ ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ	೭೪

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು

೧. ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ
ವಿಶ್ರಾಂತ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಬ್ರಹ್ಮೀ
ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಪುರ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೧೨
೨. ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ
ವಿಶ್ರಾಂತ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು
ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು
ಎಸ್-೨, 'ಆಶ್ರಯ'
೬ಡಿ, ದಕ್ಷಿಣ ತಿರುವು ರಸ್ತೆ
ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಉದ್ಯಾನದ ಸಮೀಪ
ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೦೪
shrihavanoor@gmail.com
೩. ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ
ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೬
೪. ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕಿ,
ರೀಜನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್,
ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೫. ಸ. ಕಾರ್ತೀಕ್
ಸಂ ೧೪/೮೫ ಮೌಂಟ್ ಜಾಯ್ ರಸ್ತೆ
ಹನುಮಂತನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೧೯
- ೬ ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦೦೦೬

ವಿಧ್ಯರ್ಥ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ

ಪ್ರೊ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

'ಅಲ್' ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈಯಾಕರಣರು ಈ ಮೂರು ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ:

೧. ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಧಾತುವಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಉದಾ: ಉಸಿರ್ + ಅಲ್ = ಉಸಿರಲ್: ಮಾತಾಡಬೇಡ; ಪುಗು+ಅಲ್=ಪುಗಲ್: ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಡ.

೨. ಪ್ರಯೋಜನವಸ್ತುವಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತುವಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಉದಾ: 'ಇಱಾಯಲ್ ತಕ್ಕಳವು': ಇಱ + ಅಲ್ = ಇಱಿಯಲ್ : ಅಳವು ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಪ್ರಯೋಜನ ಇರಿಯುವುದು;

'ಈಯಲ್ ತಕ್ಕ ಸಂಪತ್ತಿ': ಈ + ಅಲ್ = ಈಯಲ್: ಸಂಪತ್ತಿ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಪ್ರಯೋಜನ ಈವುದು.

೩. ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಎರಡನೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯ ಧಾತುವಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಉದಾ: 'ಗೆಲಲ್ ಬಗೆದಂ': ಗೆಲ್ + ಅಲ್ = ಗೆಲಲ್: ಬಗೆದನು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆ ಗೆಲ್ಲುವುದು ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ನಡೆಯಿತು ;

'ಮುತ್ತಲ್ವೇಟ್ಟಂ': ಮುತ್ತ + ಅಲ್ = ಮುತ್ತಲ್ : ಹೇಳಿದನು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆ ಮುತ್ತುವುದು ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ನಡೆಯಿತು.

ವೈಯಾಕರಣರು ಗುರುತಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಉಂಟು. ಅದೆಂದರೆ:

೪. ಧಾತು ಕೃನ್ನಾಮವಾಗಲು ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಉದಾ: ತುಱುಗು + ಅಲ್ = ತುಱುಗಲ್ : ಗುಂಪು; ಬೀಟ್ + ಅಲ್ = ಬೀಟ್ಲ್ : (ಮರದ) ಬಿಳಿಲು.

ಈಗ ಮೊದಲ ಪ್ರಯೋಜನದ ವಿಚಾರ: ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಸೂತ್ರ ವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳುಂಟು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಕರಣಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಇವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವುದು ಈ ಬರಹದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಆಕರಗಳನ್ನು

ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃಗಳ ಆನುಪೂರ್ವಿಗೇ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದೆ.

'ಶಬ್ದಸ್ವತ್ತಿ':

ಪ್ರತಿಷೇಧದೊಳಂ ಕೆಲಬರ
ಮತದಿಂದಲ್ ವರ್ತಿಕುಂ.....

ನಗೆಯೊಳಮಪ್ಪೊಡಮಿಂತೀ
ತೆಗಲ ದುರುಕ್ತಿಗಳನೆಮ್ಮೊಳಿಂ ನುಡಿಯಲ್ ನೀಂ
ಬಗೆಯೊಳ್ ಬೇಜೊಂದನಣಂ
ಬಗೆಯಲ್ ಗಡ ನಿನಗೆ ಸುಮತಿ ಬೇಜಾಂ ಬೇಜೇ||

(ಸೂ.೯೪, ಪ್ರ. ೪೧೨)

ಕ್ರಿಯೆ ತಾನು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ (ಸೂ. ೯೩) ಮೇಲೆ, ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ ಪ್ರತಿಷೇಧದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಸೂ.೯೪) ಹೇಳಿದೆ.

'ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ' ಎಂದು ಏಕೆ? ಪ್ರತಿಷೇಧ ಇತರ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ಯ ಎಂದಿರಬಹುದು; ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಡಮೆ ಎಂದೂ ಇರಬಹುದು. ಉದ್ಭೂತಪ್ರಯೋಗದ ಆಕರ ತಿಳಿಯದು. ಇದೇ ಭಾಗಶಃ 'ಶಬ್ದ ಮಣಿದರ್ಪಣ' ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಂದಿದೆ (೨೪೫-೧).

ಇಲ್ಲಿ 'ನುಡಿಯಲ್', 'ಬಗೆಯಲ್' ಮ.ಪು. ಏ.ವ. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನುವುದು ವಿಧಿತ. ನುಡಿ+ಅಲ್= ನುಡಿಯಲ್; ನುಡಿಯದಿರು / ನುಡಿಯಬೇಡ, ಬಗೆ+ಅಲ್=ಬಗೆಯದಿರು / ಬಗೆಯಬೇಡ. ಇವು ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥಗಳು. ನಾಗವರ್ಮ ಏ.ವ.ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಬ.ವ.ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಹ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು; ಮುಂದೆ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಿದೆ.

'ಭಾಷಾಭೂಷಣ':

ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಚ||

ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥೇಷಿ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ||

ನುಡಿಯಲ್ ಬೇಡ, ಮಿಡುಕಲ್ ಬೇಡ; ಪೋಗಲ್ ಬಾರದು, ಉಸಿರಲ್ ಬಾರದು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ "ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಮಲ್" ಎಂಬ ಸೂತ್ರವೂ (೨೨೧) "ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ" ಎಂಬ ವೃತ್ತಿಯೂ ಇವುಗಳ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ 'ನೋಡಲ್ ಬಗೆದಂ', 'ಕೂಡಲ್ ಸಾರ್ದಂ', 'ಪಾಡಲ್ ತೊಡಗಿದಂ' ಇ. ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ, ಈ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ

ಡಾ: ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

‘ಪ್ರತಿಷೇಧದಲ್ಲಿಯೂ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ (ಸೂ. ೨೨೨).

ಆಶಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿ, ಭಾಷಾಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವುಂಟು. ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಗಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನಾಗವರ್ಮನ ಗ್ರಹಿಕೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕಾರಣವಿರಲಾರದು. ಬೇಡ, ಬಾರದು ಇಂಥ ಅನ್ಯ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳು ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ‘ಅಲ್’ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕ ಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈಗ ಕಾಣಿಸಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ ನುಡಿಯಲ್, ಮಿಡುಕಲ್, ಪೋಗಲ್, ಉಸಿರಲ್ ಎಂದಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕು; ‘ಬೇಡ’, ‘ಬಾರದು’ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಷೇಧವಾಚಕಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸೇರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಮಾದಗಳು.

‘ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ’:

ಸತತಂ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ

ಪ್ರತಿಷೇಧದ ವಿಧಿಯೊಳಂ ಪ್ರಯೋಜನವಸ್ತಾ

ಶ್ರಿತ ಹೇತುಕ್ರಿಯೆಯೊಳಮ

ನ್ವಿತಮಲ್ ಕ್ರಿಯೆ ತಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಮಪ್ಪಡೆಗಳೊಳಂ||

ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಪ್ರತಿಷೇಧದ ಕ್ರಿಯೆ ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಾಗೆ ಅಲ್ ಬರ್ಕುಂ.....

ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಾದಲ್ಲಿ:

ಉಸಿರಲಿಂ, ಮೀಱಲಿಂ, ಸಾರಲಿಂ.

ಆರಯ್ದಾರುಂ ಸಾರಲಿಂ..... (೧)

ಬಿಲ್ಲೆಱಿಯನೆಂದುದೆ ಮಾತು ಮೀಱಲಿಂ (೨)

ಏಳಿದಂಗೆಯಲಿಮೀಗಳೆ ನಮ್ಮೊಳ್ಳಾಳನ್..... (೩)

ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಷೇಧದ ಕ್ರಿಯೆಯೊಳ್ ಅಲ್ ಅಕ್ಕು:

..... ಪೆಱತೊಂದನಣಂ

ಬಗೆಯಲ್ ಗಡ ನಿನಗೆ ಸುಮತಿ ಬೇಱಾಂ ಬೇಱೀ (೪)

ಬನದೊಳ್ ಪುಗಲ್ ಪುಗಲೆಂಬ ಗಂಡುಗೋಗಿಲೆ....(೫)

ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ ಸೂತ್ರ ೨೪೫ರ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಭಾಗಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿಶದತೆ ಸುಗಮವಲ್ಲದ ಗೊಂದಲಗಳಿವೆ. ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದು ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಪರಿಷ್ಕರಣದ (೧೯೬೮ರ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

ಭಾಗವನ್ನು.

“ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಪ್ರತಿಷೇಧದ ಕ್ರಿಯೆ ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಾದಲ್ಲಿಯುಂ.... ಅಲ್ ಅಕ್ಕುಂ”
(ಕಿಟ್ಟಿಲ್).

“ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಪ್ರತಿಷೇಧದ ಕ್ರಿಯೆಯುಂ ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಾಗೆ ಅಲ್ ಅಕ್ಕುಂ”
(ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು).

ಈ ಭಿನ್ನಪಾಠದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಅಂತಹ ಆಶಯಭೇದವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
(ಎಲ್.ಬಿ. ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಿಯೆಯುಂ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಿಲ್ಲ;
'ಕ್ರಿಯೆಯಾ' ಎಂದಾದರೆ ಆಗಬಹುದು), ಪ್ರಯೋಗಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವುಂಟು.

ಪ್ರಯೋಗಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ ಬೇರೆ, ವಿಧ್ಯರ್ಥವಲ್ಲದ
ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವಂತೆ ಸೂಚನೆಯೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ
ಇರುವುದು ಆ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. 'ವಿಧ್ಯರ್ಥಮಾದಲ್ಲಿ' ಎಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ
ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷೇಧವೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು,
ಇವುಗಳ ಅನ್ವಯ ಹೇಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸೂತ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಮ.ಪು. ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಮ.ಪು.-ವಿಧ್ಯರ್ಥ-ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ ಈ ಮೂರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಯೇ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು
ಕೇಶಿರಾಜನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದು ಶಕ್ಯ.

ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ,

ಉಸಿರ್+ಅಲ್+ಇಮ್= ಉಸಿರಲಿಂ : (ನೀವು) ಉಸಿರದಿರಿ / ಉಸಿರಬೇಡಿ,

ಮೀಱು+ಅಲ್+ಇಮ್= ಮೀಱಲಿಂ : (ನೀವು) ಮೀರದಿರಿ/ಮೀರಬೇಡಿ,

ಸಾರ್+ಅಲ್+ಇಮ್ = ಸಾರಲಿಂ : (ನೀವು) ಸಮೀಪಿಸದಿರಿ/ ಸಮೀಪಿಸಬೇಡಿ

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಶಬ್ದರಚನೆಯೂ

(ಧಾತು+ ಮ.ಪು. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ + ಮ.ಪು. ಬ.ವ. ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ),

ಬಗೆ+ಅಲ್=ಬಗೆಯಲ್: (ನೀನು) ಬಗೆಯದಿರು / ಬಗೆಯಬೇಡ,

ಪುಗು+ಅಲ್=ಪುಗಲ್: (ನೀನು) ಪ್ರವೇಶಿಸದಿರು / ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಡ

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಶಬ್ದರಚನೆಯೂ (ಧಾತು+ಮ.ಪು. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ;

ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಏ.ವ. ವಿವಕ್ಷೆ) ಕಂಡುಬರುವುದು ವಿದಿತ.

ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ ಭಾಷಾಭೂಷಣಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ
ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯಸ್ಥವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಇದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಉದಾ:

ಡಾ: ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಅ. 'ಪಂಪಭಾರತ'ದಿಂದ:

೧. ಬೇಟೆ ರಥಮಂ ಬಂದೇಟೆ ಪೋ ಪುಗಲೆಂ | ದೊಡಲುತ್ತುಂ.....
(೧೧-೧೧)

೨. ಆಟೆಯರ್ ಪಾಂಡವರೆನ್ನಿನುಮಟೆಪಲ್ ನೀಮೆಂದದಂ.....
(೧೨-೧೯೮)

೩. ಪಾಡಿದುದು ಮದಾಳಿಮಾಲೆ ಪುಗಲೆನ್ನದೆ ದಲ್ ಪುಗಿಮೆಂದು.....
(೧೪-೧೨)

೪. ಪಲೊಟ್ಟೆದಪನಿಲ್ಲಿ ಮನ್ನಥನಿದಂ ಪುಗಲಿಂ ಗಡಿಮೆಂದು
(೨-೧೩)

೫. ಕಾಗೆವೊಲಿಂತು ಬಿಲ್ಲೆ ಕರಮಂಜುವಿರಂಜಲಿಂ
(೧೦-೧೨೨)

೬. ನಂಬಿಂ ನಂಬಲಿಮಿಂದಿಂ | ಗೊಂಬತ್ತು ದಿನಂ ದಲೆಮ್ಮ ಬೆನ್ನಲೆ ನಿಂದಿರ್
(೧೧-೨೯)

ಆ. 'ಶಾಂತಿಪುರಾಣ'ದಿಂದ:

ಇಳಿಸಲಿಳಿಸಲ್ ಮಾರ್ಕೊಳ್ ಮಾರ್ಕೊಳ್ ಪುಗಲ್ ಪುಗಲೆಂದು ಸಂಗಳಿಸಿ....
(೪-೨೪)

ಇ. 'ಲೀಲಾವತೀಪ್ರಬಂಧ'ದಿಂದ:

ನೀನಾರ್ಗದಾನಾರ್ಗ ಬಾರಲ್....
(೧೪-೮೨)

'ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ'ದಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜನು ಏ.ವ.ದ (-ಅಲ್) ಹಾಗೂ ಬ.ವ.ದ (-ಅಲ್+ಇಂ= ಅಲಿಂ) ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದು, ಕಾಲಾನಂತರದ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಬೆರೆತುಹೋಗಿ, ಭಿನ್ನ ಸೂಚಕಾಂಶಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಗೊಂದಲ ಹೆಚ್ಚಿರುವಂತಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತೆಕ್ಕುಂಜ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ವಿಸ್ತೃತ 'ಕೇಶಿರಾಜ ದರ್ಪಣ'ದಲ್ಲಿ (೧೯೯೯, ಪು. ೫೧೪-೧೫) ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ:

"ಬಗೆಯಲ್, ಪುಗಲ್ ಎಂಬೆರಡು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು; ಆದರೆ ವಿಧ್ಯರ್ಥಕಗಳಲ್ಲ. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡುವಂತಿದೆ.

ಅಣಂ ಬಗೆಯಲ್ = ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಗೆಯಬಾರದು.

ಪುಗಲ್ = ಹೊಗಬಾರದು.

ಬಗೆಯಲಿಂ ಪುಗಲಿಂ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಗೆಯಬೇಡಿರಿ,

ಹೊಗಬೇಡಿರಿ ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಗೆಯಲ್ ಪುಗಲ್ ಎಂಬವು ಏಕವಚನಕ್ಕೂ ಬಹುವಚನಕ್ಕೂ ಏಕರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮೂರು ಪುರುಷಗಳಿಗೆ ಇದು ಒಂದೇ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಬಗೆಯಲಿಂ ಮುಂತಾದುವು ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.”

ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದೆತ್ತಿ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

ಇದು ವಿಚಾರಣೀಯ. ಅವರು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಬಗೆಯಲ್, ಪುಗಲ್ ಶಬ್ದಗಳ ಆಶಯ ಬಗೆಯಬಾರದು, ಹೊಗಬಾರದು ಎಂಬಂತೆ ಇರುವುದಾದರೆ ಇವು ಗೆಲಲ್ ಬಗೆದಂ, ಪುಗಲ್ಪಂದಂ ಎಂಬ ಇಲ್ಲವೆ ಉಡವೇಟ್, ಬರವೇಟ್ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥದ ಅಲ್ / ಅ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿಯೆ ತಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಮಂ ಪೇಟ್ಠಿಯೊಳಮಲ್ ಅಕ್ಕುಂ) ಸೇರಿದ ರೂಪಗಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಬಗೆ ಮತ್ತು ಬರು, ಹೊಗು ಮತ್ತು ಬರು ಈ ತೆರನ ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಂಯುಕ್ತರಚನೆ. ಆದರೆ ಬಗೆಯಲ್, ಪುಗಲ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಬಗೆ, ಪುಗು ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿಗೆ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿರುವ ರೂಪಗಳಷ್ಟೇ.

ಅಲ್ಲದೆ ನಾನ್/ ನಾಮ್ ಬಗೆಯಲ್, ಅವನ್/ಅವಳ್/ಅವರ್ ಬಗೆಯಲ್, ಅದು/ಅವು ಬಗೆಯಲ್ ಎಂಬಂತಹ ನಡೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷಾರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರೂ ಅಂಥವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿಲ್ಲ.

ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದರೆ : ಧಾತು + ಅಲ್ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಬಗೆಯಲ್, ಪುಗಲ್ ಇಂಥ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮ.ಪು. ಏ.ವ. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು; ಧಾತು + ಅಲ್ + ಇಮ್ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಉಸಿರಲಿಂ, ಮೀಱಲಿಂ ಇಂಥ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮ.ಪು. ಬ.ವ. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು. ಇವು ಅನ್ಯಥಾ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಪಂಪಭಾರತದ ೧೨-೧೯೮ರ ಉದಾ. ಒಂದು ಅಪವಾದ; ವಿಶೇಷವಾಕ್ಯಭಣಿತಿ).

‘ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ’

ಆಶೀರಾದೌ ಬೇಡಂ ಬೇಡೌ ಪರತಃ||

ತಿಜಃ ಪರತಃ ಬೇಡಂ ಬೇಡ ಇತ್ಯೇತೌ ಶಬ್ದೌ ಪ್ರಯುಚ್ಛೇತೇ ಆಶೀರಾದ್ಯರ್ಥೇ ಪ್ರತಿಷೇಧವಿಷಯೇ.

ಮಾಡಲ್ಬೇಡಂ, ಮಾಡಲ್ಬೇಡ; ನೋಡಲ್ಬೇಡಂ, ನೋಡಲ್ಬೇಡ

ಆಶೀರಾದಾವಿತಿ ಕಿಂ? ಮಾಡಂ, ಮಾಡರ್.

ಪ್ರತಿಷೇಧ ಇತಿ ಕಿಂ? ಮಾಡ್ಕಿ, ಮಾಡುಗೆ. ಪರತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಂ ಮಾಭೂತ್. (ಸೂ. ೫೨೪).

ವೇಮಃ||

ಡಾ: ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಇಮಃ ಪರತೋ ಬೇಡಂ, ಬೇಡ ಇತ್ಯೇಶೌ ವಾ ಪ್ರಯುಚ್ಛೇತೇ ಪ್ರತಿಷೇಧವಿಷಯೇ.
ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡಂ, ಮಾಡಲಿಂ; ಕೂಡಲಿಂ ಬೇಡಂ, ಕೂಡಲಿಂ.
ಇಮ ಇತಿ ಕಿಂ? ನೀನಿದಂ ಮಾಡಲ್ವೇಡಂ, ಮಾಡಲ್ವೇಡ.

(ಸೂತ್ರ ೫೨೫)

ತಸ್ಮಿನ್ನದಲೌ||

ಬೇಡಂ ಬೇಡ ಇತ್ಯನಯೋಃ ಪರಯೋಃ ತಿಜಃ ಅತ್, ಅಲ್ ಇತ್ಯೇಶೌ ಆದೇಶೌ ಭವತಃ
ಮಾಡಬೇಡಂ, ಮಾಡಲ್ವೇಡಂ; ನೋಡಬೇಡಂ, ನೋಡಲ್ವೇಡಂ
ತಸ್ಮಿನ್ನಿತಿ ಕಿಂ? ನೋಡಂ ನೋಡರ್.

(ಸೂತ್ರ ೫೨೬)

ವೇಮಃ||

ಇಮಃ ಅತ್, ಅಲ್ ಇತ್ಯೇಶೌ ಆದೇಶೌ ವಾ ಭವತೋ ಬೇಡಂ, ಬೇಡ
ಇತ್ಯನಯೋಃ ಪರತಃ.
ನೋಡಬೇಡಂ, ನೋಡಲ್ವೇಡಂ, ನೋಡಲಿಂ ಬೇಡಂ;
ಮಾಡಬೇಡ, ಮಾಡಲ್ವೇಡ, ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡ.

(ಸೂತ್ರ ೫೨೭)

ಅಲ್ ತದಪ್ರಯೋಗೇ||

ಇಮಃ ಅಲಿತ್ಯಾದೇಶೋ ವಾ ಭವತಿ ಬೇಡಂ, ಬೇಡ ಇತ್ಯನಯೋಃ
ಅಪ್ರಯೋಗವಿಷಯೇ.

ನೀಮೀ ಬನಮಂ ಪುಗಲ್, ನೀಮೀ ಮನೆಯಂ ನೋಡಲ್, ಯತಿಗಳ್
ನೀಮಂಗಜನಾಟಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಲ್.

(ಸೂತ್ರ ೫೨೮)

ಪ್ರಾಕ್ತಯೋಗೇ ಚಾವಿಕೃತಾತ್||

ಅವಿಕೃತಾತ್ ಇಮಃ ಪ್ರಾಕ್ ಅಲ್ ಭವತಿ ಬೇಡಂ ಬೇಡ ಇತ್ಯನಯೋಃ
ಪ್ರಯೋಗೇಪ್ರಯೋಗ ಚ ವಿಷಯೇ.

ಪೆಂಡಿರಂ ನಂಬಲಿಂ ಬೇಡಂ, ನಂಬಲಿಂ ಬೇಡ, ನಂಬಲಿಂ;

ಅಕಾರ್ಯಮಂ ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡಂ, ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡ, ಮಾಡಲಿಂ,

ಅವಿಕೃತಾದಿತಿ ಕಿಂ? ನೋಡಲ್ವೇಡ, ನಂಬಲ್ವೇಡ. ಅತ್ರ ಅಲಃ ಪ್ರಾಕ್ ಅಲ್
ಮಾಭೂತ್.

ಪ್ರಾಗ್ನಿತಿ ಪರತೋ ಮಾಭೂತ್.

(ಸೂತ್ರ ೫೨೯)

ಈಗ ಸೂತ್ರಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಷಯವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಪೂರ್ವಸೂರಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾನಿರ್ವಚನದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರ ೫೨೪ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯ ವಿವಕ್ಷೆಯಿದ್ದಾಗ ಧಾತುವಿನ ಮುಂದೆ ಬೇಡಂ, ಬೇಡ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ('ಬೇಡಂ' ಎಂಬ ಅನುಸ್ವಾರಘಟಿತರೂಪ ಚಿಂತನೀಯ). ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವು ಬರುವುವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವುದು.

ಆಶೀರಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ವಿವಕ್ಷೆಯನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸೂತ್ರ ೪೬೫-೬೬ರ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈ ವಿಧ್ಯರ್ಥ ಪ್ರ.ಪು.ಕ್ಕೆ ಸಹ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸೂ. ೫೨೪-೨೫ರ ಆಶಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ೫೨೫ರ 'ನೀನಿದಂ ಮಾಡಲ್ವೇಡ' ಎಂಬ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಧ್ಯರ್ಥವಿವಕ್ಷೆ ಮ.ಪು.ಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ, ಸೂತ್ರ ೫೨೪, ೫೨೬ರಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯರ್ಥವಲ್ಲದ ಪ್ರ.ಪು.ದ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ವಿಸದೃಶರೂಪಗಳಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವುದರಿಂದ 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮ.ಪು. ವಿಧ್ಯರ್ಥದ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆಯಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಸೂತ್ರಕಾರನು ತಿಳಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ವಿಚಾರಣೀಯ.

ಸೂತ್ರ ೫೨೪-೨೫ರ ಮಾಡಲ್ವೇಡಂ/ಬೇಡ, ೫೨೬-೨೭ರ ಮಾಡಬೇಡ, ನೋಡಬೇಡ (ಮಾಡಲ್>ಮಾಡ, ನೋಡಲ್>ನೋಡ) ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥದ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಘಟಿತಗಳು, ಮ.ಪು. ವಿಧ್ಯರ್ಥ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯಾರೂಪದ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಘಟಿತಗಳೆಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೂತ್ರ ೫೨೫ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡ, ಕೂಡಲಿಂ ಬೇಡ ಎಂದಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅವಿದಿತ, ಅಶುದ್ಧ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು; ಮಾಡಲಿಂ, ಕೂಡಲಿಂ ಅಥವಾ ಮಾಡಬೇಡಿಂ, ಕೂಡಬೇಡಿಂ-ಎಂಬಂತಹವು ಮಾತ್ರ ಉಪಾದೇಯಗಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರಮಾದ ಹೊಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು (ನುಡಿಯಲ್ ಬೇಡ, ಪೋಗಲ್ ಬಾರದು ಇ.) ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ಸೂತ್ರ ೫೨೪ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗದಿದ್ದಾಗ, 'ಇಮ್' ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ 'ಅಲ್' ಎಂದಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುವುದೂ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ; ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಲ್ಲ.

'ನೀಮೀ ಬನಮಂ ಪುಗಲಿಂ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ನೀಮೀ ಬನಮಂ ಪುಗಲ್'

ಡಾ: ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಎಂದೂ 'ನೀಮೀ ಮನೆಯಂ ನೋಡಲಿಂ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ನೀಮೀ ಮನೆಯಂ ನೋಡಲ್' ಎಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ತೀರ ವಿರಳ ಅಪವಾದ ಹೊರತು ಕಾವ್ಯಸ್ಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದದ್ದಲ್ಲ, ಅಲ್ ಎ.ವ. ಕರ್ತೃವಿನ, ಅಲಿಂ ಬ.ವ. ಕರ್ತೃವಿನ ವಿವಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ಸಹಜವಾದ ವಾಕ್ಯರಚನೆ.

ಸೂ. ೫೨೯ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಂ, ಬೇಡ ಬಳಸಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯೆ ಬರುವಲ್ಲಿ 'ಇಮಾ'ಗೆ ಮೊದಲು ಅಲ್ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, 'ನಂಬಲಿಂ ಬೇಡಂ/ಬೇಡ, ನಂಬಲಿಂ', 'ಮಾಡಲಿಂ ಬೇಡಂ/ಬೇಡ, ಮಾಡಲಿಂ' ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ನಂಬಲಿಂ', 'ಮಾಡಲಿಂ' ಇಂಥ ರಚನೆಯೇ ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಬೇಡ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ನಂಬಬೇಡ/ನಂಬಬೇಡಿಂ, ಮಾಡಬೇಡ/ಮಾಡಬೇಡಿಂ ಎಂದೋ ಅಲ್ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ನಂಬಲ್/ನಂಬಲಿಂ, ಮಾಡಲ್/ಮಾಡಲಿಂ ಎಂದೋ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟ.

'ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ'ದ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಈಚಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರೂ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ನಾಗವರ್ಮ ಕೇಶಿರಾಜರ ಸದೃಶಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ತುಲನೆಮಾಡಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿಯೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರದು; ಹೇಗೋ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತುಲನೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ವಿವೇಚನೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ (ಉದಾ: ಕುಂಡಲಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯರ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ, ಕೆ. ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡರ 'ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ').

ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ವಿವೇಚನೆಯ ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೆ ಇವು ಬಹುಶಃ ಕಾರಣಗಳು:

೧. 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯೆ ತಾನು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥ-ಪ್ರತಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಏಕೀಭವಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ಇರುವುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಪೃಥಕ್ಕರಿಸದೆ ಎರಡು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ವಿವೇಚಿಸಿದುದು.

೨. ಮ.ಪು. ವಿಧ್ಯರ್ಥ-ಪ್ರತಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾಪದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಏ.ವ., ಬ.ವ.ಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆಹೋದುದು.

೩. ಪ್ರಾಚೀನಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸ್ವಂತವಾದವನ್ನು ಬರೆದುದು.

ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು 'ಅಲ್' ಪ್ರತ್ಯಯದ ವಿಧ್ಯರ್ಥೇತರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ವಿದಿತ. 'ಅಲರ್ಹಾರ್ಥೇ' (ಸೂ. ೫೮೫) ಎಂಬುದರ ಕೆಳಗೆ 'ಮಾಡಲ್ ದಕ್ಷಂ', 'ನೋಡಲ್ ಸಮರ್ಥಂ' ಮುಂತಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು, 'ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ' (ಸೂ.೫೮೬) ಎಂಬುದರ ಕೆಳಗೆ 'ಉಣಲ್ ಬಂದಂ', 'ತರಲ್

ಪೋದಂ' ಮುಂತಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಈಗಾಗಲೇ 'ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ'ದ ಸೂ. ೨೪೫ರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ 'ಪ್ರಯೋಜನವಸ್ತುಶ್ಚಿತಹೇತುಕ್ರಿಯೆ' ಎಂದೂ 'ಕ್ರಿಯೆ ತಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಮಪ್ಪಡೆ' ಎಂದೂ ಕ್ರಮಾಗತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಷೇಧವಾಚಕಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂ. ೫೨೪-೨೯ರ ವರೆಗೆ ಧಾತು+ಅಲ್/ಅಲಿಂ ಪೂರ್ವದ ಕ್ರಿಯಾಪದರಚನೆಗಳನ್ನು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ಏಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸಿದನು? ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯಾ ಪದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್/ಅಲಿಂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತ್ಯಯದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಇವುಗಳಿಗೆ ವೈಕಲ್ಪಿಕರೂಪಗಳಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಗಳು ಎಂಬುದರಿಂದಾಗಿ ಅವು ಬಂದನ್-ಬಾರನ್, ಪೋದನ್-ಪೋಗನ್ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಏನೋ, ಇಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಅಲ್/ಅಲಿಂ ಜೊತೆಗೆ ಬೆರಸಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಧಾತುವಿಗೆ ಅಲ್/ಅಲಿಂ, ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಇವು ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದ್ದಾಗ ಅಲ್/ಅಲಿಂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಸೇರುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬೇಡಂ/ಬೇಡ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅಲ್/ಅಲಿಂ ಬರಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (ಮ.ಪು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ರಿಯಾಪದರಚನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋದುದು, ಅವನ ವ್ಯಾಕರಣದ ಇತರ ಪ್ರಮಾದಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕೂಡ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರಿವಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯದ 'ಏಕಲವ್ಯ'

ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕವನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ವ್ಯಾಸಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಟಕಾರರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಕಥೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದ ದ್ರೋಣರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಬಳಿ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನೂ ಒಬ್ಬ. ಅವನು ಬೇಡನ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದ ದ್ರೋಣರು ಅವನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕಲವ್ಯ ನಿರಾಶನಾಗದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ದ್ರೋಣರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಗುರುಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಕೌರವ ಪಾಂಡವರು ಬೇಟೆಗೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಾಯಿಯೊಂದು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಬೊಗಳಲು ಏಕಲವ್ಯ ಅದು ಬೊಗಳದಂತೆ ಅದರ ಬಾಯೊಳಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಏಳು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಲು, ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದ ಆ ಕುರುಪಾಂಡವರು ಅಂಥ ಕೈಚಳಕದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇಡರಾಜನಾದ ಹಿರಣ್ಯಧನುಷನ ಮಗ ಏಕಲವ್ಯನೆಂದು ಮತ್ತು ಆತ ದ್ರೋಣರ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಅರಿತರು. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಂಡ ಅರ್ಜುನ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳುವನು. ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ದ್ರೋಣರನ್ನು ಕಂಡು "ಗುರುವೆ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಮೀರಿಸಲಾರನು ಎಂದು ವಚನಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಬೇಡಕುಲದವನು" ಎಂದು ದೂರುತ್ತಾನೆ. ಕೂಡಲೇ ದ್ರೋಣರು ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಗುರುವನ್ನು ಕಂಡ ಏಕಲವ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಅವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ತಕ್ಷಣವೇ ದ್ರೋಣರು "ನೀನು ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದರೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಎಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಏಕಲವ್ಯ "ನನ್ನದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಸರ್ವಸ್ವವೂ ತಮ್ಮದೇ. ತಾವು ಏನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡುವೆ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ದ್ರೋಣರು "ನಿನ್ನ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕೊಡು" ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಏಕಲವ್ಯ ಹಿಂದು ಮುಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳದೆ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ದ್ರೋಣರ ಮಾತೂ ಉಳಿಯಿತು. ಇದಿಷ್ಟು ವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ

ಕಥೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬರಹಗಾರರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ, ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಕುವೆಂಪು ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರು.

ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'Purpose' ನಾಟಕ (೧೯೪೪)
ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಏಕಲವ್ಯೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ನಾಟಕವಿದು. ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕೈಲಾಸಂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಬಂದ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ದ್ರೋಣರು ಜಾತಿಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅರಸು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲಾಗದೆಂಬ ಭೀಷ್ಮರ ಮಾತಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣರು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಏಕಲವ್ಯ ಬಾಣಬಿಟ್ಟರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತಿರುವ ತೋಳಗಳಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ ಏಕಲವ್ಯನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯಾಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅರ್ಜುನ ಕರುಬುತ್ತಾನೆ. ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಸುಳ್ಳುಗಾರನೆಂದು ಅರ್ಜುನ ದ್ರೋಣನನ್ನು ಜರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುವನ್ನು ಹುಸಿತನದ ಧರ್ಮಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ಸ್ವತಃ ಏಕಲವ್ಯನೇ ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ದ್ರೋಣರ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿಗೂ ಬೆಲೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ, ಗಾಢ ಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪರಿಶ್ರಮ, ಸತತ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಏಕಲವ್ಯ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಬದಲಾದ ಧೋರಣೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದು, ದ್ರೋಣರನ್ನು ಕಳಂಕದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣ, ಏಕಲವ್ಯರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಟಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಅವರ 'ಹೆಬ್ಬರಳು' (೧೯೪೬) ಏಕಲವ್ಯನ ಸಾಕುತಂದೆಯ ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪೈ ಅವರು ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂತ್ರವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಳದವರು ಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಿಗರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ದ್ರೋಣ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲಿಗರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಯ-ಅನಾರ್ಯ ಎಂಬ ಭೇದಭಾವ ಸಲ್ಲದು ಎಂಬ ಮಾತು ಬಂದರೂ "ನೀ ಭಿಲ್ಲಶಾವಕಂ, ನೀನನ್ಯಾರ ಕಿತೋರ, ನಿನಗೆ ಪಂಚಮ ವೇದಮಂ ಕಲಿಸಲಾಪ, ದ್ವಿಜರ ವಿದ್ಯೆಯಂ ಭಿಲ್ಲಗೊರೆಯಲೆ, ಅನಾರ್ಯಂಗೆ ಆರ್ಯವಿದ್ಯೆಯನ್ನು

ಕಲಿಸಲಾರೆ” ಎಂಬಂಥ ಮಾತು ಮತ್ತು ಆಶಯ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲುಗೈ ಪಡೆದು ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿನಂತೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ನಾಟಕವನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಬೆರಳು ಗೆ ಕೊರಳು' ನಾಟಕ (೧೯೪೭): ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಆತ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡ ದ್ರೋಣರು “ನಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಈತನೂ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ. ಈತನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನಂತೆ ಕಾಣು” ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಏಕಲವ್ಯ ತನ್ನೊಂದಿಗಿದ್ದು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಲವ್ಯನು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವನೆಂದು ದ್ರೋಣರು ತಿಳಿಹೇಳಿದರೂ ಅರ್ಜುನ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಲವ್ಯನ ಬಗೆಗಿನ ಅವನ ಅಸಹನೆ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತ ದ್ರೋಣರು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನೊಂದಿಗೆ ಅವನಿಗೂ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣರು, ಏಕಲವ್ಯ ಕೀಳುಕುಲದವನೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮೂಲಕಥೆಯ ವರ್ಣಭೇದ ನೀತಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ, ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಸಮಾನತಾ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕನಾಗಿ ದ್ರೋಣರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಮಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಿಗೆ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನಂತೆ ಕಾಣು ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿಯೂ ದ್ರೋಣರ ದೊಡ್ಡಗುಣ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ನಂತರ ತಂದೆಯ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ ಬಂದು, ಏಕಲವ್ಯ ದ್ರೋಣರಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮರಳಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣರ ಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಶ್ರಮದಿಂದ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಶಿಖರಪ್ರಾಯವಾದ ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕರಗತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಾಡಿಗೆಬಂದ ಅರ್ಜುನ ಏಕಲವ್ಯನ ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಬುತ್ತಾನೆ. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಪಡುವ ಅರ್ಜುನ ತಾನು ನಾಗರಿಕನಾದರೂ ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಏಕಲವ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಅನಾಗರಿಕನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ; ತನ್ನ ಜಾತಿಗರ್ವ, ದುರಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕೂಸಾದ, ಸಹಜ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಚೇತನವಾದ ಏಕಲವ್ಯ ಬಿಂಕುಗಳ ಅರ್ಜುನನನ್ನು, ಅವನ ಅನಾಗರಿಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ, ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಎದುರಿಸಿ ಅವನ ಸಣ್ಣತನವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದ್ರೋಣರು ದುರ್ಬಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ “ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅದ್ವಿತೀಯ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಆತ ಪಟ್ಟಾಗಿ

ಹಿಡಿದು ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ದ್ರೋಣರು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಾಡಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಡು ಉಂಟಾಗುವುದನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಜುನನ ಅಸೂಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ತಣಿಸಲು ಕಾಡಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ತಳಮಳದ, ನೋವಿನ, ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯ, ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೇಡು ಒದಗುತ್ತದೆಂಬ ಮೂಕ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಹೋಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಉದ್ಭವವಾದ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಸಂಕಟವನ್ನು ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ನೋವಿನಲ್ಲಿ ಆತನ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಏಕಲವ್ಯ ಕೊಂಚವೂ ಯೋಚಿಸದೆ, ತಳಮಳಗೊಳ್ಳದೆ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಸೋರಿದ ರಕ್ತದ ಮಡುವನ್ನು ದ್ರೋಣರು ಬಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕಂಡದ್ದೇನು? ಅವರ ವಿಕಾರಗೊಂಡ ಮುಖ! ಖಡ್ಗಹಿಡಿದ ಬಲಿಷ್ಠ ಕೈಯೊಂದು ಅವರ ನೆರಳ ಕೊರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುವುದೂ ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ಬೆರಳಿಗೆ ಮುಯ್ಯಿಯಾಗಿ ವಿಧಿ ತಮ್ಮ ಕೊರಳನ್ನು ಬಲಿತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸೂಚನೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು "ಆರೋ ಬಲಿ ನನ್ನ ಕಂದನ ಬೆರಳು, ಬಲಿಯಕ್ಕೆ ಆ ಪಾಪಿಯ ಕೊರಳು" ಎಂದು ನೋವಿನಿಂದ ಶಾಪಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ದ್ರೋಣರ ಮೂಲಕ ಅರ್ಜುನನ ಅಸೂಯಾಗ್ನಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬಲಿಯಾದ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬೆರಳು, ಆ ಮೂಲಕವಾದ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಬದುಕು ಹೆತ್ತತಾಯಿಯ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಬಲವಾಗಿಯೇ ಕಲಕಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ತಾಯಿ ಶಾಪ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಶಾಪ ನಿಜವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನ ದ್ರೋಣರ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. "ಕರ್ಮದ ಪಾಂಗು; ಮರಿಗೆ ಮರಿ ಮರಿಗೆ ಮರಿ ಬೆರಳು ಗೆ ಕೊರಳು" ಎಂದು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ, ಕುವೆಂಪು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈ ಮಾತು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದ್ರೋಣರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳಂಕದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ದ್ರೋಣರು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅನ್ಯಾಯದ ಬಗೆಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನಗೆ ಆ ಅದ್ವಿತೀಯದ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಗುರುದ್ರೋಣರು ಶಿಷ್ಯ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಬಹುದಿತ್ತು; ಅವನ ಅಸೂಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಅರಿವು ತುಂಬಿದ ವಿವೇಕದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ನಂದಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ದ್ರೋಣರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅಂಥ ಅರಿವಿನ ಪಾಠವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರು ಅರಸು ಮಕ್ಕಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದೇ ತಮ್ಮ

ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ದಾಶ್ರಮ

ಪಾಲಿನ ಮೊದಲ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಪಡೆದ ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಅವಳಿಂದ ಶಾಪಕೊಡಿಸಿದ್ದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಮತೆಗಳ ಮೂರ್ತಿಯಾದ, ನಿಸರ್ಗ ಸಹಜ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ, ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣ ಚೇತನವಾದ ಆ ತಾಯಿಯ ಶಾಪ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ದ್ರೋಣನಂಥ ಶಿಷ್ಯದ್ರೋಹಿಗೆ ತಟ್ಟದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ! ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನಂತೆ ದ್ರೋಣರನ್ನು ಕಳಂಕದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು - ಅವರು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಸ್ವತಃ ಏಕಲವ್ಯನೇ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು - ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿನಂತೆ ತಮಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ದ್ರೋಣರೇ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕೇಳಿಪಡೆದರೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ದ್ರೋಣರ ತಳಮಳ, ಸಂಕಟ, ಮೂಕವೇದನೆಯನ್ನು ಆ ಪಾತ್ರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಏಕಲವ್ಯನ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ, ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರೀತಿ, ಮುಗ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಅಪೂರ್ವವಾದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಊರಿನ ಗುರುಪುತ್ರ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಏಕಲವ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾನವಾಂತಃಕರಣ ಸ್ನೇಹ, ವಿಶ್ವಾಸ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಆಗುಮಾಡಿದ್ದು ಮಾನವಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಗಾಢ ನಂಬುಗೆ, ಪ್ರೀತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕ (೨೦೦೩) ವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಏಕಲವ್ಯೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕನಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಚಿತವಾದ ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ 'ಪರ್ಪಸ್', ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ 'ಹೆಬ್ಬೆರಳು' ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಬೆರಳಿಗೆ ಕೊರಳ್' ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಬೆರಳಿಗೆ ಕೊರಳ್' ನಾಟಕದಿಂದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ವಿಚಾರಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿರುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಜ್ಞಾನದ ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ಭೇದಭಾವದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ವಿರುದ್ಧ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರಾಹಿಂಸೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತಳಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶೋಷಿತ ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಆಶಯವನ್ನು ಈ ನಾಟಕ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಇದು ನಾಟಕಕಾರರಿಗೆ ಇರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಯುದ್ಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಭೂತಕಾಲವನ್ನು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಯುದ್ಧ ತಾರಕಕ್ಕೆ ಏರಿದಾಗ ಏಕಲವ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಸೂಚಿಸುವುದು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷ, ಹೋರಾಟಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲದಿಂದ ಚಲನೆಗೊಂಡು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ, ಬಲಿದಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಏಕಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಜರೂರಿನವು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನಪರ ನಿಲುವು ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಸಮಂಜಸ. ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ದೃಶ್ಯದ ಆರಂಭದ ಹಾಡು, ನಾಡಿನ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ಪ್ರಾಣತೆತ್ತ ವೀರರ ಕಥೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಕಾಡಿನ ಉಳಿವಿಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಗೆ ಹೋರಾಡಿದ ಕಾಡು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೀರ ಏಕಲವ್ಯನ ಕರುಣಾಜನಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಆರಂಭವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲು ಕೀಳಿನ ಕಿಲುಬು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಶ್ರಮಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಳಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನು; ನಾಡು-ಕಾಡಿನ ಅಂತರ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ಅಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನು; ಹೆಣ್ಣಿನ ಹುಚ್ಚು, ಜೂಜಿನ ಮೋಜು, ಕದನದ ಮದದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದ ರಾಜರ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯನ್ನು; ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮನನ್ನು, ಮಗ ಅಪ್ಪನನ್ನು, ಗುರು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದ ಯುದ್ಧದ ಕೇಡನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ವರ್ತಮಾನದ ಕನ್ನಡಿ ಎನ್ನಬೇಕು.

ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ; ಬೆಟ್ಟಸಾಲು, ನದಿ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಮೃದ್ಧವೂ ಸುಂದರವೂ ಚೇತೋಹಾರಿಯೂ ಆದ ಕಾಡಿನ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಮೇಳದವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಡಿನ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುವ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕ ಶಬ್ದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಭಯಗ್ರಸ್ತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊನ್ನಿನ ಆಸೆಗಾಗಿ ಗಂಧದ ಮರವನ್ನು ಸೈನಿಕನಿಂದ ನಾಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಂದನಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬುವನು ಕಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಾಡಿನವರ ದುರಾಶೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಕಾಡಿನ ಲೂಟಿಯ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಷಾಹಿ ರಾಜನಿಗೂ ಪಾಲುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆತನ ಕುಮ್ಮಕ್ಕಿನಿಂದಲೇ ಶೆಟ್ಟಿ ಸೈನಿಕನ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕಾಡನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಕಳ್ಳದಂಧೆಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ಏಕಲವ್ಯನ ಒಡತನವಿದ್ದ ಕಾಡು. ಹಾಗಾಗಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಬಂಟರಾದ ಬೋರಣ್ಣ, ಗಾಳಣ್ಣ ಮರಕಡಿಯುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿದಾಗ ಹೆದರಿ ನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸೈನ್ಯಬಲ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಆಯುಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು, ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿ ಬೇಡರ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ, ಹೊಡೆದು ಬಡಿದು ಇಡೀ ಕಾಡನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಕಡಿಯುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಾಯಕನಾದ ಏಕಲವ್ಯನ ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಈ ಬೇಡರು ಸೈನಿಕನಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಆತ 'ನಿಮ್ಮ ವೀರ ಏಕಲವ್ಯ ಎಷ್ಟು ಯುದ್ಧ ಗೆದ್ದವನೆ, ಎಷ್ಟು ಜನಾನ ಕೊಂದವನೆ? ಎಷ್ಟು ಊರು ಸುಟ್ಟವನೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವಲ್ಲಿ ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವೀರ ಸಾಹಸದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ

ಇದರಿಂದ ನಿಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕಾಡನ್ನು, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಏಕಲವ್ಯ ಮುಂತಾದ ಬೇಡರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವ ನಾಡಿನವರಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎಂಥದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಾಡಿನ ಮಹತ್ವ ಅರಿತಿರುವ ಬೇಡರು ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಹೋರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ, ದುರಾಶೆಯ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿರುವ ನಾಡಿನವರು ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತೊಡಗಿರುವುದು ದೊಡ್ಡ ದುರಂತವಾಗಿದೆ. ಬೇಡರ ಮತ್ತು ಈ ನಾಡಿನವರ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಬೇಡರ ನಯ, ವಿನಯ, ಗುಣಸಂಪನ್ನತೆ, ಮುಗ್ಧತೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ನಾಡಿನವರ ಲೇಂಕಾರ, ಧಾಷ್ಟ್ಯ, ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ, ಆಕ್ರಮಣಶೀಲತೆ, ಅನಾಗರಿಕ ವರ್ತನೆಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಳುವ ದೊರೆಗಳ ವಿಷಯಲಂಪಟತನ, ಹೇಡಿತನವನ್ನೂ ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಭೂತಕಾಲದ ಕಥೆಯಾಗಿರದೆ ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಆಗಿರುವುದು ನಾಟಕ ಧಾರಣಮಾಡಿರುವ ಜನಪರ ನಿಲುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂದೂ ನಾಡಿನವರ ಸ್ವಾರ್ಥ, ದುರಾಶೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಾಡಿನ, ನಿಸರ್ಗ ಸಂಪತ್ತಿನ ಹನನ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಪರಿಸರನಾಶ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಬರ್ಬರ ಘಟನೆಯಿಂದ ನೊಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಏಕಲವ್ಯ ತಾನು ರಾತ್ರಿ ಕಂಡ ಕೆಟ್ಟಕನಸಿನ ನೆನಪಾಗಿ ತಳಮಳಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ದೂರಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ಚಿರತೆ, ತೋಳಗಳಂಥ ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳು ಈಗ ಇವನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಭಯ ಕಾಡತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸಗುಣಗಳು ಈ ಘಟನೆಯ ನಂತರ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿರುವುದರ ಅನುಭವ ಆಗುತ್ತದೆ.

“ಹರಿಯುವುದನ್ನೇ ಮರೆತ ಹೊಳೆಯಂತೆ
ಉರಿಯುವುದನ್ನೇ ಮರೆತ ಸೂರ್ಯನಂತೆ
ಮಿನುಗುವುದನ್ನೇ ಮರೆತ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ
ಅರಳುವುದನ್ನು ಮರೆತ ಹೂವಿನಂತೆ
ಕಾಡಿನ ಏಕಲವ್ಯ ಬಾಣ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಮರೆತ
ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮರೆತ
ಕಾಡಿನ ಕಣ್ಣಾದ ಏಕಲವ್ಯನ
ಕಣ್ಣೇ ಮಂಜಾಯಿತು” (ಏಕಲವ್ಯ - ಪು. ೨೨-೨೩)

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೇಳ ಹಾಡುವ ಈ ಹಾಡು ಏಕಲವ್ಯನ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು, ದೂರದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ದೋಣರು ಅರಸು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಅರುಹಿ, ನೀನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ

ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಬಾ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ಅಣ್ಣ, ಏಕಲವ್ಯನ ಮಾವ ಇದನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ದ್ರೋಣರು ಅರಸು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇಡನಾದ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸೂತಕವೆಂದು ಬಗೆದು ನಿನಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವಮಾನ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಬೇಡರ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಅರಸು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅದು ಕಲಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ವೃಥಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಈಡಾಗದೆ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗು. ಕಾಡಿನ ಹುಲಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕುನ್ನಿ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಸಮಯೋಚಿತ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾವನಿಗೆ ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು ಇರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅಚಲವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇರುವುದೂ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ದ್ರೋಣರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಏಕಲವ್ಯನ ಬಲವಾದ ಆಸೆಯೇ ಗೆದ್ದು ಆತ ಗುರುವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಗುರುಮುಖೇನ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ದ್ರೋಣರು ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಅವನನ್ನು 'ಕಾಡಿನ ಕ್ರಿಮಿ' 'ಬೇಡ ಜಂತು', 'ಕೀಳುಕುಲದ ಕುನ್ನಿ' ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದ್ರೋಣರು ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ 'ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ನಿನ್ನ ಕನಸು ನನಸಾದರೆ ಲೋಕದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯೆ ಮೀಸಲು; ಶೂದ್ರರು, ಶೂದ್ರಾತಿಶೂದ್ರರು ಅಂಥ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೆ ಅದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಘಟನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಸಮಾನತಾ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವು ಇರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಮಹಾಭಾರತದಂಥ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಸಂಗತಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ವರ್ತಮಾನದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಜಾತಿಯ ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ತರತಮದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಕರಾಳ ಮುಖವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂತಕಾಲದ ಏಕಲವ್ಯನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೇ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಏಕಲವ್ಯನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಅಹಂಕಾರ, ಜಾತಿಗರ್ವ, ಅನಾಗರಿಕ ವರ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಏಕಲವ್ಯನ ವಿನಯ, ಒಳ್ಳೆಯತನ, ದಿಟ್ಟತನ, ಮುಗ್ಧತೆ, ನೇರ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಏಕಲವ್ಯ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ದ್ರೋಣರು ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಸಹಜ ಅಸಮಾನತೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪುರೋಹಿತವಾಹಿನಿಯ ಮಾನವ ವಿರೋಧಿ ತಂತ್ರವೆಂಬುದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಯುವ ಸತ್ಯಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

'ಕೀಳುಕುಲದ ಕಳಂಕ ಆಕಾಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಗಲವಾದದ್ದು, ಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ ಭಾರವಾದದ್ದು' ಎಂಬ ನೋವಿನ ಅರಿವಿನಿಂದ ಹತಾಶನಾಗಿ ದುಃಖ ದುಮ್ಮಾನದಿಂದ

ಬಳಲಿಬೆಂಡಾದ ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸ್ನೇಹತುಂಬಿದ ಸಾಂತ್ವನದ ನುಡಿಗಳು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ನೋವನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವೆನಿಸಿದರೂ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಸದಿಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ ಪೂರಕವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ದ್ರೋಣರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲು ಆತ ದಾರಿಗಾಣದೆ ಹತಾಶನಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಕಾಡನ್ನು, ನಿಸರ್ಗಸಂಪತ್ತನ್ನು, ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಪಾಹಿಯ ದುಷ್ಟ ಕೈಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಮನೋಭಾವದ ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಅದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಅರಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಚ್ಚಾಡಲು, ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಲು ನಾಡಿನ ಅರಸು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ದ್ರೋಣರಂಥವರೇ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಪೋಷಣೆಗೆ ದೊರಕದ ವಿದ್ಯೆ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅರಿವು ಸ್ವತಃ ದ್ರೋಣರಿಗೂ ಇದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರನ್ನು, ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಅವರ ಅಲ್ಪ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹಿಂದೆಯೇ ಅದೇ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ರಕ್ತಪಾತ, ಅಗಣಿತ ಅಂಗವಿಕಲತೆ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವೈಧವ್ಯ, ಮಹಾನ್ ನರಮೇಧಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವ ಅಪರಾಧಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಅಳುಕು, ಅಪರಾಧಿ ಮನೋಭಾವ, ಮೂಕಸಂಕಟ ಇರುವುದು ಭೀಷ್ಮ -ದ್ರೋಣರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರೋಣರ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ಮಾನವೀಯತೆ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅರಳುವ ಬದಲು ನರಳುತ್ತವೆ' ಎಂಬ ಭೀಷ್ಮರ ಮಾತು ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮಂಥವರ ಪಾಡು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಪಾಲಕರಾಗಿ, ಧರ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿದ ಜಡರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಉಚಿತವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕುರು ಪಾಂಡವರ ನಡುವಿನ ದಾಯಾದಿ ಮತ್ತರ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ದುರಂತಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು ಈ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ತಾಟಸ್ಥ್ಯಧೋರಣೆ ಇವರಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ಏಕಲವ್ಯ ದ್ರೋಣರ ಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಪಾರಂಗತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಬೇಟೆನಾಯಿಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿದ ಏಕಲವ್ಯ, ಆ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಕೇಡನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿರದ ಅರ್ಜುನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಯೇ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಬೇಟೆನಾಯಿಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು 'ಈ ಸಾಹಸಿ ಮಾನವನಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನು ದೇವನೋ ಗಂಧರ್ವನೋ ಇರಬೇಕು' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಆತ

ಕಾಡಿನ ಬೇಡಕುಲದ ಏಕಲವ್ಯ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು 'ಕೀಳು ಕುಲದ ಕುನ್ನಿ' ಎಂದು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಷಾದನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತದ್ದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಏಕಲವ್ಯ 'ಅರಸು ಕುಮಾರರಿಗೆ ಇದು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ, ಬೇಡರಿಗೆ ಕುಲಕಸುಬು' ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನ ಅಸೂಯೆ, ಸಂಕಟ, ತಳಮಳ, ಅಸಮಾಧಾನ ಇಲ್ಲಿ ಮೇರೆ ಮೀರಿದೆ. ತನ್ನನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ದ್ರೋಣರು ತನಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ವಚನ ಭಂಗವಾಯಿತೆಂದು ಅರ್ಜುನ ಜರೆಯುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೋಣರ ಮೂಲಕ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಗುರುಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಪಡೆದು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಏಕಲವ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ದ್ರೋಣರು ಅರ್ಜುನನ ಅನ್ನದ ಋಣ ತೀರಿಸಲು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು, ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಆ ಮೂಲಕವಾದ ಬದುಕನ್ನು, ಕಾಡನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಅಮಾನವೀಯವಾದುದು. ಈ ಸಂಗತಿ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿದು ಅವಳು ಕರುಣೆ, ಪ್ರೀತಿ, ದಯೆ ಇಲ್ಲದವನು ಗುರುವಲ್ಲ, ಕೊಲೆಗಡುಕ ಎಂದು ನುಡಿದು 'ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಗುರುವಿನ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಲಿ' ಎಂದು ನೊಂದು ಶಾಪಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿರುವುದು ಕಾಡನ್ನು, ವನ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಕಾಡು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ನಾಶವೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಬ್ಬರಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯದಾಗಿರದೆ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ತಾಯಿಯ ಪಾತ್ರದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಶಾಪ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ನಾಟಕದ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಪ ಪ್ರಸಂಗ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ನೆಲೆಗೆ ಏರಿರುವುದು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಸಮುದಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ನಾಟಕದ ತಿರುವು ಇನ್ನೊಂದು ಮಜಲಿಗೆ ಹೊರಳುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬರಳು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಮಹತ್ತರ ಘಟನೆಗಳೇನೂ ಜರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ದ್ರೋಣರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ ನಾಟಕದ ಪ್ರಭಾವ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಲಗೈಯಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ, ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತು, ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಚೈತನ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊಸ ಜನ್ಮಪಡೆದಂತೆ ಜೀವರಸ ಪುಟಿಯುವ ಕಾರಂಜಿಯಂತೆ ಸಿಡಿದು ನಿಂತು ಕ್ರಾಂತಿಯ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾಣ್ಕೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ನಾಟಕ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಯಾಮದತ್ತ ಮುಖಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ ಕೌರವರ ಪರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ಮಡಿದನೆಂಬ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ

ನಾಟಕದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗ ರಚಿತಗೊಂಡಿದೆ.

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧದ ಕ್ಷಣಗಣನೆ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಕೌರವ ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಡೆಯ ಬಲಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನ್ಯರಾಜರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಯುದ್ಧತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಎಡಗೈ ವೀರನಾದ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾತರ, ಆತುರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷದವರು ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನೇಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ದ್ರೋಣರ ಮೂಲಕ ಏಕಲವ್ಯನ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಅರ್ಜುನ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏಕಲವ್ಯ ಸೇರಲಾರನೆಂಬ ದೃಢವಾದ ಅನಿಸಿಕೆಯಿಂದಲೇ ದುರ್ಯೋಧನ ಕರ್ಣರು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದುರ್ಯೋಧನನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರೀತಿ, ಅನುಕಂಪವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದು ಸ್ವಾರ್ಥಪೂರಿತವಾದದ್ದು. “ಕಾಡಿನ ಪುಟ್ಟ ಪಡೆಯೊಂದರ ನಾಯಕನಾದ ಏಕಲವ್ಯ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕುರುಸೇನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಹೋರಾಡಿ ಹುತಾತ್ಮನಾಗಲಿ, ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಅಜರಾಮರವಾಗಲಿ..... ಏಕಲವ್ಯನ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಸುವರ್ಣಾವಕಾಶವಾಗಬೇಕು” ಎಂಬಂಥ ದುರ್ಯೋಧನನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥದ ದುರ್ವಾಸನೆ ಇರುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಕರ್ಣನ ಮೇಲಿನ ದುರ್ಯೋಧನನ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಇರುವುದು ಗಮನೀಯ.

ಇತ್ತ ಪಾಂಡವರ ಪಾಳೆಯದಲ್ಲೂ ಇದೇ ವಿಷಯವಾದ ಚರ್ಚೆ, ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಏಕಲವ್ಯ ಕೌರವರ ಪಕ್ಷ ಸೇರಿದರೆ ತಮಗೆ ಆಪತ್ತು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಎಂಬ ದೃಢನಿರ್ಧಾರದೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡಿರುವ ಕೃಷ್ಣ, ಅರ್ಜುನ, ಭೀಮ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರರು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಏಕಲವ್ಯ ಕೌರವರ ಪಕ್ಷ ಸೇರದೆ ತಟಸ್ಥನಾಗಿರುವಂತೆ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಲುವಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೇ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಏಕಲವ್ಯನು ಕೌರವರ ಪಾಳೆಯ ಸೇರದೆ ತಟಸ್ಥ ನಿಲುವು ತಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸಂಧಾನಕಾರ್ಯದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಚರ್ಚೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರನ್ನು, ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು, ಅಮಾಯಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ, ರಕ್ತದೋಕುಳಿಯಾಡುವ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ತನ್ನ ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ, ಭೀಮಾರ್ಜುನ ಕೃಷ್ಣರು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಅನ್ಯಾಯದ, ಅಧರ್ಮದ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಯುದ್ಧವೊಂದೇ ಉಳಿದಿರುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡವರ ಹಿತೈಷಿಯೂ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ತಂತ್ರಗಾರನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣ ‘ವಿನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಪ್ರಸವ ವೇದನೆ. ಸತ್ಯದ ಗೆಲುವಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಹೋರಾಟ’

ಎಂದು ತನ್ನ ಯುದ್ಧನೀತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ವಾಚಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ, ನೆಮ್ಮದಿ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ವೈರವನ್ನು ವೈರದಿಂದ, ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಗೆಲ್ಲುತ್ತೇನೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂಥದ್ದು. ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರಂಥ ಹಿರಿಯರು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುರುಪಾಂಡವರಿಗೆ ವಿವೇಕದ ಹಿತವಚನವನ್ನು -ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠೋರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ - ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ಇಂಥ ಯುದ್ಧಗಳು, ಹೋರಾಟಗಳು ಎಂದೂ ಜನಪರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಉಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯ ಇದೇ ಆಗಿದ್ದು ನಾಟಕ ಜನಪರ ನಿಲುವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ-ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆಯುವ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಯುದ್ಧಗಳೂ ಪ್ರಜಾಹಿತವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅಮೆರಿಕದ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಜಾರ್ಜ್‌ಬುಷ್ ಹಣದ ಮದದಿಂದ ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಕೆರೆದು ಜಗಳಕಾಯುವುದು, ಆ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಹಾತೊರೆಯುವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅನಾಗರಿಕವಾದುದು. ಈತ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದುರ್ಯೋಧನ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಅರ್ಜುನ-ಕೃಷ್ಣ, ಕರ್ಣ-ದುರ್ಯೋಧನರು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆಯಲು ತಂತ್ರ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತವರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅರ್ಜುನ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಏಕಲವ್ಯನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲೆಯನ್ನು, ಆತನ ಛಲ, ಸಾಹಸವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನಾದರೂ ಅದು ಹೃದಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದ ಮಾತಲ್ಲ. ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಖುಷಿಪಡಿಸಿ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬಂದ ನಾಲಿಗೆ ತುದಿಯ ಕೃತಕ ಮಾತುಗಳವು. ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು ಮತ್ತು ನೋವು ಇರುವ ಏಕಲವ್ಯ 'ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಗಾಯ ಮಾಗಿದ್ದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಾದ ಗಾಯ ಮಾಯಲು ಯುಗ ಯುಗಗಳೇ ಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂದು ನುಡಿಯುವುದು ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ನೋವು, ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಅವಮಾನ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನರಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ತಳಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನಸಮುದಾಯದ ಮೂಕವೇದನೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಕುಲದಲ್ಲಿ ಕೀಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮಂಥವರನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನ ಪ್ರೀತಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಾ ಎಂದು ಕರ್ಣ ಕರೆದರೂ ಅದಕ್ಕೂ ಏಕಲವ್ಯ ಜಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಜುನ, ಕರ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ, ದುರ್ಯೋಧನರ ಕುಲಮದವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ಕುಲಮೂಲ ಧರ್ಮದ ಹಿತವನ್ನು ಕಾಯುವ ಸಮಯಸಾಧಕ ಅವಕಾಶವಾದಿ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯದೆ, ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸೇರಬಯಸದೆ ತನ್ನ ತಳಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನಸಮುದಾಯದ ಹಿತವನ್ನು

ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ

ಕಾಯುವ ಸಂಕಲ್ಪ ತಳೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಏಕಲವ್ಯ ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ: “ಕುರುಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ದಾಳ ನಾನಾಗಲಾರೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರುವ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ನನ್ನ ಯುದ್ಧ. ಮೇಲು ಕೀಳೆಂಬ ವಂಚನೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಲು ನನ್ನ ಸಮರ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇವಲ ಉಳ್ಳವರ ನಡುವಿನ ಕಚ್ಚಾಟ. ನನ್ನದು ಇಲ್ಲದವರ ಪರವಾದ ಹೋರಾಟ. ಈ ಸಂಘರ್ಷ ಕುರುಪಾಂಡವರಿಬ್ಬರ ವಿರುದ್ಧವೂ ಸಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರ ಬದುಕಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೂ ಅರಳುತ್ತದೆ” - ಇವು ಈ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯ ಮಾತುಗಳು ಮತ್ತು ಇದುವೇ ಈ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ‘ಏಕಲವ್ಯ’ ನಾಟಕ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನೆಲೆಯ ಮಹಾಭಾರತದ ಏಕಲವ್ಯನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಂಬಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯುದ್ಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಪಕ್ಷರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತಳಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶೋಷಿತ ಜನಸಮುದಾಯ ಹೇಗೆ ಉಳ್ಳವರ ದಾಳವಾಗಿ ಮತಚಲಾಯಿಸುವ ಯಂತ್ರಗಳಾಗಿ ದುರ್ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂವೇದನೆಯ ಉತ್ತಮ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಮಹಾಭಾರತದ ಏಕಲವ್ಯನ ಕಥೆಯಷ್ಟನ್ನೇ ಹೇಳುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಈ ನಾಟಕ ಬರೆಯುವ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವರು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಏರುವ ಆ ಮೂಲಕ ಸಕಲ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಯಲಿಗಳೆಯುವ ಈ ಕೃತಿ ಶೋಷಿತರ, ಅಮಾಯಕರ ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಬಲಿಪಶುಗಳಾಗುವ ವಂಚನೆಯನ್ನು ಬಯಲಿಗಳೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಿತ ತಳಸಮುದಾಯದ ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನ ನಿರಂತರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ತಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವಾರ್ಥಪೂರಿತ ಸವಿಮಾತು, ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯದೆ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಕಿಲುಬನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸಮಾನತಾ ನೆಲೆಯ ನವಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾತ್ಮಗಳಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮತ್ತು ಆಶಯ ಈ ನಾಟಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಕನ್ನಡದ ಉತ್ತಮ ನಾಟಕಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಗುಣಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲಿನ್ ಮೆಕೆನ್ಸಿ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಿಂದ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಅನೇಕ ತರುಣರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆಡಳಿತದ ನೌಕರಿ ಮಾಡಿದರು; ಸಿರಿವಂತರಾಗಿ ಮೆರೆದರು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ವಹಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಪುಸ್ತಕ, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ವಾಲ್ಟರ್ ಎಲಿಯಟ್, ಮೆಡೋಜ - ಟೇಲರ್, ಫರ್ಗ್ಯೂಸನ್, ಜೆ. ಎಫ್. ಫ್ಲೀಟ್ ಹಾಗೂ ಮಿಶನರಿಗಳಾದ ಮೊವ್‌ಗ್ಲಿಂಗ್, ಕಿಟೆಲ್ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲೆವು. ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸರಂತೂ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಸಾವಿರ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ. ಇವರೆಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದವರು.

ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನೇ ಕಾಲಿನ್ ಮೆಕೆನ್ಸಿ. ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಮಿಲಿಟರಿ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಎಂದು. ಆದರೆ ೧೭೮೩ರಲ್ಲಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನೂ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಖಂಡ ಸಿಳಿ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯೂ ರಜೆಪಡೆದು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದವನಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಸಂಗ್ರಹಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳಿದ್ದ.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರು ೧೮-೨೦ ವರ್ಷ ದಾಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಭಾರತಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೮೩ರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಬಂದು ಇಳಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ೩೦ ವರ್ಷ ದಾಟಿದ್ದಿತು.

ಮೊದಲಿನ ೩೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ

ಈ ಮೊದಲಿನ ೩೦ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೇಗಿದ್ದ? ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ? ಈ ವಿವರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನೋಡೋಣ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸ್ಕಾಟ್‌ಲೆಂಡಿನ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಲೆವಿಯ (Lewis) ಸ್ಟೋರ್ನೋವೆ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ. ಕೇವಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು ೩-೪ ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಳ್ಳಿಯದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನುಕೂಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಅಧಿಕೃತವಾದ ಅಂಚೆಕಛೇರಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹೇಗೋ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಊರವರು ಕಾಲಿನ್ನರು ತಂದೆಯಾದ ಮರ್ಡೋಕನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ಅವನ ಹೆಂಡತಿ - ಬರ್ಬಾರಾ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದಷ್ಟೇ ಗೊತ್ತು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೇರಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು.

ಅವರಿದ್ದುದು ಸಮುದ್ರತೀರವಷ್ಟೆ ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿನ್ ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಂಕದ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದ. ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ರಜೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ 'ಹುಶಾರ್' ಎಂದು ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ್ದ.

ಆಗಿನ ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ವಿಷಯ ತನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕುತೂಹಲ. ಹೊಸತು ಏನಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಅದಮ್ಯ ಆಸಕ್ತಿ. ತನ್ನ ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ 'A passion for anything original ಅದನ್ನು ಬಾಲ್ಯ ಕಾಲದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ' - ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇದಕ್ಕೂ ಅದರಂತೆ ಗಣಿತದಲ್ಲಿಯೆ ತಜ್ಞತೆಗೂ ಏನಾದರೂ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇರಬಹುದೆ?

ಅದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿನ್ನನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೂ ಈಗ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಆಸಕ್ತಿ ಇದ್ದಿತಂತೆ. ಅವನೂ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಾಲಿನ್ನನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಒಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಓರ್ವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು, ಎಂದು.

ಆ ಮುಂದೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಸಾಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ನೇಪಿಯರ್ ಒಬ್ಬ. ಅವನ ಪೂರ್ವಜರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕಿರುಗಣಕ ಅಂದರೆ Logarithmನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದವ. ಅವನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕು - ಎಂದು ಈ ನೇಪಿಯರ್ ಯೋಚಿಸಿದ್ದ. ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾತವು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಿದ್ದಿತು. 'ಈ ಮೆಕೆನ್ನಿಯನ್ನು ಅದರ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆಂದು ಕಳಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ?' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಅವನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ನೇಪಿಯರ್, "ನೋಡು, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ಭಾರತ ಯಾತ್ರೆಯ ಖರ್ಚು ಎಲ್ಲ ನನ್ನದು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳೂ ಇದ್ದಾಳೆ - ಮಧುರೆ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಹೊಸತೇನಾದರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ (passion) ಮೆಕೆನ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲ್ಲವೆ. ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೊರಟುನಿಂತ.

ಅಂತೂ ೧೭೮೩ರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಳಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ - ಲಾರ್ಡ್ ನೇಪಿಯರ್ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತೀರಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು? ಕಾಲಿನ್ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವಾಸ್ತವ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಮಧುರಗೆ ಹೊರಟುನಿಂತ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೇಪಿಯರನ ಮಗಳು ಹೆಸ್ಟರ್ ಜಾನ್‌ಸ್ಟನ್ ಸ್ಥಳೀಯ ಹಿಂದೂ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೂ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ. ಗಣಿತ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಭಾರತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಓದ ಪಂಡಿತನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬೇರೆ ಪಂಡಿತರೂ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆಯ ಮಾತುಕತೆಯಿಂದ ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಮಿಲಿಟರಿ ಎಂಜಿನಿಯರ್:

ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಖಾತೆಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾಮಗಾರಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೌಕರಿ ಹಿಡಿದನು. ಮೇಲಿನವರಿಗೆ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಅರಿವಾಗಲು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನು. ಈ ಮಿಲಿಟರಿ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗೆ:

ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಿರಬೇಕು. ಗುಡ್ಡ, ದಿಬ್ಬ, ಗಿಡ ಮರಗಳು, ಕಂಟಿಗಳು, ಜಲಾಶಯ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿ ಬಲ್ಲವನಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಾರಿಗಳನ್ನು, ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದರೆ ಆಯುಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿರಬೇಕು. ಕೋಟೆಯಿದ್ದರೆ ಅದರ ಒಳಹೊರಗನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ವೇಲೆ ಏರಿಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಲಹೆ ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಎಂಜಿನಿಯರರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಲು ಗೆಲುವುಗಳಿಗೆ ಇವರುಗಳ ಸೂಚನೆಯೇ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ನಕಾಶೆಯನ್ನು ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ೧೭೮೮ ರಲ್ಲಿ ಗುಂಟೂರಿನ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಅದರ ಚೊಕ್ಕಟತನ ಮೇಲಿನವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿತು. ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಮೂರನೇ ಯುದ್ಧದ ತಯಾರಿ ೧೭೯೧ರಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ಸಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಪೇಟೆ, ರಾಮನಗರ, ಸಾವನದುರ್ಗ, ನಂದಿದುರ್ಗ - ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಈ ದಾಳಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಆಯುಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ನಿರ್ದೇಶನದೊಂದಿಗೆ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಆಗಿನ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೆಕೆನ್ಸಿ ತೊಡಗಿದ್ದನೆಂದು ವಿಬಾರ್ಟ್ ಎಂಬ ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಯು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಮಿಲಿಟರಿ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಸೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದ. ಆಗಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಕಾರ್ನ್‌ವಾಲಿಸನು "My best thanks are due to Lieut. Mackenzie for the skill and indifatigable industry to which he exerted at Ramanagar, Nandidurg etc."

ಅಂದಹಾಗೆ ಯುದ್ಧದ ಗೆಲುವಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರಿಗೆ ಬಕ್ಷೀಸು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಆ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮೆಕೆನ್ಸಿಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ಕೇವಲ ೨೦೬ ರೂಪಾಯಿ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಇದ್ದುದೇ. ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಮಾತು ಹೇಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಧಾರಾಳಗಳು!

ಇತ್ತ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಏರತೊಡಗಿತು. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಹುದ್ದೆ, ೧೮೦೬ರ ಮೇಜರ್ ಹುದ್ದೆ, ೧೮೦೯ರಲ್ಲಿ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಕರ್ನಲ್.

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಕೊನೆಗೆ ೧೮೧೯ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಹುದ್ದೆ ಇದು ಮಿಲಿಟರಿ ಏರಿಕೆಯಾದರೆ, ಭೂಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ೧೮೧೩ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತದ ಪ್ರಧಾನ ಸರ್ವೆಯರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಎರಡೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತಿ. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ಸರ್ವೆಯರ್ ಜನರಲ್ ಇವನೇ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಯಲ್ ಜಿಯೋಗ್ರಾಫಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಗೌರವ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿತು.

ಈ ಸರ್ವೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಬಂದದ್ದು ಮೈಸೂರಿನ ಆ ಮೂರನೇ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದಮೇಲೆ. ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರ ನಿಜಾಮನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮರಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರ ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಕಾರ್ನವಾಲೀಸ್ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಮೆಕೆನ್ನಿಯನ್ನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ. ಈ ಸರ್ವೆ ಎನ್ನುವುದು ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕುಳಿತು ಮುಗಿಸುವಂಥದಲ್ಲ. ಗುಡ್ಡ, ಕಾಡು, ನದಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಾಡಬೇಕು. ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಕೇವಲ ೩-೪ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರದೇಶದ ಸೀಮೆ ಯಾವುದನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಈ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇಂಥದೇ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ಮೆಕೆನ್ನಿಯನ್ನು ಸಿಂಹಳಕ್ಕೆ - ಎಂದರೆ ಇಂದಿನ ಶ್ರೀಲಂಕಾಕ್ಕೆ - ಕಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನನ ಮೇಲಿನ ಕೊನೆಯ ಯುದ್ಧದ ಪೂರ್ವ ತಯಾರಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಗವರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಕಾರ್ನವಾಲೀಸನೇ ಅದರ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನು. ವಿವಿಧ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಸಾಗಿ ಬಂದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಬೇಕೆಂಬ ಆ ಹಿಂದಿನ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಆಚರಣೆಗೆ ತರಬೇಕೆಂದರು. ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಕೆಲಸ. ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು, ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು, ಕೋಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗುವ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದ ತಾಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ದುಡಿದನು. ಆಗಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೩-೪ ತಾಸು ಮಾತ್ರ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿ ಅವನೇ ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ೧೭೯೯ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆ ಅಂತಿಮ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ನಿಯೂ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅಂತೂ ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನನು ಹತನಾಗಿ ಅವನ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಬ್ರಿಟಿಷರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತಷ್ಟೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಪಾತ್ರವು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಿನ ಸರಕಾರೀ ನಿರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮನ್ನಣೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.

ಮರುವರ್ಷವೇ ಕಾರ್ನವಾಲೀಸನು ಇಡೀ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸರ್ವೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಈ ಹಿಂದೆ ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಹೊಸತಾಗಿ ಅವನು ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ; ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವನ್ನೂ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು - ಎಂದು.

ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಮರುವರ್ಷ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಲವು ಕೋಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಊರುಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ಬಿಡಿಸಿದ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಬಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವಷ್ಟನ್ನೇ ಈಚೆಗೆ ಬಿ. ಲೆವಿಸ್ ಎನ್ನುವವರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ಬಿಡಿಸಿದ್ದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಇನ್ನೊಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಬಂದಿತು. ಅದಂದರೆ ಮೈಸೂರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜನರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಅಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಅವನ ಈ ದಿಕ್ಕಿನ ಕೆಲಸವೇ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವೆನಿಸಿದೆ.

ಸಂಗ್ರಹ, ದಾಖಲೆಗಳ ಕಾರ್ಯ

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಹೇಗೆ ಅಣಿಯಾದನೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಅದಂದರೆ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಚಂದ್ರನೆಂಬ ಜೈನನು ರಚಿಸಿದ 'ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆ'. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀಯನ ಹೆಸರಿದೆ. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಮೆಕೆನ್ಸಿ!

“ರಕ್ಷಾಕ್ಷಿ ಸಂವತ್ಸರ ಆಶ್ವಯುಜದೋಳ್ ಸೀಮೆ ಪೈಮಾಸಿಯಂ ಮಾಡಲ್ ಮೆಕೆನ್ಸಿ ಸರದಾರಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯವರಸು ಕನಕಗಿರಿಗೆ ಬಂದು ಎನ್ನಂ 'ಸ್ಥಳಪುರಾಣಮುಂಟೆ' ಎಂದು ಕೇಳ್ವುದು.”

ಹೀಗೆ ಸರ್ವೆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ “ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಪುರಾಣಮುಂಟೆ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯನಂಥವರು ಅನುವಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ದಿನ ದೇವಚಂದ್ರನು ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲವನಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹತ್ತಿರದ ಕಮರಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಟೆಂಟ್‌ಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳ ಕಾಲ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನಂತೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕೇಳಲು ಸರ್ವೆಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹಗಲೆಲ್ಲ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮೆಕೆನ್ಸಿಗೆ ಬೇರೆ ವೇಳೆ ಅದಂತು ದೊರಕಿತು? ದೇವಚಂದ್ರನಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದೆ “ನನ್ನೊಟ್ಟಿಗೆ ಬರ್ತೀಯಾ- ಕೆಲವು ದಿನ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಸ್ವಂತದ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ದೇವಚಂದ್ರನು ದೂರ ಹೋಗಲು ಅದಂತು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಯಾನು? ಆಗ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು “ಆಯ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ತಂದುಕೊಡುವೆಯಾ? ಭಾರೀ ಸಂಬಳ ಕೊಡುವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ೨೫ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದನು. ದೇವಚಂದ್ರನಿಂದ ಅಂಥ ಕೆಲಸ ಆದೀತೆ? ಎಂದು ಮೆಕೆನ್ಸಿಯು ತನ್ನ ಹುರುಪಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಈ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮೆಕೆನ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಬೇಸರ. “ಅಯ್ಯೋ! ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ! ನನಗೆ ದೇಶೀಯ ಭಾಷೆ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಬಾರದಲ್ಲ” ಎಂದು. ದ್ವಿಭಾಷೆ ಬಲ್ಲವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಜಾಗದ ಬದಲಾವಣೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ನಡೆದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆ. ಅದಂತಿರಲಿ, ಬರಗಾಲ, ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆ, ದಾಳಿಗಳ ಭಯ ಇದ್ದಾಗ ಮಾಹಿತಿ ಹೇಳಲು ಅದಾರಿಗೆ ಮನವೊಗ್ಗಿತು? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅಪಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದಾನಲ್ಲವೆ.

ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಹಾಯಕರು

ಅವನ ಈ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಕ್ಕೂ ಬರೆದು ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೂ ದೇಶೀಯರ ಸಹಾಯ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರು ಯಾರು ಯಾರು? ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಹೆಸರುಗಳೆಂದರೆ ಕಾವಲಿ ವೆಂಕಟಬೋರಯ್ಯ. ಅನಂತರ ಅವನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ. ಬೋರಯ್ಯನು ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲ ೧೮ ವಯಸ್ಸು. ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯವ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚತುರ. ತಾಯ್ನುಡಿಯಾದ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮರಾಠಿ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲು ಬೇಗ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಹಳೆಯದರ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದಾಖಲಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆತ ಬೇಗ ಪರಿಣತನಾದದ್ದು ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ವರದಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಹಳಗನ್ನಡ ಲಿಪಿಯನ್ನೂ ಆತ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾಸನಗಳ ಆಶಯವನ್ನು ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಒಡನಾಟವೆಂದರೆ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಹಾಗೂ ಗಣೇಶರ ಮಹಾಭಾರತ ನಿರ್ಮಾಣವು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ವಿಪುಲವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬೋರಯ್ಯನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಬೋರಯ್ಯನು ಲೇಖಕನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೊನೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಯೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಕುರಿತು, ಅದರಂತೆ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವನೀತ. ಹೀಗೆ ಆರೇಳು ವರ್ಷ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಬಲಗೈ ಬಂಟನಂತೆ ಅವನ ಸಹಾಯ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡ. ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಆದ ಆಘಾತ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹಲವಾರು ಕಡೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸುದೈವಕ್ಕೆ ಬೋರಯ್ಯನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟಲಕ್ಷ್ಮಯ್ಯ ಮುಂದೆ ಬಂದ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಸಂಗ್ರಹ, ದಾಖಲೆಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗತೊಡಗಿದ. ಬೋರಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಲೆಂದಿದ್ದ ಸಂಭಾವನಾ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಅವನ ಈ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಅಲ್ಲ, ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರು. ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿ ಸಂಪಾದನೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಲ್ಸನ್ ಬೇರೆ ೧೭ ಜನ ಪ್ರತಿಕಾರರ ಹೆಸರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಇದೀಗ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯನಲ್ಲದೆ ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್ ಎಂಬ ಉರ್ದು - ಪರ್ಷಿಯನ್ ಬಲ್ಲವನೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ೧೭

ಜನರ ಪೈಕಿ ಯಾರು ಯಾರು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು. ಅವರುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಬಳದಿಂದಲೇ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಅವನೇ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಮುತ್ತಂದ್ಡಿ. ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮುತ್ತಂದ್ಡಿಯೇ ಇದ್ದ. ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ದೌತೃವನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವಲಿ ವೆಂಕಟಬೋರಯ್ಯನ ಹಾಗೆಯೇ ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಫಿಲಿಪ್ ವ್ಯಾಗೋನರ್ ಎಂಬವರು ದಾಖಲಿಸಿದ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆ.

ಗದ್ದಾಲ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಿಗೆ ನಾರಾಯಣರಾಯನು ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ವತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಆ ರಾಜನೋ ಇವನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು, ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ! ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿ, ದಾಖಲೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣರಾಯನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಹೋಗಿ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನಗೆ ಬೇಕಿದ್ದನ್ನು ಪಡೆದ! ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ 'ದಕ್ಷಿಣೆ' - ಅಂದರೆ ಲಂಚದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಣಸಲ್ಲಿಸಿದ. ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಹೆಸರು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿತ್ತಂತೆ. ನಾರಾಯಣರಾಯನು ಆ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಅಂಥದೇ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಆ ಶಾಸನವು ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಇದುವರೆಗೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರೆಂದು ಕಾವಲಿ ಬಂಧುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ನಾರಾಯಣರಾಯನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತರುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವನ ಸಂಗ್ರಹದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಲ್ಕಿನ್ಸ್ ಎಂಬಾತ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನಷ್ಟೆ. ತನ್ನ ಸುರುವಾತಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಕೋಲ್ಬ್ರುಕ್ ಎಂಬ ಶಿಲಾಶಾಸನ ತಜ್ಞನು Asiatic Researches ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕುರುಗೋಡು, ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲೇಖಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಶಾಸನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವ ಮೆಕೆನ್ನಿಯೇ! ತನ್ನ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೋಲ್ಬ್ರುಕ್ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಬಗ್ಗೆ A gentleman whose zeal for literary research and also industry in the prosecution of inquiries is remarkable ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕೋಲ್ಬ್ರುಕ್ ಮತ್ತು ಮೆಕೆನ್ನಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಾನ ಸಂಗತಿಯೊಂದಿದೆ. ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೈನ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ಇವೆರಡೂ ಧರ್ಮಗಳು ಬೇರೆ ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ದೇವಚಂದ್ರನಂಥವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಅವರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು Asiatic Researchesನ ೧೮೦೯ರ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದ. ತಾನು ಪ್ರಥಮತಃ ಈ ಅಂತರವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೆಂದು ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅದೇ ಸುಮಾರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಆಕರಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಕೋಲ್‌ಬುಕ್ ಅವರಡು ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ. ಒಬ್ಬರ ಲೇಖನವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ ವಿಶೇಷವಾದದ್ದು.

ಜೈನಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆಗೀಗ ಬೇರೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಲೇಖನ ಕೊಡುಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ೪೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವೆ. ೧೮೦೮ರ Annual Register ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅವನ ಲೇಖನವು ಹೈದರ ಅಲಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವು ಮಲಬಾರಿನ ರುಮೋರಿನ್ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಈ ರಾಜನು ನಿತ್ಯವೂ ಸುಮಾರು ೧೨೦೦ ಜನರಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕದೆ ತಾನು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಹೈದರನು ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ. ರುಮೋರಿನ್‌ನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದಾಗ ಆತ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅರಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಆಗಲೂ ರುಮೋರಿನ್ ಮೌನಿ. ಮೂರು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಅರಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟು ತನ್ನ ಮೂವರು ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಮರಣವನ್ನು ಅಪ್ಪಿದನಂತೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನವು - ೧೮೦೧ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದು - ಅನೇಗೊಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದದ್ದು. ಅದಾದರೂ ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಆರಂಭವಾದ ಆ ಲೇಖನವು ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಸಾಗಿಬಂದಿದೆ. ಟೀಪೂಸುಲ್ತಾನನ ಸೈನಿಕರು ಆನೆಗೊಂದಿಯನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಕೀಲಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಹೋ! ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಖುಷಿ ಪಟ್ಟರು. ಕೀಲಿಯನ್ನು ಮುರಿದು ತೆರೆದಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದೇನು? ಬರೀ ಕಲ್ಲುಗಳು ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಬೂಟು - ಚಪ್ಪಲಿಗಳು!

ಮೈಸೂರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಾರ್ಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನನ್ನು ೧೯೧೧ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಜಾವಾಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲಾಯಿತು. ಡಚ್ಚರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೇಶವನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರು, ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಮಾಡಿದ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ವಿಶೇಷದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂಥ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಡಚ್ಚ ವಸಾಹತಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು.

ಅಲ್ಲಿಯ ಡಚ್ಚ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೂ ಅವನು ಬೇಕಾದವನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಪೆಟ್ರೋನಲಾ ಬಾರ್ಚೆಲ್ಸ್ ಎಂಬವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು!

(ನವೆಂಬರ್ ೧೮೧೨). ಆಗ ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಅಂತೀರಿ! ೫೯! ಅವನ ಹನಿಮೂನ್ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹ - ಸಂತೋಷನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತರುಣ ಪತ್ನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೊಬ್ಬ ತಂಗಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಆ ತಂಗಿಯನ್ನೂ ಕರೆತರಬೇಕಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ. ಶ. ೧೮೧೬ರಲ್ಲಿ ಮರಳಿಬಂದು, ಇನ್ನು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡಾಗ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಬಡತಿ! ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸರ್ವೆಯರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ! ಯಾರಿಗಾದರೂ ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಡತಿಯಾದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗಬೇಕು. ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಅದರ ತದ್ವಿರುದ್ಧದ ಅನುಭವ. ಮದ್ರಾಸು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಷಯದ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅವರು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, “ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಬರುತ್ತೀರಾ?” ಎಂದೇನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ದೂರದ ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ, ಅದೂ ಏನೇನೂ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅದೆಂತು ಹೋಗಿಯಾರು? “ತಾವು ಹೋಗಿರಿ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ದೂರತಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೇವೆ” ಎಂದರೂ ಅದು ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪ:

ಇನ್ನೀಗ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತುಸು ನೋಡೋಣ. ಒಟ್ಟಿನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು (ಅ) ವಸ್ತುರೂಪದ್ದು (ಆ) ಲಿಖಿತರೂಪದ್ದು ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲಿನದರಲ್ಲಿ ಆರು ಸಾವಿರ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಒಂದು ನೂರು ಪುರಾತನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲಂಡನ್ನಿನ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಎಂಡ್ ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಮ್ಯೂಸಿಯಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ಲಿಖಿತ ರೂಪದ್ದು - ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೬೦೦ ರಷ್ಟು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜಾವಾನೀಸ್ ಭಾಷೆಯವೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ. ವಿಲ್ಸನ್ ಎಂಬವರು ಮೆಕೆನ್ನಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುವಂತಿದೆ. ತನ್ನ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಲ್ಸನ್, ‘ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ’ ಮತ್ತು ‘ಬಾಣಬಿರುಸು ಕ್ರಮ’ - ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಎರಡನೆಯ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಎಂಟು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಕಲೆಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಮೊದಲಿಗ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಶಾಸನಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ರೈಸರಿಗಿಂತ ೮೦ ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ಶಾಸನಗಳನ್ನು, ಅದು ಕೂಡಾ ತನ್ನ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾದ ಕಛೇರಿಯ ಕೆಲಸದ ನಡುವೆ - ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ, ಅವನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೧೦೦ಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವುಗಳ ಸವಿವರ ಸೂಚಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ. ಆ ಶಾಸನಗಳ ಒಂದೊಂದರ ಬಗ್ಗೆ, ಅದು ದೊರೆತ ತಾರೀಖು, ದತ್ತಿಯ ದಾನಿಗಳ ಹೆಸರು, ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ, ಭಾಷೆ, ಲಿಪಿ ಶಾಸನ ದಿನಾಂಕ (ತಿಥಿ), ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ವಿಷಯಸಾರ - ಈ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. Register of a Collection of Ancient Shasanams or grants and Inscription on Public Moments ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರತಿ ತಯಾರಿಸಿದನು. ಅವು ಈಗ ಎಲ್ಲಿವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಆ Registerನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಅವೆಷ್ಟೋ ಶಾಸನಗಳು ಈಗ ದೊರೆತಿರಲಿಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ, ಕೆಲವು ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿರಲೂ ಸಾಕು.

ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಎಂದರೆ, ದಾಖಲೆಗಳು. ಅವು ಹೀಗಿವೆ:

- ಅ) ಹಳೆಯ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು; ಅವರಿವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತವುಗಳು.
- ಆ) ಜನಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಸಾರಸಂಗ್ರಹಗಳು, ಮತ್ತು
- ಇ) ಕೈಪಿಲುಗಳು.

ಅನೇಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಕಾಗದಗಳು, ಕಡತಗಳು ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದ್ದಿರಲಿ, ಬಿಡಲಿ ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಸದಲ್ಲಿಯೂ ರಸ - ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ 'ಸ್ಥಳಪುರಾಣಮುಂಟಿ' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅವರುಗಳ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಕುಲವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಅವನ ಸಹಾಯಕರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಯೋ ಅನುವಾದಿಸಿಯೋ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೆಲ್ಲ ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸ (Oral history) ಸದರಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹವು. ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ತೆರಕಣಾಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮುದುಕನಿದ್ದ. ನೂರು ವರ್ಷ ದಾಟಿದ್ದನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಮೆಕೆನ್ನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದು ೧೮೦೯ನೆಯ ಇಸವಿ. ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ಕಾವಲಿ ವೆಂಕಟಬೋರಯ್ಯನೊಡನೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಮುದುಕನನ್ನೂ ತರುಣನಿದ್ದಾಗ ೧೭೨೬ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಪೇಶ್ವೆ ಬಾಜೀರಾಯನು ದಾಳಿಮಾಡಿದ್ದರ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನಂತೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡ ಇಂಥ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಏಳು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಲಂಡನ್ನಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಸಾರವು Mackenzie Collections. Vol. 1, part 1. ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿತು. ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವೂ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ

ಮುದ್ರಿತವೇನೋ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಹೊರಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಣವೇನು ಗೊತ್ತೆ? ಅದರ ಸಂಪಾದಕರು ಅಕಾರಾದಿ ಸೂಚಿಯನ್ನು (Index) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಒಂದೇ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಲಂಡನ್ನಿನ ಇಂಡಿಯಾ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಹೋದಾಗ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರತಿಗಳು, ಸನ್ನದುಗಳು, ಸ್ಥಳಪರಿಚಯಗಳು, ನಕ್ಷೆಗಳು ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಯಾಗಿವೆ, ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಒಟ್ಟಿನ ಪುಟಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರಗಳದ್ದಾಗಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು ೧೫೦೦ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಇದೆ. ಈ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಮಾನದಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು:

ಅ) ವಿಜಯನಗರಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದ ಚರಿತ್ರೆ

ಆ) ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

ಇ) ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಪಾಳೆಯಗಾರರು

ಈ) ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರು ಹಾಗೂ ಹೈದರ - ಟೀಪೂ, ಮತ್ತು

ಉ) ಮರಾಠರೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರವರ ಸಂಬಂಧ.

ಕೆಲವನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದ ಆನೆಗೊಂದಿಯು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಭದ್ರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಮೆಕೆನ್ನಿಗೂ ಅನೆಗೊಂದಿಯ ಆಗಿನ ರಾಜನಾದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ನೇಹ. ಹೀಗಾಗಿ ಆನೆಗೊಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನವಲ್ಲದೆ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಹರಿಹರದ ಕಡೆಯ ಓರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮಗೆ ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಭಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಬರೆಸಿದ ರಾಯಸ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ದಾಖಲೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿವೆ. ಕನ್ನಡವಲ್ಲದೆ ಮರಾಠಿ, ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನನು ತನ್ನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಂಚೆ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಸಿದ್ದನು. ಅದರ ಹೆಸರು 'ನಸಾದ್-ಎ-ನಾಮಾ-ಎ ರಾಜ್ ಮೈಸೂರ್' ಎಂದು. ಆದರೆ ಈ ಚರಿತ್ರೆ ೧೭೫೪ಕ್ಕೆ ತಡೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಅಂದಹಾಗೆ ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನ್ ಹಾಗೂ ಜಾನ್ ಕಾನ್‌ವೇ ಎಂಬ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಯ ನಡುವೆ ೧೭೯೨ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ದಾಖಲೆಯೊಂದಿದೆ - ೫೮೬ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾದದ್ದು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದೊಡನೆ ಮರಾಠಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೇ ಇದ್ದದ್ದರ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿರ್ದರ್ಶನ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರನು ೧೫೯೪ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾದನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ವಿಘ್ನದೀಕ್ಷಿತ, ಅನಂತ ದೀಕ್ಷಿತ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಿವಾಜಿ, ಅವನ ತಂದೆ ಶಹಾಜಿ ಇವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿದವನು ಮೆಕೆನ್ನಿಯೇ. Journal of the Asiatic Society of Bengal

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಪತ್ರಿಕೆಯ ೧೩ನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಹಿರೇಹಾಳ ಎಂಬುದು ಸೊಂಡೂರಿನ ಹತ್ತಿರದ ಊರು. ಆ ಊರ ಹೆಸರಿನ ಕೃಷಿಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೋಜಿನ ಘಟನೆಯಿದೆ. ಟೀಪೂ ಹತನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಊರು ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗಿನ ಫೋರ್ಪಡೆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟರಾವ್ ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಿದ. ಅವರು ನಿಜಾಮನಿಂದ ಮರಳಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮದನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು!

ಹೀಗೆ ಕಲೆಹಾಕಿದ ಕೃಷಿಯತ್ತು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ಜಾತಿ ಮತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ರಾಜಮನೆತನ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಠಗಳದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ವಿಷಯದ ಪೂರ್ತೆಗಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಪುರಾಣದ ಕಥನವನ್ನೋ, ಶಾಸನಗಳ ಭಾಗವನ್ನೋ, ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೋ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಭಾಷೆ ಹಳಗನ್ನಡದ್ದಲ್ಲ; ಹೊಸಗನ್ನಡದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ೧೭-೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಡುಮಾತಿನದು. ಇಂಥ ನಿರೂಪಣೆಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಯತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

ಕೃಷಿಯತ್ತು-ಎಂಬುದು ಮೂಲತಃ ಅರಬ್ಬೀ ಶಬ್ದವಾದರೂ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿಯತ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವಿದೆ. 'ಸ್ಥಳಪುರಾಣ' ಎಂದು ಯಾವುದನ್ನು ತೇಲು ಮಾತಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಕೃಷಿಯತ್ ಎಂದು ಆಗಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಕೃಷಿಯತ್ತು, ಚೌಟ ಅರಸುಗಳ ಕೃಷಿಯತ್ತು, ಸೋದೆಮಠದ ಕೃಷಿಯತ್ತು, ಪಶುಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಜಾತಿ - ಕೃಷಿಯತ್ತು, ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಕುಲದ ಕೃಷಿಯತ್ತು ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಕೃಷಿಯತ್ತುಗಳ ವಿಷಯ ಏನಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದಿರದು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವು ಸ್ಥಾನಿಕ ಜೀವನದ ಪಡಿನೆಳಲುಗಳು. ಅವುಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ೧೭ನೆಯ, ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳದ್ದು. ಹಾಗೂ ಮೆಕೆನ್ನಿ ಬದುಕಿದ್ದ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವುಗಳ ರಚಯಿತರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೇ, ವಿದ್ವಾಂಸರದಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯ, ಹೊಯ್ಸಳ, ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಶಾಸನಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರ. ಹಾಗೆ ಅವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಮತ್ತು ತುಂಡರಸರ ಇತಿಹಾಸ ಅಥವಾ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಈ ಕೃಷಿಯತ್ತುಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು. ಇಂಥದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಆಕರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು ಮೆಕೆನ್ನಿಯೇ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬರೆದವನ ಹಾಗೂ ಬರೆಯಿಸಿದವನ ಹೆಸರುಗಳೂ, ಬರೆದ ದಿನಾಂಕವೂ ದಾಖಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಷಿಯತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕೃತತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೀಗ ಹೇಳಿದ ದಾಖಲೆಗಳೂ ಈ ಕೃಷಿಯತ್ತುಗಳೂ ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ.

ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ, ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಆಗಿನ ಜನಜೀವನ ಇವೆರಡೂ ತುಂಬ ಮೌಲಿಕವೆನಿಸಿವೆ. ಕಂಪಿಲ ಅರಸುಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನಮಗೆ ಕೈಫಿಯತ್ತಿನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬಂದದ್ದು. ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ರಾಜಾಜಿಸಿದರ ಚಿತ್ರಣ ಇಲ್ಲಿದೆ; ಅಜಿಲ ಮನೆತನದ ಓರ್ವ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಕುವರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದು ಹದಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದಳಂತೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸಂಕಲಿಸಿರುವ ಡಾ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಿರುವ ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಚಕೋರಮಲ್ಲಿಭಟ್ಟನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜಭಯಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತ ಜಲಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದುದು (ಸೂಳಿಕೆರೆ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಯಜ್ಞಪುರುಷನಿರುವ ಕಾರಣ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನ ದಗ್ಧವಾಗುವುದೆಂದು ಚಿಕ್ಕದೀಕ್ಷಿತರು ಎಡಗೈ ಒಡ್ಡಿ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನಿಂದ ದಾನ ಪಡೆಯುವುದು (ಅಂಕನಾಥಪುರದ ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರನು ೭೦೦ ಎತ್ತುಗಳ ಕೋಡುಗಳಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ರಾತ್ರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದುದು; ಕೊನೆಗೆ ಕುದುರೆ ಸಹಿತ ಕೋಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದು (ನಗರಸೀಮೆ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಚೌಟ ರಾಣಿ ಪದ್ಮಲದೇವಿಯ ಗಂಡು ಮುದ್ರೆಯ ಉಂಗುರ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಾಪಹರಣದ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದುದು (ಚವುಟ ಅರಸುಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಅಜಿಲರು, ಚೌಟರು, ಭೈರರಸರು, ಮೂಲಿಗರು, ಪಾಂಡ್ಯರ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಚೌಟರಾಣಿ ಮುಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನೋಣ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು (ಕಾರ್ಕಳ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಸ್ವಾದಿ ಅರಸು ವಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲಶಹಾನ ಮುಂದೆ ದಶಾವತಾರದ ಆಟ ಆಡಿ ರಾಜನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ್ದು (ಸಿರಸಿ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಬಾಳೆಹಳ್ಳಿಮಠದ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪದ್ಯ ಬರೆದುದು (ಶೋದ ಮಠದ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಬಾಲದ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕ “ನಿನ್ನ ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಆದಿಲಶಹಾನಿಗೆ ದಿಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟುದು (ಕುರುಗೋಡ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಅಬ್ಬಕ್ಕರಾಣಿಯ ಕತ್ತರಿಸಿದ ರುಂಡವು ವೈರಿಯ ಮುಖ ನೋಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದುದು (ಚವುಟ ಅರಸುಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತು), ಗೆರಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ೪ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ “ವೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸರದಾರ್ ಮೇಜರ್ ಮೆಕ್ಲೆನ್ ಸಾಹೇಬರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು” - ಇಂಥ ನೂರಾರು ಘಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಅವಾಸ್ತವ ಎಂದು ಅನಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯ.

ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ೧೩೪ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (೧೯೯೮); ಅದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಕೈಫಿಯತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸಿವೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆಯವರು ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಿ, ದೃಷ್ಟಾಂತವೆಂದು ಆರು ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಅವೆಷ್ಟೋ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ, ದಾಖಲೆಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವು ಶಾಸನಗಳಂತೆ ಬಹುಮೌಲ್ಯವಾದ ಇತಿಹಾಸದ ಆಕರಗಳೆಂದು ಬಗೆದು ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಡೆಯುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳು:

ಮೆಕೆನ್ನಿಯು ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಆರು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ೧೮೧೬-೧೮೨೧ರ ವರೆಗೆ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವನನ್ನು ಇಡೀ ದೇಶದ ಸರ್ವೆಯರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಚೌರಿಂಘಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದ. ವಯಸ್ಸಾದ ಗಂಡ ಹರೆಯದ ಹೆಂಡತಿ ಎಂಬ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖವೆಂಬುದು ಯಥಾಯಥಾ. ಮೇಲಾಗಿ ದುಡಿದು ದುಡಿದು ಅವನ ದೇಹ ಅತೀವ ಜೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಒದ್ದಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ಇನ್ನು ತಾನು ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಷ ಬದುಕಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಲಾರದು ಎನಿಸಿತು. ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ಮರಳಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ಹಾಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಮೃತ್ಯುಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದ. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸರಕಾರವೇ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ. ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಹಣ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದ. ಕಾವಲಿ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನಿಗಂತೂ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನ ಸಲ್ಲಬೇಕು - ಎಂದು ಬರೆದ. ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಅನುದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದಿರಿಸಿದ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೨೧ರ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ತಾನು ಮರಳಿ ಹೋಗುವ ಹಡಗನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಬರುವುದನ್ನು ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅವನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರ ಕಾಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ದುರ್ದೈವ, ಆ ಮುಂಚೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಕತ್ತೆಯ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಿನಾಂಕ ೮ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮೨೧ರಂದು ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಿದ.

ಕೊನೆಯ ಉಸಿರನ್ನು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ, ತನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಕ್ಕ ಮೇರಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತರ ಬಳಗದವರನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಆಕೆ 'ಹೂಂ' ಎಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವನ ದಾಖಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರ ಹಣ ಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ. ಆಕೆ ಸರಕಾರವು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದ ೧೦ ಸಾವಿರ ಪೌಂಡ್ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡು ಹಡಗು ಹತ್ತಿದಳು. ಆದರೆ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಸಹ ಪ್ರಯಾಣಿಕನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿದಳು. ಮರುಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸ್ಪೋರ್ನೋವೇಗಂತೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಮಾರೋಪ

ಮೆಕೆನ್ನಿಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಒಂದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಮುನ್ನೀರು ಕಂಡರೂ, ಒಳಗೆ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ತುಂಬಿವೆ. ದುರ್ದೈವಕ್ಕೆ ಆ ಸಂಗ್ರಹ ಚದರಿ ಹೋಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದವುಗಳು ಮದ್ರಾಸ, ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುವು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ದಾಖಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಲಂಡನ್ನಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದುವು. ಕಲಕತ್ತೆ, ಹೈದರಾಬಾದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಷ್ಟು ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಇದು ಒಟ್ಟಿನ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ಅವುಗಳ ಕ್ಯಾಟಲಾಗ್ ತಯಾರಿಸುವ ಕೆಲಸ ೧೮೨೮ರಿಂದ ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಲಂಡನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದೇ ಇದೆ. ಆ ಕೆಲಸ ಇದುವರೆಗೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಪುಲವೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಅವನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಪರ್ಕವು ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಅನೇಕ ವಿದೇಶಿಯರೂ, ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ನಮ್ಮವರೂ ಒಂದು ನಿಯಮಿತ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ - ಇತಿಹಾಸವೋ, ಸಾಹಿತ್ಯವೋ, ಕಲೆಯೋ - ಏನಾದರೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗಣನೀಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಮೆಕೆನ್ನಿಗೂ ನೌಕರಿಯೊಂದು ಇದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶ್ರಮದ್ದು. ಹಾಗಿದ್ದೂ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸಮಯವನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧನೆಮಾಡಿದವರು ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟವನಲ್ಲ. ಸಂಗ್ರಹ - ದಾಖಲೆಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಾಗ ಯಾವ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಅವನ ಬಂಡವಲು. ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ೪೦ + ೨೦ - ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸುಮಾರು ೭೦ ಸಾವಿರ ಚೌರಸ ಮೈಲುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಭೂಪಟಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ. ನಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನಮಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋದಂಥ ಮಹಾನ್ ಚೇತನ ಮೆಕೆನ್ನಿಯದು.

ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡುದೂ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಪುರಾಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೈಗನ್ನಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಶ್ರವಣ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರು, ಆಗಮ, ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೌದ್ಧರು ಪಿಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೂಗಳು ವೇದ, ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೀರಶೈವರು ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತೀಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಜನಾಂಗ ಸಮಗ್ರ ನೋಟವನ್ನೇ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತೀಯ ಧರ್ಮಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮತೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅವು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಮಾನವೀಯ ಸ್ವಭಾವ, ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧ-ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಏಕಸೂತ್ರತೆಯನ್ನೇ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಪುರಾಣಗಳು, ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಂಡಾರಗಳಾಗಿವೆ; ವಸ್ತು ವಿಷಯ ಕೋಶಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗದಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲ; ಭಾವಭಂಗಿಗಳಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು, ಪಶುಪಕ್ಷಿ-ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಕೋಟೆ-ಕೊತ್ತಲಗಳು, ಹಳ್ಳಿ-ನಗರ-ದೇಶಗಳು, ಪ್ರಾಸಾದಗಳು, ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು, ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಪಾತ್ರೆ-ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಒಡವೆ-ವಸ್ತುಗಳು ಹೀಗೆ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಹಿಂಸೆ-ಅಹಿಂಸೆ, ಶಾಂತಿ-ಅಶಾಂತಿ, ಸಹನೆ-ಅಸಹನೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವೈರುಧ್ಯ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ; ಮೌಲ್ಯಯುತವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವು ದೇಶಕಾಲಾತೀತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು 'ಮೌಲ್ಯ' ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ, ದೇಶಕ್ಕೆ, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯ ಎನಿಸುವ ಬದುಕಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ, ದೇಶಕ್ಕೆ, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವೆನಿಸದೇ ಇರಬಹುದು; ಸತೀ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪದ್ಧತಿ. ಅದು ಆಗ ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಇಂದು ಅಮಾನುಷ ಪದ್ಧತಿ ಎನಿಸಿ ರದ್ದಾಗಿದೆ (ಆದರೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಕರಣಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ). ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಮೌಲ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಳೋ ಅಥವಾ ಸಮಾಜವು ಆದರ್ಶದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿತ್ತೋ ಅಂತಹ ಸಂಕುಚಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳೂ ಇಂದೂ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ- ಈ ಮೊದಲಾದ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹಬ್ಬಿ ಹಂದರವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅರುವತ್ತಮೂರು ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಾಪುರಾಣಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರ, ಹನ್ನೆರಡು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ, ಒಂಬತ್ತು ಬಲದೇವರ, ಒಂಬತ್ತು ವಾಸುದೇವರ ಹಾಗೂ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತವೆ.

ಜಿನಸೇನ-ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಪುರಾಣ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೇ ಶ.) ಪುಷ್ಪದಂತನ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯ (ತಿಸಟ್ಟಿ ಮಹಾಪುರಿಸ ಗುಣಾಲಂಕಾರ ಅಥವಾ 'ಮಾಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೇ ಶ.) ಇವುಗಳನ್ನು ಮಹಾಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ಲೋಕಾಂಜಲಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವರನ್ನು ಶಲಾಕಾಪುರುಷರೆಂದು ಅಂದರೆ ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಐವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದು ಈ ಪರಂಪರೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಶೀಲಾಂಕನ ಮಹಾಪುರಾಣ- 'ಚಲುಪ್ಪನ್ನ ಮಹಾಪುರಿಸ ಚರಿಯಂ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನದಾಗಿದೆ. ಹೇಮಚಂದ್ರಚಾರ್ಯರು ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವರನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು 'ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕಾ ಪುರುಷ ಚರಿತ್ರ'ವನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ಲೋಕಾಂಜಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಮಹಾಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೀಲಾಂಕನ ಮಹಾಪುರಾಣವು ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಹೇಮಚಂದ್ರರ ಮಹಾಪುರಾಣವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮಹಾಪುರಾಣಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಉಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ವಿಮಲಸೂರಿಯ 'ಪಲಮ ಚರಿಯಂ' (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧ನೇ ಶತಮಾನ), ಗುಣಭದ್ರನ 'ಪಾಸಣಾಹ ಚರಿಯಂ' (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ), ವರ್ಧಮಾನಸೂರಿಯ 'ಆದಿಣಾಹ ಚರಿಯಂ' (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಣಿಯ 'ಸುಪಾಸಣಾಹ ಚರಿಯಂ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳೂ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯರ 'ಹರಿವಂಶಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ರವಿಷೇಣನ 'ಪದ್ಮಚರಿತ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನ). ಅಸಗನ 'ಶಾಂತಿನಾಥ ಚರಿತ್ರ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನ), ದೇವಸೂರಿಯ 'ಶಾಂತಿನಾಥ ಚರಿತ್ರ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನ) ವಿನಯ ಚಂದ್ರನ 'ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಚರಿತ್ರ' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಂಪನ 'ಆದಿಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಾಗಚಂದ್ರನ 'ರಾಮ ಚರಿತ ಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ), ಜನ್ನನ 'ಅನಂತನಾಥ ಪುರಾಣ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾವ್ಯಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ವಿವಿಧ ಅನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾಯಕ-ನಾಯಕಿಯರಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳೂ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ, ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯ 'ಧೂರ್ತಾಖ್ಯಾನ', ಧನೇಶ್ವರ ಸೂರಿಯ 'ಸುರಸುಂದರೀ ಚರಿಯಂ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಮಹೇಶ್ವರ ಸೂರಿಯ 'ಣಾಣ ಪಂಚಮಿ ಕಹಾ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಹೇಮ ಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರ 'ಕುಮಾರಪಾಲ ಚರಿತ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರಿಯ 'ಸನತ್ಕುಮಾರ ಚರಿತ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಮಲಧಾರಿ ದೇವಪ್ರಭನ 'ಮೃಗಾವತೀ ಚರಿತ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಶಾಂತಿನಾಥನ 'ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು ೧೧ನೇ ಶತಮಾನ), ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿಯ 'ಜೀವಂಧರ ಚರಿತೆ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಬಾಹುಬಲಿಯ 'ನಾಗ ಕುಮಾರ ಚರಿತೆ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವೆನಿಸುವ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು 'ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತದ ಪ್ರಥಮ ಕಾವ್ಯವಾದ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ವಿಮಲಸೂರಿಯ 'ಪಳುಮ ಚರಿಯ', ಜಿನಸೇನ-ಗುಣಭದ್ರರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ 'ಮಹಾಪುರಾಣ', ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಆದಿಕಾವ್ಯವಾದ ಪಂಪನ 'ಆದಿಪುರಾಣ', ರನ್ನನ 'ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣ' ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿಯೂ ಶ್ಲೇಶಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಾಂಕನ 'ಚಲುಪ್ಪನ್ನ ಮಹಾಪುರಿಸ ಚರಿಯ' ಮತ್ತು ಹೇಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರ 'ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷ ಚರಿತ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೇಲಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕವಿ ಪರಂಪರೆಯ ವಾಹಕ; ಅನುಭವಗಳ ದ್ರಷ್ಟಾರ; ಜನಸಮುದಾಯದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಧ್ವನಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಇತರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಕವಿಯು ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳೂ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತವೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ, ನಿಜ; ಆದರೂ ಪುರಾಣ ಆಶಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಜನಪದ ಆಶಯಗಳು, ಕವಿಯ ಅನುಭವಾಂಶಗಳು, ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗಲೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿವೆ.

ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಆದರ-ಅನಾದರ ಭಾವಗಳೆರಡೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಅವು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿ ನುಡಿಯುವ ಮನುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅನಂತರ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮನು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಮನೆ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳು ಸಮಾಜದ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿರತೆ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಮನೆಯೆಂದರೆ

ಕಟ್ಟಡವಲ್ಲ; ಗೃಹಿಣಿಯೇ ಮನೆ: 'ನ ಗೃಹಂ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾಹುಃ ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ'. ಅರಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನದ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು ಮನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ತಾಂತ್ರಿಕರು ಭಾವಿಸಿದರು. 'ನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮರ್ಹತಿ' ಎಂದರು. ಈ ಭಾವನೆಯ ಮೂಲಕ ಮನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟದ್ದು ಹೀಗೆ: 'ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಮಗ' ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರ ಆಸರೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳಾಗಿರಬಾರದು. ಆಕೆ ಸ್ವತಃ ಗಳಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನುವಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ವಿನಿಯೋಗ ಮತ್ತು ಮಿತವ್ಯಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಗೃಹಿಣಿ ಮತ್ತು ಭಾಗ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇವರಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ಮೈದುನರು, ಗಂಡ-ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸುಖದಲ್ಲಿಡುವುದರಿಂದ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಗೌರವವಿರುವಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಗೌರವಿಸದ ಯಾವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೂ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸೊಸೆಯ ತಳಮಳದಿಂದ ಮನೆಯು ಹಾಳಾಗುವುದು. ಸೊಸೆಯಂದಿರು ತಪಿಸಿದ ಮನೆಗಳು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತವೆ. ಸತಿಪತಿಯರು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ನಲಿದಾಡುವ ಮನೆಯ ಮಂಗಲವು ಸುನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಹೆಂಡತಿಯಿರದ ಹೊರತು ಗಂಡನಿಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ. ಸ್ತ್ರೀಯು ತಾಯಿಯಾಗಿ ತಂದೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬೇರಾವುದಿದೆ? ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಧನಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೇರಾವ ವಿತ್ತವಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವಳ ಪತಿಗೆ ಸೇರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಅವಿವಾಹಿತಳಾಗಿ ಉಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ತಂದೆ ಆರಿಸಿದ ಅಯೋಗ್ಯವರನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ವಿವಾಹಯೋಗ್ಯ ವಯಸ್ಸಾದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಅದು ಆತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯು ತಾನೇ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು' (ಯುಗಯಾತ್ರೀ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂ ೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ.ನಿ. ಪು. ೨೫೪.)

ಮನುವಿನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಮಹಿಳೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೀಮಿತ ಪರಿಧಿಯನ್ನು, ಆ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಆಕೆಗೆ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಗೌರವಾದರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕುಟುಂಬವೊಂದೇ ಅವಳ ಬಾಳಿನ ವಲಯ. ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಪರಾವಲಂಬಿ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗೆಗೆ ಮನುವು ಕೊಡುವ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ಜೈನಪುರಾಣಗಳು ಕೊಡುವ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಿಯಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮನುಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಜೈನಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ,

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಗಂಡನ, ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ಮಗನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅವಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ (ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷ್ಯ ೧/೨೨೩೩).

ಜೈನಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಾದರೂ ಅವು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕಥೆ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಪಾತ್ರ, ವರ್ಣನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮೇಲಿನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮಾಜದ ಧೋರಣೆ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನದ್ದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಾಳು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಖಮಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಕುಲನಾಶವಾಗುವ ಭಯದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

- ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಬಂಜೆ ಎನಿಸಿ, ತಾನು ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಗಳ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾಗುವಳು.
- ಕುರೂಪದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಪರಿತ್ಯಾಗವೂ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.
- ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗುವ ದೋಷದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಉಂಟಾಗುವುದು.
- ಚಕ್ರವರ್ತಿಯರ ಪುತ್ರಿಯರಿಗೂ ಅನ್ಯರ ಪಾದಸೇವೆ ಉಂಟಾಗುವುದು.
- ಗುಣಾಧಿಕ್ಯ ಇರುವವಳಿಗೂ ಸವತಿಯರಿಂದ ಅಪಮಾನವಾಗುವುದು.
- ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಶೋಕವುಂಟಾಗುವುದು.
- ರಹಸ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ.
- ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲ.
- ವಿಧವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.
- ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಕ್ರವಾದ ವಾಕ್ಯಾಯ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕುಟಿಲತ್ವವುಂಟಾಗುವುದು.
- ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಗತಿಯಿಲ್ಲ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೋಚನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಇನ್ನಾರವೂ ಅಲ್ಲ; ಇವು ಸೀತೆಯ ಮಾತುಗಳು.

ಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಭಾಗವಾದ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮಾತುಗಳು, ಮುದುಕಿಯ ವೇಷಧರಿಸಿ ಬಂದ ಶೂರ್ಪನಖಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿತೆಯಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ಅಂತಹ ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ, ಸೀತೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಿವು. ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾದರೆ ಉಳಿದವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. (ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಮುಕ್ತಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂದೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ). ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಬದುಕಿನ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನವನ್ನು ಸೀತೆಯ ಮೂಲಕ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೀತೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಮಾನತೆಯ ಬಗೆಗೆ ತುಡಿಯುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ತೋರಿದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಜನಾಂಗದ

ಬದುಕಿನ ರೀತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನದ ಹೊಗೆ ಇದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವಳು ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮವನ್ನು ಏಕೆ ಬಯಸುತ್ತೀಯೆ? ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸೀತೆಯ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜದ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ನೇರವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ, ತಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾಣುವ ಮಾತುಗಳೂ ಜೈನಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪುರುಷರ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೌನಧರಿಸುವ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ದೂಷಿಸುತ್ತವೆ. ಮಹಾಪುರುಷರೇನೋ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾರಿದರು; ಆದರೆ ಸಮಾಜದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲು ಎಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಹಾರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ಊರು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ (೧/೩೦).

ಏನೇ ನ್ಯೂನತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಗೆ ಗೌರವಾನ್ವಿತವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಸೀಮಿತವಾದ ರಂಗದೊಳಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಸಾಧನೆಗಳು ಅಚ್ಚರಿಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಹವು. ಶಾಸನಗಳು, ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ಮಹಿಳೆಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿವೆ.

ಕವಿ ರನ್ನನಂತೂ ಅಜಿತತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಹಿರಿದಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರ ಬಗೆಗೂ (ಜಕ್ಕಿ-ಶಾಂತಿ) ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದಾನೆ. ರನ್ನನ ಗುಣಗ್ರಾಹಿತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದ್ದು. ಆತನ ಹೊಗಳಿಕೆಯೆಲ್ಲಾ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದು ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ಸತ್ತ್ವ ಇರುವೆಡೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಮೆಚ್ಚಿ ನುಡಿಯುವ ಕಲೆ ರನ್ನನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ರನ್ನನಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕು.

ಮರುದೇವಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಿ, ಸುಂದರಿ, ರಾಜಮತಿ, ಮಲ್ಲಿ, ಚಂದನಬಾಲೆ-ಈ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಳೆಯರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಾವು ಆಯಾ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿದೇಹ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದ ವಿದ್ಯಾಧರ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಣಿಯರು, ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು, ದಾಸಿಯರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವಣಿಕ, ಗಣಿಕೆಯರು, ಗೊಲ್ಲತಿಯರು, ಬೇಡತಿಯರು-ಹೀಗೆ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ವರ್ಣ-ವರ್ಗಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯರು, ಶ್ರಾವಿಕಾಸಂಪನ್ನೆಯರು, ವಿರಾಗಿನಿಯರು, ವಿಲಾಸಿನಿಯರು, ಚತುರೆಯರು, ಧೀರೆಯರು, ದಾನಗುಣ ಸಂಪನ್ನೆಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲಾವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನೆಯರು-ಹೀಗೆ ಸದಭಿರುಚಿ,

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಸನ್ನಡತೆ, ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ, ಜಾರೆಯರು, ಕುಟಿಲೆಯರು, ಮೋಸಗಾರ್ತಿಯರು ದುರಾಚಾರಿಣಿಯರೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು.

ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕಿನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಳೆ-ವಿವಾಹಪೂರ್ವ ಬದುಕು:

ಕನ್ಯೆ/ಬಾಲೆ/ಕುಮಾರಿಯರಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಪ್ರೀತಿಯ ಪುತ್ಥಳಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು (ಪಠುಚ. ೨೪/೪, ೧೫/೩೮). ಆಟ ಪಾಟ, ಒಡವೆ ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಳು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ದಾದಿಯರು ಇರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ಉದಾ.ಗೆ; ಶ್ರೀಮಾಲಾ ಎಂಬುವಳು ವಿದ್ಯಾಧರ ರಾಜಕುಮಾರಿಯ ದಾದಿ (ಪಠುಚ. ೬/೧೬೫); ಪಂಡಿತೆ ಎಂಬುವಳು ವಜ್ರದಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿಯ ದಾದಿ (ಆದಿಪು. ೪/೨೧೯). ಈ ದಾದಿಯರಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲಾ ನಿಪುಣೆಯರೂ, ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನೆಯರೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು (ಪಠುಚ. ೬/೧೬೬). (ಆದಿಪು. ೪/೨೧೯). ಸಮರ್ಥರಾದ ದಾದಿಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲಾನಿಪುಣೆಯರನ್ನಾಗಿಯೂ ವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನೆಯರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೈಕಿಯಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಲಿಪಿ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಸಂಗೀತ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ನೃತ್ಯ, ಪ್ರಸಾಧನ, ರತ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ-ಈ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಳೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (ಪಠುಚ. ೨೪/೪೮). ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯಾಗಿ ಅವಳು ಯೋಧವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವಳು ದಶರಥನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗವು ಅದನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ (ಅದೇ ೨೪/೨೫). ಸಿಂಹಿಕಾ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ಧಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (ಅದೇ ೨೨/೫೯).

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಸಾರುವ ಕಳಶಪ್ರಾಯವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಜಿನಸೇನರ ಪೂರ್ವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವೃಷಭನು ಬ್ರಾಹ್ಮಿಗೆ ಲಿಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಸುಂದರಿಗೆ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಕಲಿಸಿದನೆಂಬ ವಿಷಯವು ಅಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡುವಂತಹ ಆ ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆ ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ: ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ-ಸೌಂದರಿಯರು ತಂದೆ ವೃಷಭನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ

ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ವೃಷಭ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಸಿದ, ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ. ಅವರ ವಿನಯಶೀಲತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಭಿಮಾನ.

“ಈ ವಯಸಮನೀ ಶೀಲತು
ನೀ ವಿನಯಮನೆಯ್ಯೆ ವಿದ್ಯೆಯಿಂ ಪುದಿದೊಡೆ ಮ

ತ್ತೇವೇಟ್ಟುದೋ ನೀಮೆ ಜಗ ತ್ತಾ
ವನೆಯರಿರಕ್ಕ ನಿಮಗಮಗ್ಗಳರೊಳರೇ (ಆದಿಪು. ೮/೫೮)

‘ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಈ ವಯಸ್ಸು, ಶೀಲ, ವಿನಯಗಳು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಿಭೂಷಿತವಾದಲ್ಲಿ ನೀವು ಜಗತ್ತವಿತ್ತರಾಗಿ ಬಾಳುವಿರಿ. ಆಗ ನಿಮಗಿಂತ ಅಗ್ಗಳರು ಯಾರು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ?— ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದನು. ಚಿನ್ನದ ಗದ್ದುಗೆಯಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಆ ಗದ್ದುಗೆಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಹಿರಿಯಾಕೆಗೆ ‘ಸಿದ್ಧಂ ನಮಃ’ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಲಿಪಿಗಳಿಂದ ಬರೆದು ತೋರಿಸಿದನು; ಅಕಾರಾದಿ ಹಕಾರಾಂತವಾದ ಸ್ವರ, ವ್ಯಂಜನಾದಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಿಗೆ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು; ಸುಂದರಿಗೆ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಒಂದು, ಎರಡು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಕ್ರಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಣಿತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು; ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವವೆಂಬ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಭಂದಶಾಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಾಚ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಕಲಾ ಸಮೂಹವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ವಿದ್ಯಾಪರಿಣತೆಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ-ವಾಚ್ಯಯ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಕೊಡುವಂತೆ ‘ಕಲ್ಪಸೂತ್ರ’ವೆಂಬ ಶ್ಲೇತಾಂಬರ ಜೈನಾಗಮ ಗ್ರಂಥವು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆಂದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಸೂತ್ರವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಆಟ-ಪಾಟಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ವನಕ್ರೀಡೆ, ಚಂಡಾಟ-ಈ ಮೊದಲಾದ ಮನರಂಜನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅವರಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು: ಅಂಜನೆಯು ಚಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಂದಿಗೆ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ವಿದ್ಯಾಧರ ಕನ್ಯೆಯರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಪಠಮಚರಿಯಂನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ರಾಜಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸುಖಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ವನಕ್ರೀಡೆ, ಚಂಡಾಟ-ಈ ಮೊದಲಾದ ಮನೋರಂಜನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವರು ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು, ವಿದ್ಯಾಧರ ಕನ್ಯೆಯರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಾಜಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸುಖಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಹಂಬಲ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹಂಬಲವು ರಾಜಮನೆತನದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ವರ್ಗದವರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ-ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ: ನಂದಗೋಪತಿಯ ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಭೂತದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಹಡೆದುದು ಹೆಣ್ಣುಶಿಶುವನ್ನು. ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದ ಆಕೆ ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿ 'ಆ ಮಗುವನ್ನು ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೇ ಅರ್ಪಿಸಲು' ಹೇಳಿದಳು. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಡುಮಗುವಿನ ಬದಲು ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಅಮಾನುಷ ಉದಾಹರಣೆ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ (ಮಹಾಪು. ೩೦/೩೯-೦೪).

ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪೂರ್ವಭವದ ತಂದೆ ಶ್ರೀಷೇಣ ಮಹಾರಾಜನು ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಿವೆ: 'ಯಾವನು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಪುತ್ರ ಮುಖಿಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವನು ಷಟ್ಪಂಡ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?'

(ಯಃ ಪುತ್ರವದನಾಂಭೋಜಂ ನಾ ಪಶ್ಯದ್ವೈವ ಯೋಗತಃ

ಷಟ್ಪಂಡಶ್ರೀ- ಮುಖಾಬ್ಜೇನ ದೃಷ್ಟೇನಾಪ್ಯಸ್ಯ ತೇನ ಕಿಮ್

(ಮಹಾಪು. ೪೫/೪೬)''

ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಷೇಣನು ಅಷ್ಟ ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಅಷ್ಟಾಹ್ನಿಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (ಮಹಾಪು. ೫೪/೫೦). ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೆತ್ತುಕೊಟ್ಟರೇ ಪತ್ನಿಯ ಸಾರ್ಥಕತೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೂ ಏನು? (ಅದೇ. ೫೪/೪೫) ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನ ಕೇವಲ ಸುಖದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದಾರುಣ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ: ಮಂಡೋದರಿ ಮತ್ತು ರಾವಣ-ಇವರಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಸೀತೆ, ಅಪಶಕುನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾದಳೆಂದು ತಂದೆಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆಯಾದಳು. ಮುಂದೆ ಅವಳೇನೋ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಜನಕರಾಜ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಣಿಯ ಕೈಗೂಸಾಗಿ, ಮಮತೆಯ ಪುತ್ಥಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಳು. ಆದರೂ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು (ಮಹಾಪು. ಮುನಿಸುವ್ರತ ಪುರಾಣ ಭಾಗ).

ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಮಹಿಳೆ:

ಹೆಣ್ಣು, ಮನೆಯ 'ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಎನಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವವಳು. ಕೈ ಹಿಡಿದು ಪತ್ನಿಯ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪತ್ನಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾದರೆ, ತನ್ನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವುದು ಪತ್ನಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಇಚ್ಛೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾ.ಗೆ: ವಿಭೀಷಣನ ಪತ್ನಿ, ರಾಮನನ್ನು ತನ್ನ ಅತಿಥಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟಾಗ ವಿಭೀಷಣನು ಆತನನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಒಪ್ಪಿದನು (ಮಹಾಪು. ಅದೇ).

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಉದಾ.ಗೆ: 'ನಾಭಿರಾಜಂಗೆ.... ಮರುದೇವಿ ಮಹಾದೇವಿವರಸು, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಮಂ ಕಟ್ಟಿ.... (ಆದಿಪು.) ೬/೧೦೨ ವ)' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಗೌರವ ಅಗ್ರಮಹಿಷಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಲ್ಲುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಪತ್ನಿ ಸದಾ ಗಂಡನ ಅನುವರ್ತಿನಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ, ಅವರು ಅವಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಪದೇಶವಾದರೂ ಅದೇ ರೀತಿಯದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

'ಮನಮಱಿದಂಜಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆಸಕೆಯ್ ನಿಜವಲ್ಲಭನೇನೆಂದೊಡಂ ಕಿನಿಸದಿರ್'

(ಆದಿಪು. ಅಧ್ಯಾಯ ೪/೫೬) ಪತ್ನಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅರಿತು, ಆತನಿಗೆ ಅಂಜಿಕೊಂಡು ಇರು. ಆತ ಏನೆಂದರೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಜ್ರಜಂಘನೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ, ಅವಳ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿವು.

ಗಂಡನ ಅನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಆತನ ಭೋಗಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ತ್ಯಾಗಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಂಪತಿಗಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಪ್ರೇಮ-ಕಾಮದ ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳನ್ನು ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ವಸಂತೋತ್ಸವ, ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ವನಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಸರಸ-ಸಲ್ಲಾಪದಿಂದ, ಶೃಂಗಾರಭಾವದಿಂದ ಇರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ: ವಜ್ರಬಾಹು ರಾಜನು ವೈರಾಗ್ಯಪರನಾಗಿ ದೀಕ್ಷಿತನಾದಾಗ, ಆತನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿ ರಾಣಿ ವಸುಂಧರೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅರಸಿಯರೂ ದೀಕ್ಷಿತರಾದರು (ಆದಿಪು. ೪/೬೨ವ). ವಜ್ರದಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವೈರಾಗ್ಯಪರನಾದಾಗ ಆತನ ೬೦ ಸಾವಿರ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ (ಲಕ್ಷ್ಮಿಮತಿಯನ್ನುಳಿದು) ದೀಕ್ಷಿತರಾದರು.

ಈ ಚಿತ್ರಣಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದಂಪತಿಗಳು ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ಮಾಡಿದ, ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಗಂಡ ದೀಕ್ಷಿತನಾದರೆ ಪತ್ನಿಯೂ ದೀಕ್ಷಿತಳಾಗಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅವರವರ ಸ್ವಇಚ್ಛೆ, ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದುದು: ವಜ್ರದಂತ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಪರನಾಗಿ ಮುನಿದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ, ರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿಯು, ಮೊಮ್ಮಗ ಪುಂಡರೀಕನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕನಾದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿದು ದೀಕ್ಷಿತಳಾಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಳು. ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಳು (ಆದಿಪು. ೪/೮೧ವ).

ಒಮ್ಮೆ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಮದುವೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಆತನೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಡೆದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ ರಾಜಮತಿ. ಆಕೆ ಉಗ್ರಸೇನಾರಾಜನ ಪುತ್ರಿ. ರಾಜಮತಿಗೂ ನೇಮಿಗೂ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ಅವರ ಮದುವೆಯ ದಿನದಂದು ನೇಮಿಕುಮಾರ ಧಾರೆಯ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಿದ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ನಡೆಸಿದ ತಂತ್ರದಿಂದಾಗಿ ಧಾರೆಯ ಮಂಟಪ ತಲುಪುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ನೇಮಿ ವೈರಾಗ್ಯಪರನಾಗಿ ಮುನಿದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದ. ರಾಜಮತಿಯೂ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಳು (ಮಹಾಪು. ೭೧ನೇ ಪರ್ವ).

ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಯುದ್ಧವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಎದೆಗುಂದದೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಗಂಡ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಹೋರಾಡಬೇಕು, ಹೇಡಿಯಾಗಿ ಓಡಿಬರಬಾರದೆಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ಆಕೆಯದು. ಕ್ಷಾತ್ರ ಹೆಣ್ಣುಗಳಾಗಿ, ಸೈನಿಕರ ಪತ್ನಿಯರಾಗಿ ಅವರು ತೋರುವ ಈ ಮನೋಧರ್ಮ ಸಹಜವಾದುದೇ: ರಾಯನ ಸೈನಿಕರು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾದಾಗ ಸೈನಿಕರ ಪತ್ನಿಯರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ: 'ನಾಥ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಯೋಧರನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕು' - 'ಸ್ವಾಮಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಖಿಯರ ಮುಂದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ 'ಪಠುಮಚರಿಯಂ' ಕಾವ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಪತಿಯು ಸತ್ತಾಗ ಕುಲದ ಘನತೆಗಾಗಿ, ಕುಲವಧುವಿನ ಘನತೆಗಾಗಿ ಚಿತೆಯೇರಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಗಂಡ ನಾಗದೇವನು ಸತ್ತಾಗ ಗುಂಡುಮುಚ್ಚಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ಏರಿದಳು (ಅಜಿಪು ೧/೪೭). ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯು ಜೈನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೂ ಮೀರಿ ಜನಪದ ಧೋರಣೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಂತತ 'ದೈವ ಭಕ್ತಿ' 'ಪತಿಭಕ್ತಿ' ಗುಣಗಳ ಭೂಷಣವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದ, 'ಧರ್ಮದ ಪರ್ಮೆಗೆ ನೋಂತ' ಪತ್ನಿಯರು ಜೈನಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ರನ್ನ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಾದ ಶಾಂತಿ-ಜಕ್ಕಿಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಮೇಲಿನ ಅವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಜಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಪುರಾಣಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತಳಾಗಿರುವ ಮಹಿಳೆ, ತಾನು, ತನ್ನ ಗಂಡ, ಅತ್ತೆ-ಮಾವ, ಗಂಡನ ಇತರ ಪರಿವಾರ, ತವರು-ಹೀಗೆ ಈ ಒಂದು ಪರಿಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿ ಬಾಳುವವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಸೀಮಿತ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಚತುರತೆಯನ್ನು,

ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು, ದಿಟ್ಟತನವನ್ನು ಮೆರೆದ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ವಜ್ರದಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಬಾಲಕ ಪುಂಡರೀಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಿದಾಗ, ಆತನ ಅಗ್ರ ಮಹಿಷಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳದೆ ಮೊಮ್ಮಗನ ಪರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೃಹಸ್ಥಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಳು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅವಳು ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವಳಾದಳು. ಈ ಅಂಶವು ಅವಳು ಅಳಿಯ ವಜ್ರಜಂಘನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ಶತ್ರುಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಮಾಡಲು ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನೇ ಈಗ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಅಬಲಳಾದ ಹೆಂಗಸು. ಆದರೂ ಇವಳೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವಳೆಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟಿದೆ ಮಹಿಮಂಡಲ (ಆದಿಪು. ೪/೮೧ವ)' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ವಾಕ್ಯವು ಆ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ಸ್ವತಃ ಯುದ್ಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಕಸವರಗಲಿಯಾಗಿ ಹೆಸರಾಂತವಳು (ಅಜಿಪು. ೧/೬೫). ಅಪಾಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ದಿಟ್ಟತನವನ್ನು ತೋರಿದ ಮಹಿಳೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ ಶಾಲ್ಮಲಿದತ್ತೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಅಂಗಾರದೇವನನ್ನು, ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಎದುರಿಸಿದಳು, ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಿದಳು (ಮಹಾಪು. ೭೦/೨೫೭). ಬೇಡರ ದೊರೆ ಪುರೂರವ, ಆತನ ಪತ್ನಿ ಕಾಲಿಕೆ, ಬೇಡತಿಯಾದರೂ ಸಂಸ್ಕಾರವುಳ್ಳವಳು. ಒಮ್ಮೆ ಸಾಗರಸೇನನೆಂಬ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪುರೂರವನು ಮೃಗವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಾಗ ಕಾಲಿಕೆ 'ಇಲ್ಲಿ ವನದೇವತೆಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೊಲ್ಲಬೇಡ' ಎಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಪುರೂರವನ ಆತ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಹಾವೀರನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಳು ಸಹಕರಿಸಿದಳು (ಮಹಾಪು. ೭೪/೧೬).

ಭದ್ರಮಿತ್ರನೆಂಬ ವರ್ತಕ ತನ್ನ ಉತ್ತಮ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಸತ್ಯಘೋಷನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ಪರ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಭದ್ರಮಿತ್ರ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೋದಾಗ, ಸತ್ಯಘೋಷ, ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಆಣೆಮಾಡಿ ಭದ್ರಮಿತ್ರನ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಭದ್ರಮಿತ್ರ, ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅರಮನೆಯ ಬಳಿ ಇರುವ ಮರವನ್ನು ಏರಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ-ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ ಸತ್ಯಘೋಷನ ಮೋಸವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಜನಗಳು ಇವನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಪದೇ ಪದೇ ಈ ರೋದನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇವನು ಹುಚ್ಚನಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಆ ಬಗೆಗೆ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ರಾಜ ಆಕೆಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಉಪಾಯ ಹೂಡಿ ರತ್ನಗಳು ಸತ್ಯಘೋಷನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ, ಅವುಗಳು ಪುನಃ ಭದ್ರಮಿತ್ರನಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ (ಮಹಾಪು. ೫೯/೧೪೭-೧೭೫).

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ನಡುವೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆಯ ಚಿತ್ರಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಗಂಡನು ಪತ್ನಿಯ ಶೀಲವನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಪವನಂಜಯನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಅನುಮಾನವಿಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಅಂಜನೆಯು ಕೆಲವು ಕಾಲ ದೂರ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು (ಪಠುಚ. ೨೯/೧೩-೧೪).

ಸೀತೆಯೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ರಾಮನಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ತನ್ನ ಶೀಲದ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಪಠುಮಚರಿಯಂನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಗಂಡನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಅಂಜನೆ ತವರಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಿರಸ್ಕೃತೆಯಾದುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು (ಪಠುಚ. ಅದೇ).

ಪತಿಯು ತನ್ನ ಕುಲದವನಲ್ಲ, ದುರಾಚಾರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಆತನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಕುಲಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ: ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಾಸೀಪುತ್ರ ಕಪಿಲನೆಂಬುವನು ತಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲನ ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತಳು. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಪುರಾಣಕಾವ್ಯವು ಹೀಗೆ ಕೊನೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ:

“ಪಾಪ ಸ್ವಪತಿನಾ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಸ್ವಾನ್ವಯಮಾನಿನೀ
ಸಹವಾಸಮನಿಚ್ಛಂತೀ ಭೂಪತಿಂ ಶರಣಂ ಗತಾ”

‘ತನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಪಾಪಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸದೆ ದೊರೆಯನ್ನು ಶರಣುಹೋದಳು, (ಮಹಾಪು. ೬೨/ ೩೨೮.೪೦).

ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದ ಸರಸವಿರಸಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರು ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಧವೆಯರು

ವಿಧವೆಯರ ಜೀವನ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿಲ್ಲ; ಪತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಂತಿಹೀನ ಎನಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ (ಪಠುಚ. ೧೫/ ೬೯). ಭಗವತೀ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ವಿಧವೆಯು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ (ಭಗವತೀಸೂತ್ರ ೧೧, ೧೧, ೪೩೦) ಎಂಬ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವಳಿಗೆ ಆಸರೆ ಮಗ. ಅವನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವಳ ಜೀವನ ಬರಡಾದಂತೆ. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಂಡೋದರಿ ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದೀಕ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೀಗೆ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು:

“ಭತ್ತಾರ ವಿರಹಿಯಾಯೇ ಪುತ್ರಾ ಆಲಂಬನಂ ಮಹಿಲಿಯಾಯೇ, ಹೊಂತಿ ಇಹಜೀವ ಲೋಽ ಚಿತ್ತಾ ತೇಹಿಂ ಪಿ ಪಾವಹಂ”

(ಪಠುಚ. ೭೫/೮೦)

“ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳಿಗೆ ಪುತ್ರರೇ ಆಶ್ರಯರು, ಅವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೆಷ್ಟು ಪಾಪಿ”.

ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ, ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಬಾಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಚಿತೆಯೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರೂ ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣವು ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು, ಅಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ:

“ಎರಡೆವಲಂ ಕುಲವಧುಗಾ

ಚರಿಸಲ್ ಪತಿಯಿಂ ಪರೋಕ್ಷದೊಳ್ ಜಿನದೀಕ್ಷಾ

ಚರಣಂ ಮೇಣ್ ಶುಭ ಚರಿತದೆ

ಮರಣಂ ಮೇಣಳಿಪಿನಿಂದೆ ಬಾಟ್ಟುದು ದೊರೆಯೇ

(ಅಜಿಪು. ೧/೪೬)”

ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕುಲವಧುವಿಗೆ ಇರುವುದು ಎರಡೇ ಮಾರ್ಗ. ಒಂದು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಶುಭಚರಿತದ ಮರಣ. (ಇಲ್ಲಿ ‘ಶುಭ ಚರಿತದ ಮರಣ’ ಎಂಬುದು ಸಮಾಧಿ ಮರಣದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸತಿಯಾಗುವುದು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.) ಅಂದರೆ ಪತಿಯ ಚಿತಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುವುದು, ಸತಿಯಾಗುವುದು. ನಾಗದೇವನ ಪತ್ನಿ ಗುಂಡುಮಬ್ಬೆ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಚಿತೆಯೇರಿದಳು. ಸತಿಯಾದಳು. ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ನಾಗದೇವನ ಹಿರಿಯ ಪತ್ನಿ, ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆತನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಗಿಸಲು ಸತಿಯಾಗದೆ ಉಳಿದಳು. ತಂಗಿ ಗುಂಡುಮಬ್ಬೆಯ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು (ಅಜಿಪು. ೧/೪೭). ಶ್ರಾವಿಕೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ದಾನಪೂಜೆ, ಶೀಲ, ಉಪವಾಸ-ಎಂಬವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಳು (ಅಜಿಪು.೧/೫೨). ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮ, ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಶೀಲ, ಮತ್ತು ದಾನಗುಣಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೇವತಿ, ಸೀತೆ, ದೇವಕಿ ಮತ್ತು ಸುಲೋಚನೆಗೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ಕವಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಜಿನಭಕ್ತಿಯೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಪೂಜಿತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ತೀರ್ಥಂಕರ ಜನನಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಗೌರವ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ('ತೈಲನ ಜನನಿಗೆ ಜಿನ ಜನನಿಗೇಂ ವಿಕಲ್ಪಮುಂಟೇ' (ಅಜಿಪು. ೧/೫೬).

ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತೆಯಾದ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನು ರನ್ನ ಕೇವಲ ಅನ್ನದ ಋಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಹೊಗಳಿದಂತಿಲ್ಲ. 'ದಾನ ಚಿಂತಾಮಣಿ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿ, ಸಮಾಜದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಆ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಭಕ್ತಿ-ಗೌರವಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಡಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಯುದ್ಧಗಳ ವಿವರವು ನಮಗೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಕಲಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ರನ್ನನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ (೧/೬೫).

ತಾಯಿಯಾಗಿ ಮಹಿಳೆ:

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮನ್ನಣೆ-ಗೌರವ. ಆಕೆಗೂ ತಂದೆಯಂತೆ ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತು: ಮಾಯಾ ಪಿಯಾ ದೋಣೈವಿ ಲೋಗಮ್ಮಿ ಮಹಾಗುರು ಇಮೇ ಭಣಿಯ ಪಠುಮಚರಿಯಂನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾಗುರುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ' (ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಹರಿಷೇಣನು (ಹತ್ತನೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿ) ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣುವಾಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿವು).

ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಾತೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ, ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನ. ಗರ್ಭಾವತರಣ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ, ತೀರ್ಥಂಕರನಾಗಲಿರುವ ಶಿಶುವನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಪುಣ್ಯಭಾಜನೆಯಾದ ಆ ಮಾತೆಯ ಸೇವೆ, ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳಿಗೆ ದೇವಿಯರೇ ನೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ರಂಜಕತೆಯನ್ನೇ ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತವೆ; ದೇವಿಯರು ಸಡಗರದಿಂದ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಹದಿನಾರು ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಕಂಡ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಾತೆ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ, ಆತನ ಅರ್ಧಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮರುದೇವಿಯೂ ಸುರಸುಂದರಿಯರಿಂದ ಬಳಸಿದವಳಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬಂದು ನಾಭಿರಾಜನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ತಾನು ಕಂಡ ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಂತನಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಪ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು (ಆದಿಪು. ೭/೧೪-೧೬). ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜೈನಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವೃತ್ತಾಂತ ಒಂದೇ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನದು.

ಜೈನ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುವವರು ರಾಜಮನೆತನದ ತಾಯಂದಿರು. ಇಲ್ಲಿ ತಾಯಂದಿರಾದ ರಾಣಿಯರು ನೇರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಚಿತ್ರಣವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದಾದಿಯರಿಗೆ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನು

ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವದ ಚಿತ್ರಣ ಇಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಸಲಿಗೆ ತೋರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಗೌರವ ಭಾವವನ್ನು, ಪೂಜ್ಯಭಾವವನ್ನು ತೋರುವ ಚಿತ್ರಣಗಳೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ದಾದಿಯರು

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾದಿಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು, ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಅವರು ನಿಯೋಜಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ರಾಜಪುತ್ರಿಯರಿಗೆ ಸಖಿಯರಾಗಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಹಾಗೂ ತರಲು ಚೇಟಿಯರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮದುವೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನೆಯರನ್ನಾಗಿಸಲು, ಕಲಾನಿಪುಣೆಯರನ್ನಾಗಿಸಲು ವಿಶೇಷ ದಾದಿಯರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುನಿಸುವ್ರತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಗರನೆಂಬ ರಾಜನನ್ನು ಸಾಕಿದ ದಾದಿ ಮಂಡೋದರಿ (ಮಹಾಪು. ೬೭/೨೧೭) ಸುಲಸೆ ಎಂಬ ರಾಜಪುತ್ರಿಗೆ ಸ್ವಯಂವರ ಏರ್ಪಟ್ಟಾಗ ಅವಳ ಮುಂದೆ ಸಗರನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಆಕೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಶ್ರೀಮತಿಯ ದಾದಿ ಪಂಡಿತೆ ನಿಪುಣೆಯಾದವಳು. ಪಂಡಿತೆ ಕೇವಲ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಹೆಸರು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿತ್ತು (ಆದಿಪು. ೩/೨೧). ಪಂಡಿತೆ ಶ್ರೀಮತಿಯನ್ನು ಓದಿಸುವ ದಾದಿ (ಅದೇ). ದಾದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಶ್ರೀಮತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವಳು. ತನ್ನ ಚತುರತೆಯಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿ 'ಪತ್ತೇದಾರಿ' ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಶ್ರೀಮತಿಗೆ ವಜ್ರಜಂಘನನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟವಳು.

ಗಣಿಕೆಯರು:

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಾನ್ಯತೆಯು ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳು ಭತ್ತ, ಚಾಮರ, ಕಳಶಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಾತ್ಸಾಯನನ ಕಾಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕುಂಭದಾಸಿ, ಪರಿಚಾರಿಕಾ, ಕುಲಟಾ, ಸ್ವೈರಿಣಿ, ನಟಿ, ಶಿಲ್ಪಕಾರಿಕಾ, ಪ್ರಕಾಶವಿನಷ್ಟಾ, ರೂಪಜೀವಾ ಮತ್ತು ಗಣಿಕಾ ಎಂಬ ವರ್ಗದಿಂದ ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ರಾಜಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವೇಶ್ಯೆಗೆ ಸಮಾಜವು ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ನಗರ ಶೋಭಿಣೀ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. (ಜಗದೀಶ್ ಚಂದ್ರ ಜೈನ್)

ಜೈನ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅನಾದರ ಭಾವವೇನೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ.

ಅಂತಃಪುರದ ಪರಿವಾರದವರಾಗಿಯೂ ಅವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಯಶಸ್ವತಿಯು ಸ್ವಪ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ವೃಷಭನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿವಾರಗಣಿಕೆಯರೂ ಇದ್ದರು (ಆದಿಪು. ೮/೨೬ವ). ಬಾಹುಬಲಿಯ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣವು ಅನೇಕ ವಿಲಾಸ ವೈಭವಗಳಿಂದಲೂ ಗಣಿಕೆಯರ ಸುಂದರ ನೃತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿತ್ತು. (ಆದಿಪು. ೮/೨೭೩ವ). ಷಟ್ಪಂಡ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭರತನು ಅಂತಃಪುರದ ಪರಿವಾರದ ವಾರಾಂಗನೆಯರ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು (ಆದಿಪು. ೧೧/೨೪ವ) ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಗಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಣಿಕೆಯೊಬ್ಬಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಪಠಮಚರಿಯಂನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ವೇಶ್ಯೆಯರೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆ ಎಂಬ ವೇಶ್ಯೆಯು ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವಿನಯದಿಂದ 'ತಾನು ದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುಲದವಳಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ದುಃಖಿಸಿದಳು. ಅವರಿಂದ ಧರ್ಮಬೋಧನೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. ಆ ಮುನಿಗಳು ನಗರದಿಂದ ಅಂದು ತಡವಾಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ವಿಚಿತ್ರಮತಿಯೆಂಬ ಮುನಿಯು ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆ ವಿಚಿತ್ರಮತಿಯು, ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆಕೆಗೆ ಕಾಮರಾಗ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಹೇಳಿದಾಗ ಆಕೆ ಆತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕಂಡಳು. ಅದರಿಂದ ಅಪಮಾನಿತನಾದ ವಿಚಿತ್ರಮತಿ ತನ್ನ ಯತಿವೇಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಜನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮೂಲಕ ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಷೇಣೆ ಆರ್ಯಕೆಯಾದಳು ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ (೨೫ / ೨೬೦ - ೨೬೨).

ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವೆಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ಬಂಧನ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಭದ್ರತೆಗೆ ಬುನಾದಿ. ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ, ವಂಶದ ಮುನ್ನಡೆ ಇವು ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ವರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯ ಕಡೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ ಯೋಜಿಸುವ ವಿವಾಹ (ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ವಿವಾಹ), ಸ್ವಯಂವರ ವಿವಾಹ, ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹ (ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮದುವೆಯಾಗುವುದು)- ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ವಿಶೇಷ ಗಮನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಂಶ, ವಯಸ್ಸು, ರೂಪ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುರೂಪವಾಗಿರುವವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು: ಕೀರ್ತಿ ಧವಲನು ಶ್ರೀಕಂಠನ ಪರವಹಿಸಿ ವಧುವಿನ ತಂದೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಹೇಳಿಸುವ ಮಾತು - 'ರಾಜನೇ, ಇಬ್ಬರೂ

ಉತ್ತಮ ವಂಶದವರು, ಇಬ್ಬರೂ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಸಂಪನ್ನರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಪಠಮಚರಿಯಂನ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀಮತಿಯ ತಂದೆಯಾದ ವಜ್ರದಂತನು, ವಜ್ರಜಂಘನ ತಂದೆಯಾದ ವಜ್ರಬಾಹುವಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಾದ 'ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅದೊಂದೆ ಕುಲದ ಛಲದ ಪೆಂಪು', 'ಒಂದೆಚೆಲ್ಲು', 'ಒಂದೆ ಸಂದ ಒಳ್ಳುಡಿ', 'ಒಂದೆ ವಿದ್ಯೆ', - ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ವಿರೋಧದ ಮಾತೆಂಬುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆದಿಪುರಾಣದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ವರ ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿರಲೇ ಬೇಕೆಂಬುದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಯೋಗ್ಯನೇ. ಒಟ್ಟಾರೆ ವರನಲ್ಲಿ ಸತ್ಕುಲತ್ವ, ನಿರೋಗತ್ವ, ವಯಸ್ಸು, ಶೀಲ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞತೆ, ರೂಪ, ಸಂಪತ್ತು, ಸ್ವಪಕ್ಷಪರಿವಾರ (ಬಂಧು ಬಾಂಧವರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು)- ಈ ಒಂಬತ್ತು ಗುಣಗಳು ಇರಬೇಕೆಂದು ಮಹಾಪುರಾಣವು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ವರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು: ವಿಲಾಸವತಿಯಾದ ಯಶಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮನೋಹರಳಾಗಿರುವ ಸುನಂದೆಯನ್ನೂ ಒಂದೇ ಹಸೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ವ್ಯಷಭನೊಂದಿಗೆ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಸಿದರು (ಆದಿಪು. ೮/೨೨ ವ). ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರಾದ ಕುಂತೀ ಮಾದ್ರಿಯರನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು (ಮಹಾಪು. ೭೦/೧೧೫). ನಾಗದೇವನಿಗೆ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ, ಗುಂಡುಮಬ್ಬೆಯರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. (ಅಜಿಪು.೧/೩೮ವ).

ಒಂದು ಮನೆತನದ ಸಹೋದರ-ಸಹೋದರಿಯರನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆತನದ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು-ತಂದು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ವಜ್ರಜಂಘನ ತಂಗಿ ಅಸುಂದರಿಯನ್ನು ಅಮಿತತೇಜ ಮದುವೆಯಾದರೆ, ಅಮಿತತೇಜನ ತಂಗಿ ಶ್ರೀಮತಿಯನ್ನು ವಜ್ರಜಂಘ ಮದುವೆಯಾದ ವೃತ್ತಾಂತವು ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಯಂವರದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇದು ರಾಜಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಧಾನ. ಯೌವನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ವಿವಾಹಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ತನಗಿಷ್ಟನಾದ ವರನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಲೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ದ್ರೌಪದಿ-ಅರ್ಜುನರ ಮದುವೆ, ಸೀತಾ-ರಾಮರ ಮದುವೆ ಆದುದು ಹೀಗೆಯೇ. ಕೆಲವು ಸ್ವಯಂವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಸ್ಪರ್ಧಿಯೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು: ಗಂಧರ್ವದತ್ತಿಯ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವೀಣಾವಾದನದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಇಡಲಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕನ್ಯೆಯರ ಅಪಹರಣದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವು ಉದಿಸಿದುದರ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ: ಶ್ರೀಕಂಠನೆಂಬುವನು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಳನ್ನು ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಗೆ

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಒಳಗಾದರು. ಶ್ರೀಕಂಠನು ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದನು; ಖರಿದೂಷಣನು, ಚಂದ್ರನಖಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದನು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಪಠಮಚರಿಯಂನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಭಾವಸಂಬಂಧ

ಹೆಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರೀತಿ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಸಂಬಂಧಗಳೂ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸವತಿಯರ ನಡುವಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆ-ಅನಸೂಯೆ, ಅತ್ತಿಗೆ-ಮೈದುನರ ಸ್ನೇಹಪರತೆ, ಅತ್ತೆ-ಸೊಸೆಯರ ಅಸೂಯೆ, ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತೋರುವ ಆದರ-ಅನಾದರ ಭಾವ, ಧರ್ಮಬಾಹಿರವಾದ ಕಾಮಪ್ರೇಮ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಿಯತೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ನವುರಾದ ಭಾವಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಸವತಿಯರೊಂದಿಗಿನ ಸ್ನೇಹಪರತೆಯ ಭಾವವನ್ನು ನಾವು ಭರತನ ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ವನಕೇಳಿ, ಜಲಕೇಳಿ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಹರಟುತ್ತಾ ನಲಿಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು (ಆದಿಪು. ೧೧ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ). ಭರತನ ರಾಣಿಯರು ವಿಲಾಸಿನಿಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಿಯೆಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಗಿಳಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ, ಚೂತಾದಿಗಳೊಡನೆ ಅವರು ಸ್ನೇಹಮಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಲಾಸದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಎಸಗಿದ ಅಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವ ಮಾರ್ದವ ಸ್ವಭಾವದವರು: ವೃಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡುವ ರೀತಿ ನೋಡಿ: 'ಓ ವೃಕ್ಷಗಳೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಿ ಎನ್ನುವುದು ಲಜ್ಜಾಸ್ವದವಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂದು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಿ! ಎಲೈ ಅಶೋಕವೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಒದ್ದುದು ಗುಣವೆ? ಬಕುಳವೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಗುಳಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದುದು ಗುಣವೆ? ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದೇನು? ನಮ್ಮ ಮದೋತ್ಕಟ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಮರೆಯಿರಿ (ಆದಿಪು. ೧೧/೧೨೯).

'ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಗುಚ್ಚಗಳನ್ನು ತಳಿರ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಿಡಿಗಾಯಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದೆ, ರಕ್ಷಿಸದೆ, ಸೊನೆಸುರಿಯುವಂತೆ ಹಿಂಸಾಚಾರಗಳಿಂದ ತರಿದು ನೋಯಿಸಿ ಕಾಡಿಸಿದೆವು. ಎಲೆ, ಬಾಲಚೂತ! ಈ ಎಲ್ಲ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಾವೂನೂ ಚೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊ (ಆದಿಪು. ೧೧/೧೩೦).

ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನ್ನ ಮೈದುನ ನೇಮಿಯೊಡನೆ ನಡೆಸುವ ಸ್ನೇಹ ಸಲ್ಲಾಪ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ನಾನವಿನೋದದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮಾದರಿ ಹೀಗಿದೆ: ನೇಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು, 'ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ಕ್ರೀಡಿಸುವೆ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ನೇಮಿಯು 'ನೀನೇನು ನನಗೆ ಅಪ್ರಿಯಳೇ?' ಎಂದು ಮರು

ಪ್ರಶ್ನೆಹಾಕಿದ. ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದುನರ ಸಲ್ಲಾಪ ಹೀಗೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸರಳನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಕುಟಿಲ' ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಜರಿಯುತ್ತಾಳೆ (ಮಹಾಪು. ಅಧ್ಯಾಯ ೭೧/೬೩೦).

ಇಂತಹ ಮಧುರ ಭಾವಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಭಾವಗಳೂ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅತ್ತೆಯೊಬ್ಬಳು ಸೊಸೆಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ತೆಗೆಯುವ ಯೋಜನೆಹಾಕಿ, ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಹೀಗಿದೆ: ಮಂಗಿ ಎಂಬುವಳು ತನ್ನ ಗಂಡ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ವನವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಮಂಗಿಯ ಅತ್ತೆ ವಪ್ರಶ್ರೀ, ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೊರಟಾಗ ಮಂಗಿಗೆ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತು. ವಿಷವೇರಿದ ಆಕೆಯನ್ನು ಅತ್ತೆ ಜಳ್ಳುಹುಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಈ ಕಥೆ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (೭೧/೭೦೬-೨೬).

ಸ್ವಾರ್ಥ, ಈರ್ಷ್ಯೆ, ಅಸಮಾಧಾನಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಹೆಣ್ಣುಗಳು

ಅಭಯಕುಮಾರನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಚೇಳಿನಿ ಮತ್ತು ಜೇಷ್ಠೆಯರು ಶ್ರೇಣಿಕನನ್ನು ವರಿಸಲು ಸುರಂಗವಾರ್ಗವಾಗಿ ರಹಸ್ಯದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಚೇಳಿನಿ ಜೇಷ್ಠೆಯನ್ನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಾನು ಆಭರಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮರೆತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಅದನ್ನು ತರಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿ ಜೇಷ್ಠೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಕೊನೆಗೆ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಶ್ರೇಣಿಕನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದಳು (ಮಹಾಪು. ೭೫/೫೭೯-೮೧).

ದಶರಥನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಗೆ, ದಶರಥನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಗಂಧೋದಕವು ಮೊದಲಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಇತರ ರಾಣಿಯರು ಮೊದಲು ಸೇವಿಸಿದಾಗ ಅವಳು ಈರ್ಷ್ಯೆಗೊಂಡು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ತನ್ನ ಮಗನ ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳಾದ ಕೈಕೆ ದಶರಥನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭರತನಿಗಾಗಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಬೇಡಿದಳು ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಪಲಮಚರಿಯಂ ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಮತೀಯ ಈರ್ಷ್ಯೆಯೂ ಸವತಿಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬುವಳು ತನ್ನ ಸವತಿಯಾದ ಕನಕೋದರಿಯು ಜಿನಬಿಂಬವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಅದನ್ನು ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟಳು.

ವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆಯರು ದುಶ್ಚಿಲೆಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಪ್ರಕರಣಗಳು

ರಾಣಿ ಲಲಿತೆಯೆಂಬುವಳು ಮುಗ್ಧ ಸುಂದರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ರಾಜನಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿದಳು. ರಾಜ ಆತನಿಗೆ ಉಗ್ರ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ.

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಕಿರಣಮಂಡಲನೆಂಬುವವನ ರಾಣಿ ಗಂಡನಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ ಆಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ.

ಚಾರನೊಬ್ಬನ ಪತ್ನಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನಾದ ವಿಪ್ರನಿಂದ ಗಂಡನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದಳು ಈ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪಠಮಚರಿಯಂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಅನಾದರವನ್ನು ತೋರಿದ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು

ಪಳಾಳಕೂಟವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಗೌಡನ ಮಗಳು ಧನಶ್ರೀ. ಸಮಾಧಿಗುಪ್ತ ಮುನಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಆಕೆಗೆ ಅದು ಸಹಿಸದೆ ಅವರು ಓದುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ನಾಯಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಇಟ್ಟಳು (ಆದಿಪು.೩/೩೮೪). ಅನಂತರ ಪಾಪಭೀರುವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಎಳೆದು ಬಿಸಾಡಿದಳು.

ಮುನಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಣ್ಣ ಭಿಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಜೀವದ್ಯತೆ (ಕಂಸನ ಪತ್ನಿ) ಪರಿಹಾಸ್ಯದಿಂದ 'ಮುನಿಯೇ ಇದು ದೇವಕಿಯ ಮುಟ್ಟಿನ ವಸ್ತ್ರ. ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯು ಈ ವಸ್ತ್ರ ತನ್ನ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾಳೆ' ಎಂದು ಛೇಡಿಸಿದಳು (ಮಹಾಪು ೭೦/೩೭೧).

ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದುದು. ಅದು ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಪ್ರೀತಿ-ದ್ವೇಷ, ಆದರ-ಅನಾದರ, ತಾತ್ಕಾರ-ವಿಶ್ವಾಸ ಈ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಮಹಿಳೆಯರ ಈ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡಿವೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಧನೆ:

ಜೈನಮಹಿಳೆಗೆ ಚತುಸ್ಸಂಘ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಇದ್ದು, ಅದು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಚತುಸ್ಸಂಘ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುನಿ, ಆರ್ಯಿಕೆ, ಶ್ರಾವಕ ಮತ್ತು ಶ್ರಾವಿಕೆ ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಂಗಡಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ-ಗೌರವಗಳು ಇರುವಂತೆಯೇ ಮುನಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನಗೌರವಗಳಿವೆ. ಆಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯ, ಸದಾಚಾರದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಶ್ರಾವಿಕೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ; ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರದ ಹೊಣೆಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಹಿಡಿಯಬಲ್ಲಳು (ಆರ್ಯಿಕೆಯರ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ ನೋಡಿ- ಡಾ. ವಸಂತಕುಮಾರಿ, ೧೯೯೪).

ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ, ವೇದಗಳ ಕೆಲವು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೂರೆಯುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿನಿಯರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಗಂಡ ವನಕ್ಕೆ ತಪೋನಿಮಿತ್ತ ತೆರಳಿದಾಗ ಆತನ ಅನುವರ್ತಿನಿಯಾಗಿ ಪತ್ನಿ ತಾನೂ ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನ ಸೇವೆ, ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಗಂಡನ ತಪಸ್ಸಾಧನೆಗೆ

ಪೂರಕಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ರೀತಿ. ಆದರೆ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಆಕೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡೆದು ಆತ್ಮಸಾಧಕಿಯಾಗುವಳು. ಆ ಸಾಧನೆಯ ಹಂತ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಆರ್ಯಕೆಯರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥೆ ಎನಿಸಿ 'ಗಣಿನಿ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವಳು.

ತೀರ್ಥಂಕರರ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಿಕೆಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆರ್ಯಕೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶ್ರಾವಕರ ಹಾಗೂ ಮುನಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಾಜವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣವು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಶ್ರಾವಕವ್ರತಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಹಾಗೂ ಆರ್ಯಕೆಯರಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಿಯವ್ರತೆ ಎಂಬುವಳು ವೃಷಭನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಣುವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರಾವಕ ಶ್ರೇಷ್ಠೆ ಎನಿಸಿದಳು (ಆದಿಪು.೧೬/೪೦).

ನಿರ್ನಾಮಿಕೆ ಎಂಬುವಳು ಮುನಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕರ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಷೋಡಶ ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು (ಆದಿಪು ೩/೨೯ವ).

ಸುಮತಿಯೆಂಬುವಳು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಪಂಚಾಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು (ಮಹಾಪು. ೬೩/೫೧೫).

ಧನಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಅನಂತಶ್ರೀ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಖೇಚರನೊಬ್ಬನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೆದರಿ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಾಗ ಪಂಚನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಸಮಾಧಿಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು (ಮಹಾಪು.೬೩/೫೨೪).

ವೃಷಭನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ-ಸೌಂದರಿಯರು ವಿವಾಹ ವಿಮುಖೆಯರಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗಣಿನೀ ಗಣಪ್ರಧಾನೆಯರಾದರು (ಆದಿಪು.೧೬/೪೦ವ).

ಚಂದನ ಬಾಲೆಯು ಮಹಾವೀರರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಯಿಕೆ ಎನಿಸಿದಳು (ಮಹಾಪು. ೩೫/೬೧೫).

-ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ನೂರಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರ ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆಗೆ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯದ ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹಿಳೆಯರು. ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯಂತೂ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಶ್ರಾವಕಿ ಸಂಪನ್ನೆಯೆನಿಸಿ ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದ ೧೦-೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹಿಳೆ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಳೆಯರೆಂದರೆ ಮರುದೇವಿ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿ. ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಜೈನಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮರುದೇವಿ ಆದಿತಿರ್ಥಂಕರನಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೋದವಳು.

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಈ ಅವಸರ್ಪಿಣೀ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗು. ಶೀಲಾಂಕ ಹಾಗೂ ಹೇಮಚಂದ್ರರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಆ ಪ್ರಸಂಗದ ಸಾರವು ಹೀಗಿದೆ:

ತನ್ನ ಮಗನ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖತಪ್ಪಳಾಗಿದ್ದ ಮರುದೇವಿಯನ್ನು ಮೊಮ್ಮಗ ಭರತನು ನಿನ್ನ ಮಗನ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುವಿಯಂತೆ ಬಾ ಎಂದು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮವಸರಣಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮರುದೇವಿ ಕ್ಷಪಣಕ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಳು.

ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪದವಿಗೂ ಅವಳು ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಲ್ಲಿತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನು ಮಹಿಳೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಥಾಸಾರವು ಹೀಗಿದೆ:

ಮಲ್ಲಿ ಮಿಥಿಲರಾಜನಾದ ಕುಂಭರಾಜನ ಮಗಳು. ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಅನೇಕ ರಾಜರು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ತಂದೆ ಅವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿದರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಾಗುವ ರಕ್ತಪಾತಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದ ಮಲ್ಲಿಯು, ಆ ರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅರಮನೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಆ ರಾಜರು ಅರಮನೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಲ್ಲಿಯಂತೆಯೇ ಇರುವ ಚಿನ್ನದ ವಿಗ್ರಹವೊಂದನ್ನು ಕಂಡರು. ಮಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡಳು. ಅವಳು ವಿಗ್ರಹದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅದರ ತಲೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿದ್ದ ಕೊಳೆತ ಗೊಬ್ಬರದ ದುರ್ವಾಸನೆಯು ಹರಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ರಾಜರಿಗೆ ದೇಹದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನೂ ಅಶುದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಬೋಧಿಸಿದಳು. ಆ ವಿಗ್ರಹದಂತೆಯೇ ತನ್ನ ದೇಹವೂ ಅಶುದ್ಧವಾದುದೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆಪಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಆರ್ಯಿಕೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಮಲ್ಲಿಯು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಭವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಮಹಾಬಲಿಯು ತನ್ನ ಏಳು ಮಂದಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಮುನಿದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಉಪವಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಹಾಬಲಿಯು ತನಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯವೆಂದು ಸುಳ್ಳುನೆಪವನ್ನು ಹೂಡಿ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಂದ ಮುನಿಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆಯು ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಜಿನನಾಗಿ ಜನಿಸುವ ಕರ್ಮವು ಬಂಧವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರೂ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ವಂಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಮಲ್ಲಿಯು ನೂರು ವರ್ಷದವಳಾದಾಗ ಲೋಕಾಂತಿಕ ದೇವತೆಗಳು ಅವಳ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ದಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನಗಳ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ದೀಕ್ಷಾ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥೆಯಾದಾಗ ಆ ದಿನವೇ ಅವಳಿಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅವಳು ಮಲ್ಲಿತೀರ್ಥಂಕರ ಎನಿಸಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಳು.

ಸ್ತ್ರೀ ಮುಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆ, ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಸ್ತ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇತುವೆ ಎನಿಸುವ, ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಯಾಪನೀಯ ಸಂಘದವರೂ ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀ ಮುಕ್ತಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವೇದವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಾತ್ಮನು ಪುರುಷವೇದವನ್ನಾಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀವೇದವನ್ನಾಗಲಿ, ನಪುಂಸಕವೇದವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಾತ್ಮವೇದರಹಿತ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದವರೂ ತಿಳಿಸುವ ವಿಚಾರವು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ನೀಡುವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿವು:

೧. ಅವರಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವಂತಹ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
೨. ಶರೀರದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಾಣುಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅವಳು ಹಿಂಸೆಗೆ ಕಾರಣಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.
೩. ಪುರುಷರಿಗಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
೪. ದಿಗಂಬರತ್ವವು ಅವಳಿಂದ ಸಾಧಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
೫. ನರಕದ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ಸ್ವರ್ಗದ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಅವಳು ಹೋಗಲಾರಳು. ತೀವ್ರವಾದ ಪಾಪ ಭಾವವಾಗಲೀ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪುಣ್ಯಭಾವವಾಗಲೀ ಅವಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸದು; ಅಂತೆಯೇ ಮುಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಭಾವವೂ ಅವಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗದು.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ರತ್ನತ್ರಯಗಳು; ಆತ್ಮ ಬೇರೆ-ದೇಹಬೇರೆ ಎಂಬ ಭಾವ. ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೂ ನಿರ್ಮಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ. ವಸ್ತ್ರ ಮೈಮೇಲೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಮಮಕಾರರಹಿತ ಭಾವ ಮುಖ್ಯ.

ಡಾ. ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯಕುಮಾರ್

ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಿಗಳು ಇವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಮಮಕಾರರಹಿತ ಭಾವ ಮುಖ್ಯ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಪುರುಷದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತೀವ್ರಭಾವಗಳು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಾದಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಳೆಯಾದ ಮಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ಲೇಷಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಅದನ್ನು ಅಪರೂಪದ ಸಂಗತಿಯೆಂದೂ ಹತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಅಲ್ಲೇ ೧೫೪). (ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಮಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪುರುಷನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ).

ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಆರಾಧನೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಹೇಂದ್ರವೀರಚೋಳರೊಡನೆ ದೊರೆಯುವ ಸ್ತ್ರೀ ಲಾಂಛನಗಳು ಅಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ವಿಷಯಕವಾಗಿ ಇದ್ದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. (Jinamanjari, ಅದೇ ಪು. ೪೬). ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಶ್ಲೇಷಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯವರು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಮುಕ್ತಿ ವಿಚಾರ, ತೀರ್ಥಂಕರತ್ವ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಧೋರಣೆ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಘನತೆ-ಗೌರವಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣ, ಜೈನ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣವೆಂದಷ್ಟೇ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಇತರ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣವೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ತಿರಸ್ಕಾರ-ಪುರಸ್ಕಾರ, ದೂಷಣೆ-ಸನ್ಮಾನ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಪಂಚದ ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ಬಿಡಿಸಿವೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೂ ಅವು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲವು.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸೂಚಿ:

ಅಜಿಪು.	ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣಂ
ಆದಿಪು.	ಆದಿಪುರಾಣಂ
ಪಠುಚ.	ಪಠುಮಚರಿಯ
ಮಹಾಪು.	ಮಹಾರಾಣಂ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು:

ಬಿ.ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯ, ರಾಮೇಗೌಡ (ಸಂ)		ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣಂ ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.
ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (ಸಂ)	೧೯೭೬	ಆದಿಪುರಾಣಂ, (ಪಂಪ) ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.
ಎಂ. ಶಾಂತಿರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಸಂ) (ಅನು)	೧೯೮೧	ಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ ೧-೪ ಕ.ಸಾ.ಪ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಎಚ್, ಜಾಕೋಬಿ (ಸಂ) ವಿಮಲಸೂರಿ (ಅನು)	೧೯೬೧	ಪಠಮಚರಿಯಂ ಎಂ. ಶಾಂತಿಲಾಲ್, ಪ್ರಾಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಪರಿಷತ್, ವಾರಣಾಸಿ
Winternitz, G. Buhler	೧೯೩೧	ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷ ಚರಿತ್ರ, ಹೇಮಚಂದ್ರ ಯುಗಯಾತ್ರೀ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾಗ ೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ.ನಿ. Gender and Salvation, Padmanabh Jain, University of California.

ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಪಾಠಪರಿಷ್ಕರಣ ವಿಚಾರ

ಸ. ಕಾರ್ತಿಕ

ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೪೨) ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲಂಕಾರ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿಘಂಟು, ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ ಇವು ಈತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯ ಫಲಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯೋಗಕಾರಿಯಾದ ನಿಘಂಟು 'ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶ' ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಿಘಂಟುಗಳು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮ ಮತ್ತು ಇಮ್ಮಡಿ ಮಂಗರಾಜ ಇವರುಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ - ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳೇ ದೊಡ್ಡಗಾತ್ರದವು ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು; ಮಿಕ್ಕವು ಮಿತವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ನಿಘಂಟುಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಈತನ ನಿಘಂಟುಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ರನ್ನಕವಿಯ ರನ್ನಕಂದವೆಂಬ ನಿಘಂಟು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಗಾತ್ರ, ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮನ ನಿಘಂಟು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ನಿಘಂಟಿಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಆಕರ ಹಲಾಯುಧನ ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಘಂಟು. ಆದರೂ ವರರುಚಿ, ಹಲಾಯುಧ, ಭಾಗುರಿ, ಶಾಶ್ವತ, ಅಮರಸಿಂಹ ಮುಂತಾದವರ ಕೋಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ನಿಘಂಟನ್ನು ರಚಿಸಿರುವಂತೆ ಕರ್ತೃ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಲಾಯುಧ, ಅಮರಸಿಂಹರ ಕೋಶಗಳ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕವರ ಕೋಶಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರದ ಪ್ರಮಾಣವೆಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರರು "ಈತನು ಎಲ್ಲ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಮರಕೋಶವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅಮರದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೃತಿ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಹಲಾಯುಧನ ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಗೂ ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯತೆ ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶಕ್ಕೂ ಅಮರಕೋಶಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೂ ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂತಹ ಉದ್ದಾಮ ನಿಘಂಟನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಎ. ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರದು. ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮೂರನೆಯ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಷ್ಕರಣಕ್ಕೆ ಜನಕ-ಜನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಎರಡು ತಾಳಪ್ರತಿಗಳು ಆಧಾರ ಎಂದು ಸಂಪಾದಕರು ತಿಳಿಸಿ,

ಅವುಗಳಿಗೆ ಕ, ಖ ಎಂದು ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕ, ಖ ಪ್ರತಿಗಳು ಬಹಳ ಅಶುದ್ಧವೆಂದೂ, ಶುದ್ಧ ಪಾಠವುಳ್ಳ ಪದ್ಯಗಳು ಒಂದಾದರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತು ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿಲ್ಲ. ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ನಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕೋಶಕಾರರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಾಯಪಡೆದು ಗ್ರಂಥದ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ವಸ್ತುಕೋಶವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದ ಇಮ್ಮಡಿ ಮಂಗರಾಜನ ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯ ಮಂಗರಾಜ ನಿಘಂಟೂ, ಹೇಮಚಂದ್ರನ ಹೈಮಕೋಶದಿಂದಲೂ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಪಾದಕರು ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಮಂಗರಾಜ ನಿಘಂಟು ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರದೆ ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮುದ್ರಣವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆಯೊಡಗೂಡಿದ ತಾಳಪ್ರತಿಯೊಂದು ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಕಾರಣ ಆ ಪ್ರತಿಗೆ ಗ ಎಂದು ಸಂಕೇತಿಸಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ಬಗೆಗೆ, ಕರ್ತೃವಿನ ಬಗೆಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ, ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಎರಡು ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ಮತ್ತು ಗ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠಾಂತರಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳು ಇದ್ದು, ಪದಚ್ಛೇದ ದೋಷಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿವೆ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಗ್ರಂಥಪಾಠವಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಯ ಪಾಠಗಳಂತೂ ತುಂಬಾ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ. ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದೋಭಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯೂನಗಣಗಳು, ಇತರ ವಿಧದ ಪಾಠಕ್ಷೇಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರ್ಥಕ ಪರಿಷ್ಕರಣದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಂಶಗಣಬದ್ಧ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಪಾಠ ಪರಿಷ್ಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಪ್ರಾಚೀನವಾಚಿ ಪ್ರತೀಚಿಯುದೀಚಿಯಾ^೨

ಶಾ ಚತುಷ್ಕಂ ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದ^೨

ವಾ ಚ [ತುಃ] ಪ್ರದಿಶ ವಿದಿಶೆಗಳ್||

ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥ ಕಾಂಡ, ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗ - ೪೯, ಪುಟ - ೯

೧. ದಿ (ಗ) ೨ ಸಾ ಚತುಷ್ಕಂ ಪರಿವಿಡಿಯೆನಿಕುಂ (ಗ)

ಇವು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠ ಮತ್ತು ಪಾಠಾಂತರಗಳು. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದ ಸಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಣ ಲೋಪವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಗಣದ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಪಾಠದೊಂದಿಗೆ ತೃತೀಯ ಪಾದ ಸ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಗ - ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠಾಂತರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ತ್ರಿಪದಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬಹುದು:

ಪ್ರಾಚೀನವಾಚಿ ಪ್ರತೀಚಿಯುದೀಚಿಯಾ

ಶಾ ಚತುಷ್ಕಂ ಪರಿವಿಡಿಯೆನಿಕುಂ

[ಆ] ಚ [ತುಃ] ಪ್ರದಿಶ ವಿದಿಶೆಗಳ್

ಸ. ಕಾರ್ತೀಕ್

ಗ - ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವ ಸಾ, ಸ್ಕ, ಧಿ ಇವುಗಳು ಲಿಪಿಕಾರ ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದ ನಾಲ್ಕನೇ ಗಣ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಬರುವುದು ಅಂಶವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪರಿವಿಡಿಯೆನಿ [ಸುಗುಂ] ಎಂದಿರುವುದೂ ಅಸಂಭವವೇನಲ್ಲ. ಆಗ ವಿಷ್ಣುಗಣವೇ ಬಂದು ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತೃತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆ ಅಕ್ಷರ 'ವಾ' ಎಂದು ಇದ್ದು ಅರ್ಧದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಆದಕಾರಣ ತಿದ್ದುಪಾಟನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆಗ ಈ ತ್ರಿಪದಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು:

ಪ್ರಾಚಿ (ಪೂರ್ವ), ಅವಾಚಿ (ದಕ್ಷಿಣ), ಪ್ರತೀಚಿ (ಪಶ್ಚಿಮ), ಉದೀಚಿ (ಉತ್ತರ) ಈ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಆಗ್ನೇಯ, ನೈಋತ್ಯ, ವಾಯವ್ಯ, ಈಶಾನ್ಯ ಈ ಉಪದಿಕ್ಕುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಹಲಾಯುಧನ 'ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ' ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದಿಶೆ, ವಿದಿಶೆಗಳಿಗೆ 'ಗೊಂಟು' ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದಿಶೆಗೆ (೧) ಸೂಚನೆ, ಆಚ್ಚೆ, ನಿರ್ದೇಶನ (೨) ದಿಕ್ ಪ್ರದೇಶ, ದಿಕ್ಕು (೩) ಆಗ್ನೇಯ, ನೈಋತ್ಯ, ವಾಯವ್ಯ, ಈಶಾನ್ಯವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆ ದಿಕ್ಕು ಎಂದು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ವಿದಿಶೆಗೆ = ವಿದಿಕ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಇನ್ನು ಈ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಮೂಲ ಆಕರ 'ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆ'. ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ:

ಐಂದ್ರೀ ಪೂರ್ವಾ ಪ್ರಾಚೀಯಾಮ್ಯಾದಿಕ್ ದಕ್ಷಿಣಾ ತಥಾ ವಾಚೀ
ಸ್ಯಾದ್ವಾರುಣೀ ಪ್ರತೀಚಿ ಕೌಬೇರಿ ಚೋತ್ತರೋದೀಚೀ ||೧೦೧||

ಅಂತರಾಳದಿಶಶ್ಚಾನ್ಯಾ ವಿದಿಶಃ ಪ್ರದಿಶಸ್ತೃತಾಃ
ಉಪರಿಷ್ಠಾದುಪಯೂರ್ಧ್ವಂ ತಥಾಧಸ್ತಾದವಾಗಧಃ ||೧೦೨||

ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಡಂ, ಪುಟ - ೧೭

ಹಲಾಯುಧ - ನಾಗವರ್ಮರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಮಂಗರಾಜನ ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನದ ಸಂವಾದಿಪದ್ಯ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:

ಪ್ರಾಚಿಯೆನೆ ಪೂರ್ವಮೈಂದ್ರಿಯೆನೆ ಮೂಡಲೆನಿಕ್ಕ
ವಾಚಿ ದಕ್ಷಿಣಮೆನಲು ತೆಂಕಲಾ ಪ್ರತ್ಯಚ್ ಪ್ರ
ತೀಚಿಯೆನೆ ಪಡುವಲಾ ಕೌಬೇರಿಯುತ್ತರ ಮುದೀಚಿಯೆನೆ ಬಡಗಲಕ್ಕುಂ
ಪ್ರಾಚೀನಮೆನೆ ಮೂಡಲಾದುದಕೆ ಪೆಸರಕ್ಕ
ವಾಚೀನಮೆನೆ ತೆಂಕಲಾದುದೆನಿಸಿಕ್ಕುಂ ಪ್ರ
ತೀಚೀನಮೆನೆ ಪಡುವಲಾದುದು ವುದೀಚೀನಮೆನೆ
ಬಡಗಲಾದುದಕ್ಕುಂ ||೧೦೯||

ಇದರ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಾಗ ಪ್ರದಿಶೆ ವಿದಿಶೆಯೆನೆ ಗೊಂಟೆನಿಕ್ಕುಂ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.^೩ ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯ ಮತ್ತು ಚತುರ್ಥಪಾದಗಳ ಭಂದಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟಿದೆ.

೨. ಿಐರಣಿಕಂ ಕುರುಕುರುಕಾರಂ^೧ ತದಧ್ವಕ್ಷಂ
ಭೌರಿಕನೆನಿ^೨ಕುಂ^೩ ಕುಶೀಲವರ್^೩
ಚಾರಣರಪ್ಪರ್ ಪೆಸರಿಂದಂ^೪ ||
ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಾಂಡಂ - ಮನುಷ್ಯವರ್ಗಂ - ೮೦

೧. ಏರಣಿಕಂ ರುಕ್ಮಕಾರಂ (ಗ) ೨. ಸುಗುಮಣಿಗೆ (ಗ.) ೩. ಕುಶಲವರ್ (ಗ) ೪. ದೆ (ಗ)
ಇದು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠ ಮತ್ತು ಪಾಠಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಪಾದಕರು ಇದರ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಂತರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಇದರ ಪಾಠ ಹೀಗಿದೆ:

ಏರಣಿಕಂ ರುಕ್ಮಕಾರಂ ತದಧ್ವಕ್ಷಂ
ಭೌರಿಕನೆನಿ [ಸುಗು] ಮಣಿಗೆ ಕುಶೀಲವರ್
ಚಾರಣರಪ್ಪರ್ ಪೆಸರಿಂದ

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕುಶೀಲವರ್ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನೋ ತೃಪ್ತಿಕರ. ಆದರೆ ಗಣರಚನೆ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗ - ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠಾಂತರ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬಹುದು.

ಏರಣಿಕಂ ಕುಕ್ಮಕಾರಮ ತದಧ್ವಕ್ಷಂ
ಭೌರಿಕನೆನಿ [ಕು] ಮೇವಿಗೆ ಕುಶೀಲವರ್
ಚಾರಣರಪ್ಪರ್ ಪೆಸರಿಂದೆ

ಈಗ ಈ ತ್ರಿಪದಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬಹುದು:

ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ, ಭಂಡಾರಿ ಇವರುಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಸುವರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ನಟರು, ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತಿಳಿವಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಹಲಾಯುಧನ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಆಕರ ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಆಕರ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ.

೩. ಪಾನಂ^೧ ಗೋಷ್ಠಿಕೆಯದಾ ಪಾನಂ^೨ಶುಂಡಾ ಪ್ರ
ಪಾನಂ^೩ ಕಳ್ಳುಡಿಹ ಕಡುಸೂರ್ಕು ಚರ್ಕ್ಕಣಂ^೩
ತಾನದು ಪೆಸರೊ^೪ಳದುಂ^೪ ||

ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಾಂಡಂ-ಧಾನ್ಯವರ್ಗಂ-೬, ಪುಟ ೯೩

೧. ನ (ಗ) ೨. ನಕಂ (ಗ) ೩. ನಾಣ್ಣೆಡಿಪ ಕಡುಸೂರ್ಕು ಭಕ್ಷಣಂ (ಗ) ೪. ಉಪದಂಶಂ (ಗ)

ಸ. ಕಾರ್ತೀಕ್

ಇದು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠ ಮತ್ತು ಪಾಠಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಗಣ ಬ್ರಹ್ಮಗಣವಾಗಿದೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಗಣದ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದ ಪಾಠ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದ ಪಾಠವೂ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಚರ್ಕ್ಷಣಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಗ - ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ಷಣಂ ಎಂದಿದೆ. ಸಂಪಾದಕರು ಶುದ್ಧಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಕ್ಷಣಂ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷಣಂ ಎಂದು ತಿದ್ದುಪಾಟನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗ - ಪ್ರತಿಯ ಭಕ್ಷಣ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಚ, ಭ ಗಳ ಅಕ್ಷರಸಾದೃಶ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಸಂಪಾದಕರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೂ ಸಾಧುವಾಗಿಲ್ಲ. ಚಕ್ಷಣ ಎಂದರೆ ನಂಜಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದಾರ್ಥ. ಚರ್ಕ್ಷಣ ಎಂಬುದರ ರೂಪ ಚಿಂತನೀಯ. ವಸ್ತುಕೋಶದ ಚರ್ಕ್ಷಣ ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ರಕಾರ ಕಡುಸೊರ್ಕು ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ರಕಾರದ ಕಡುಸೊರ್ಕು ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ರಕಾರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಘಟಿಸಿರಬಹುದೆಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಘಂಟುಕಾರರು ತೋರಿಸಿರುವ ಖಾದನಾರ್ಥದ 'ಚಕ್ಷಣ' ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವ ಶಬ್ದವೇ 'ಚರ್ಕ್ಷಣಂ' ಆಗಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದು ಬಹುಶಃ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು; ಚಕ್ಷಣಂ>ಚರ್ಕ್ಷಣಂ ಎಂದು ಡಾ|| ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೪ ತೃತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಗ - ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಭಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಎರಡೂ ಸರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ತ್ರಿಪದಿಯ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಾಠ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ:

ಪಾನಂ ಗೋಷ್ಠಿಕೆಯದಾಪಾನಂ ಶುಂಡಾಪ್ರ

ಪಾನಂ ಕಳ್ಳುಡಿನ ಕಡುಸೊರ್ಕು ಚರ್ಕ್ಷಣಂ

ತಾನದು ಪೆಸರೊಳುಪದಂಶಂ

ಈಗ ತ್ರಿಪದಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬಹುದು:

ಪಾನ ಎಂದೂ, ಶುಂಡಾಪ್ರಪಾನ ಎಂದೂ ಕಳ್ಳು ಎಂದೂ ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದೆ. ಇವಕ್ಕೆ ನಂಜಿಕೊಳ್ಳು ಚರ್ಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲಾಯುಧ ನಿಘಂಟಿನ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಶುಂಡಾಶಬ್ದಕ್ಕೆ ೨೪ ಬಗೆಯ ಕಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಪದ್ಯದ ಮೂಲ ಆಕರ ಹಲಾಯುಧನ ನಿಘಂಟು, ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:

ಆಪಾನಂ ಪಾನಗೋಷ್ಠೀಸ್ಯಾತ, ಪೀತಿಃ ಸಹಪಾನಕಂ

ಉಪದಂಶಾನದಂಞೌ ಚ ಚರ್ಕ್ಷಣಂ ಸಂಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ||೧೭೨||

ಟೀಕೆ|| ಆಪಾನಂ, ಪಾನಗೋಷ್ಠೀ - ಈ ಎರಡು ಕಳ್ಳುಡಿವುದು.

ಸಪೀತಿಃ ಸಹಪಾನಕಂ - ಈ ಎರಡು ಗೊಟ್ಟಿಗಳ್ಳುಡಿವುದು

ಉಪದಂಶಃ, ಅವದಂಶಃ ಚರ್ಕ್ಷಣಂ ಈ ಮೂರು ಕುಡಿವುತ್ತೆ ಬಾಡಿಸುವುದು.

ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ - ಭೂಮಿಕಾಂಡಂ, ಪುಟ ೨೪೪

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಮಂಗರಾಜನ ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನದ ಪದ್ಯ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:

ಮೈರೇಯಮಾಸವಂ ಮಧು ಮಾಧವಂ ಸೀಧು
ಸೀರೆಸುರೆ ಮದಿಗೆ ಮದ್ಯಂ ಕಾಪಿಶಾಯನಂ
ವಾರುಣಿ ಮದಿಷ್ಯೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಿಸ್ರವಣಿ ಕಲ್ಯಮನೆ ಕಳ್ಳೆನಿಕ್ಕುಂ.
ಮಿಜುಕುಡಿವುದಾಪಾನಂ ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಯದು
ಸಾರೆ ಕೆಲಬರ್ ಕೂಡಿ ಕುಡಿಯೆ ಸಹಪಾನಮದು
ವೋರಂತೆ ಬಾಡ ಬಾಡಿಸುತ ಕಳ್ಳುಡಿವುದವದಂಶ ಮುಪದಂಶಮೆಕ್ಕುಂ||

ಭೂಮಿಕಾಂಡ - ಆಹಾರವರ್ಗ - ೮

೪. ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಂ.....!

ಹೂರ್ತಿಕ ದೈವಜ್ಞಾನಾ ದಿಶಿಗಣಕಂ ತಾನಕ್ಕುಂ||

..... ಮೌ |

ಹೂರ್ತಿಕ ಜ್ಯೋತಿಷ..... ತಂತ್ರಜ್ಞಂ ?

ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥ ಕಾಂಡಂ, ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗಂ - ೫೬ ಪುಟ ೬೧

ಇದು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದೊಂದು ತ್ರಿಪದಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಪಾದಕರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಂತರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇದನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ತ್ರಿಪದಿಯಾಗಿ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗ - ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿ ಈ ಪದ್ಯ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಸ ಕೆಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣ ಸಂಪಾದಕರು ಪ್ರಾಸಾನುಗುಣವಾಗಿ ತ್ರಿಪದಿಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಪಾಠಕ್ಕೂ, ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಪಾಠಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಸಂಪಾದಕರು ಇದರ ಪಾಠವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ:

ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಂ ಜ್ಞಾನಿ ದೈವಜ್ಞಂ ಮೌ

ಹೂರ್ತಿಕನಾದೇಶಿ ಗಣಕಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ಮೌ

ಹೂರ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಷ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಂ

ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಲಿನೆಯ ಗಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೊದಲನೆಯ ಗಣವನ್ನು ರುದ್ರವಾಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ - ತೃತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ೧೧ನೆಯ ಗಣವೂ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಸಾಧುವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಾಠ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:

ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಂ ಜ್ಞಾನಿ ದೈವಜ್ಞಂ [ನಾತಂ] ಮೌ

ಹೂರ್ತಿಕನಾದೇಶಿ ಗಣಕಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ಮೌ

ಹೂರ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿ [ಷಿಕಂ] ತತ್ತ್ವಜ್ಞಂ

ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಗಣ ರುದ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಾಟು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥವೇನೋ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ರಿಪದಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು:

ಸ. ಕಾರ್ತಿಕ

ಕಾರ್ತಿಕ, ಜ್ಞಾನಿ, ದೈವಜ್ಞ, ಮೌಹೂರ್ತಿಕ, ಆದೇಶಿ, ಗಣಕ, ಜ್ಯೋತಿಷಿಕ - ಈ ಏಳು ಜೋಯಿಸನ ಹೆಸರುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಹಲಾಯುಧನ ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:

ಸಾಂವತ್ಸರೋ ಜ್ಯೋತಿಷಿಕೋ ಜ್ಞಾನೀ ಮೌಹೂರ್ತಿಕಸ್ತಥಾ||

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ತು ದೈವಜ್ಞ ಆದೇಶೀಗಣಕಃ ಸ್ವತಃ ||೨೪೯||

ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ - ಭೂಮಿಕಾಂಡಂ - ಪುಟ ೬೭

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಮಂಗರಾಜನ ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನದ ಪದ್ಯಯಾ ರೀತಿ ಈಗಿದೆ:

ಕಾರ್ತಿಕಂ ಜ್ಞಾನಿ ಜ್ಯೋತಿವಾನದೇಶಿ ಮೌ

ಹೂರ್ತಿಕಂ ಸಾಂವತ್ಸರಂ ಸುದೈವಜ್ಞನು

ತ್ವಮ ಜ್ಯೋತಿಷನೆನಿಕ್ಕಜಸ್ತ್ರಾಗ್ನಿಯಂ ಬಿಟ್ಟವಂ ವೀರಹನೆನಿಕ್ಕುಂ

ವ್ರಾತ್ಯನೆನೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನನಕ್ಕವ ಕೀರ್ಣಿ

ಯತ್ಯಂತ ಕೆಟ್ಟವನೆನಿಕ್ಕನಾಚಾರಿ ದು

ವ್ಯಕ್ತ ನುದಾಸೀನನಕ್ಕೋದಿಲ್ಲದಂ ನಿರಾಕೃತಿ ಯನಧ್ಯಾಯನಕ್ಕುಂ||

ಭೂಮಿಕಾಂಡಂ - ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗಂ - ಪುಟ ೭೫

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ, ಛಂದಸ್ಸು, ಅರ್ಥ, ಎಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟಿವೆ. ಆದಕಾರಣ ಈ ಪದ್ಯದ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಾಠ ಹೀಗಿದೆ:

^೧ಕಾರ್ತಿಕಂ ಜ್ಞಾನಿ ಜ್ಯೋತಿವಾ [ನೈ]ಶಿ ಮೌ

ಹೂರ್ತಿಕಂ ಸಾಂವತ್ಸರಂ ಸುದೈವಜ್ಞ [ನ]

[ತ್ಯು]ತ್ವಮ ಜ್ಯೋತಿಷನೆನಿಕ್ಕಜಸ್ತ್ರಾಗ್ನಿಯಂ ಬಿಟ್ಟವಂ ವೀರಹ [ನವಂ]

ವ್ರಾತ್ಯನೆನೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನನಕ್ಕವಕೀರ್ಣಿ

ಯತ್ಯಂತ ಕೆಟ್ಟವನೆನಿಕ್ಕನಾಚಾರಿದು

ವ್ಯಕ್ತ [ಕ] ನುದಾ [ಸ] ನಕ್ಕೋದಿಲ್ಲದಂ ನಿರಾಕೃತಿಯನಧ್ಯಾಯನಕ್ಕುಂ

ಆದರೆ ಈ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪಾದದ ಛಂದಸ್ಸು ಸರಿಹೊಂದಿದರೂ ಅರ್ಥ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೋತಿವಾನ್ದೇಶಿ ಎಂದರೆ ಅರ್ಥ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಜ್ಯೋತಿವಾನಾದೇಶಿ ಎಂದಿರಬೇಕು. ಆಗ ಕೊನೆಯ ಗಣ ಗುರುವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

೫. ಧ್ರುವಂ ಸನಾತನಂ ನಿತ್ಯ ಮವಿನಶ್ಚ

ರವಪ್ರತಿಚ್ಯವ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾ

ನ ವೆಮಗಕ್ಕೆ ನಿರಾಕುಳಂ ||೨೦||

ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥ ಕಾಂಡಂ - ಸಂಸರಣ ವರ್ಗಂ, ಪುಟ-೨೧

ಈ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಪಾಠಾಂತರಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಂತರಗಳ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ತ್ರಿಪದಿಯ ಪಾಠ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಂ ಸನಾತನಂ ನಿತ್ಯಮ [ದ] ವಿನಶ್ಚ ಎಂದಿರಬಹುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಚ್ಯ ಎಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಇದರ ಪರಿಷ್ಕರಣಕ್ಕೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಪಾಠಪರಿಷ್ಕರಣ ವಿಚಾರ

ಆದರೂ ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ರವ [ಮಂ] ಪ್ರತಿಚ್ಯವ[ಂ]ಶಾಶ್ವತ[ಲಂ] ಸ್ಥಾ
ಎಂದಿರಬಹುದು. ತೃತೀಯ ಪಾದವು ನವಮಗಕ್ಕೆ [ನೆ] ನಿರಾಕುಳಂ ಎಂದಿರಬಹುದು.
ಇದು ಕೂಡ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪರಿಷ್ಕರಣವೇ ಆಗಿದೆ.

ಸನಾತನಂ ಧ್ರುವಂ ನಿತ್ಯಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸ್ಯಾದನಶ್ವರಂ

ಧರ್ಮಃ ಪುಣ್ಯಂ ವೃಷಶ್ವೇಯಃ ಸುಕೃತಂ ಚ ಸಮಂಸ್ಪೃತಂ || ೧೧೨ ||

ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ, ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಡ - ಪುಟ ೨೧

ಸುಸುಖಮೆನಿಸಿಕ್ಕು ನಿತ್ಯಂ ಧ್ರುವಂ ಶಾಶ್ವತಮು

ದು ಸನಾತನಮನಶ್ವರಂ ಸ್ಥಿರಮೆನಿಸಿಕ್ಕು ರೋ

ದಸಿ ರೋದಸ್ಸಮೆನೆ ದಿವಭೂಮಿಯೆಸೆ ಭೂಮಿಯಾ ಶಾಶವೆಂದೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೧೪ ||

ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಡ - ದೇವತಾ ವರ್ಗಂ - ಪುಟ - ೮ (ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಸಾಲುಗಳು)

ಇವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಲಾಯುಧನ ನಿಘಂಟು ಮತ್ತು ಮಂಗರಾಜ ನಿಘಂಟಿಗೆ
ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಡಾ|| ಕೈ.ರಾ.ಗಣೇಶ್ ಅವರೂ, ಡಾ|| ಟಿ. ವಿ.
ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ತಿದ್ದಿ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸೂಚಿ:

ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್		ನಾಗವರ್ಮನ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹ
ವೆಂಕಟರಾವ್ ಎ.	೧೯೩೩	ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತು ಕೋಶಾ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಚೆನ್ನೈ
	೧೯೭೯	ನಾಗವರ್ಮ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ.
ಎಂ. ಮರಿಯಪ್ಪಭಟ್ಟ (ಸಂ)	೧೯೫೨	ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನಂ (ಇಮ್ಮಡಿ ಗಂಗರಾಜ), ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಚೆನ್ನೈ
ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೯೬	ದ್ವಿಮು.
ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ		
ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೯೯	ಪಂಪಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪದಪಾಠಗಳು ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸ. ಕಾರ್ಡ್

ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ
ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ

ವಸಂತಕುಮಾರಿ

೧೯೯೪

ಮಂಗರಾಜ (ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ-೧)

ನಾಗವರ್ಮನ ಕೃತಿಗಳು
(ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ-೧)

'ಜೈನ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ'
ಸಾಧನೆ ಸಂ ೨೩. ಸಂ ೧-೨

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಜಗದೀಶ್ ಶಂದ್ರ ಜೈನ್ ಜೈನ ಆಗಮ್ ಸಾಹಿತ್ಯಮೇ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ್ ವಾರಗಾ, ಚೌಕಾಂಬಾ ವಿದ್ಯಾಭವನ್
೧. ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್ 'ನಾಗವರ್ಮನ ವಸ್ತುಕೋಶ' - ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ೫-೨ -
೨. ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನಂ - ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಡ - ದಿಗ್ವರ್ಗಂ
೩. ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಡ - ದಿಗ್ವರ್ಗಂ - ಪುಟ - ೧೮, ಪದ್ಯ - ೨೦
೪. 'ಪಂಪ ಭಾರತ'ದ ಕೆಲವು ಪದಪಾಠಗಳು - ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ - ೧
ಸಪ್ತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು - ೧೯೯೯
೫. ಈ ಪದ್ಯದ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಡಾ|| ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳವರದು.

ಗ್ರಂಥ ಋಣ

ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಟಿ.ವಿ. ೧೯೯೯

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ೧
ಬೆಂಗಳೂರು, ಸಪ್ತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್
'ಪಂಪಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪದಪಾಠಗಳು'
೩೦. ಶಾ ೧೯೯೯ ಪು-

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಮಹಾಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಅವರು ತಂದೆಯವರಂತೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವಿರುವ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಲೇಖಕ. ತಂದೆಯವರ ಮಹಾಕವಿ ಪದವಿ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುಲಪತಿ ಹುದ್ದೆಗಳ ಪ್ರಭೆ, ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಲೇ ಬೆಳಗಿದವರು. ಅವರು ಸಾಧಾರಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಂತಿದ್ದರೂ ದಾರ್ಶನಿಕವಾಗಿ ಮಾಗುವ ಮನಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಪದವೀಧರರಾದರೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಸರಕಾರ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿಯವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸುಮಾಡದೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೇ ತಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಕಾಫಿ-ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ನಿರಂಕುಶಮತಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡವರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ನಗರಗಳಿಗೆ ಬಂದವರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಮೇಲೆ ನಗರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆದದ್ದೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಆದರೆ ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿದ್ದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಹಂಬಲ ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಮನೋಧರ್ಮಗಳೇ ಕಾರಣ.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದ ಎಂ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ವಿಚಾರಕ್ರಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿದರು; ನವ್ಯ ಬರವಣಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವರು ಅವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಮುಂದುವರೆಸಲಿಲ್ಲ. ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಸಂವೇದನಶೀಲತೆಯನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋದರು.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದವರು. ಗೆಳೆಯರೊಡಗೂಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದವರು. ಅವರು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ(ಎಂ ಡಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಜೊತೆ).

ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ೧೯೬೭ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಆಗ ಅಪರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಸರಳ ಮದುವೆಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆದವರು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಾದ

ತಮ್ಮ ಸಹಾಧ್ಯಾಯಿ(ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂ.ಎ.) ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜೇಶ್ವರಿಯವರನ್ನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ 'ಮಂತ್ರ ಮಾಂಗಲ್ಯ'ದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದರು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಿಗೇರೆಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರೂ ನಾಡು, ನುಡಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸ್ವಂದನವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ದಾರ್ಶನಿಕತೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೊಸ ಎಚ್ಚರಗಳಿರುವಂತೆ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಬಹುವಿಧ ಆಸಕ್ತಿ, ಸಾಹಸಮಯತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಎಚ್ಚರಗಳು ಮತ್ತು ಬಿ ಜಿ ಎಲ್ ಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿದ್ದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕುತೂಹಲ, ಕಲಾವಂತಿಕೆಗಳು ಮುಪ್ಪರಿಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಆ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ತೇಜಸ್ವಿಯವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ನಿರಂತರ ದಾಹ ಬೆರಗುಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದು. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಮಿಲೇನಿಯಂ' ಸರಣಿಯ ೧೬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಲೇ ಅದರ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾದ ದಾರ್ಶನಿಕ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸುವುದು ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ವಿಶೇಷ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ದೇವರು, ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಾರದೆಯೇ ಗಂಭೀರ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವುದನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಕನ್ನಡದ ಅಪರೂಪದ ಮತಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತಕ-ಲೇಖಕ.

ಸಿತಾರ್ ವಾದನ, ಮೀನುಶಿಕಾರಿ, ಚಾರಣ, ಛಾಯಾಚಿತ್ರಕಲೆ, ವರ್ಣಚಿತ್ರಕಲೆ, ಯಂತ್ರಗಳು, ಗಣಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆರಗುಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದು. ಅವರು ಹಲವು ಅಪರೂಪದ ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಶುದ್ಧರೂಪವನ್ನು ಗಣಕದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ತಂತ್ರಾಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಅವರ ಕುವೆಂಪು ತಂತ್ರಾಂಶ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಎಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರ ನಡುವೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದವರು. ಕಿರಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷವಾದದ್ದು. 'ಕರ್ವಾಲೊ', 'ಚಿದಂಬರ ರಹಸ್ಯ', 'ಜುಗಾರಿ ಕ್ರಾಸ್' ಕೃತಿಗಳು ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಓದುಗರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನಗಳ ಬರವಣಿಗೆಯ ಹಿಂದೆ ಎಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರಿಗೆ ಅವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಆಶಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. 'ಏರೋಪ್ಲೇನ್ ಚಿಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳನ್ನು' ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸುಸ್ಥಿತಾ ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯೆಯರಿಗಾಗಿಯೇ ಬರೆದರೆಂದು ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧರ ಕಾಡಿನ ಅನುಭವಗಳ ಬರಹಗಳನ್ನು ಅವರು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ, ಗೌರವ, ಕಳಕಳಿಗಳು ಅವರ 'ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಅದಮ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೇಮ, ಸಾಹಸ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಅವರು (ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗೆ ಅವರೊಡನೆ)

ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ಹೆನ್ರಿ ಛಾರೆರೆ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ 'ಪ್ಯಾಪಿಲಾನ್' ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕಾಡು ಗಾಢವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದರೆ ತೇಜಸ್ವಿಯವರಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಬೇಸಾಯಗಾರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಫುಕುವೋಕನ 'ಸಹಜ ಕೃಷಿ'ಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಜೀವನ 'ಮಾಯಾಲೋಕ'ವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥ ಕಾಣ್ಕೆಯ ಒಂದು ಕಂತನ್ನು ಅವರು ನೀಡಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಕಂತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವರು ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಿರ್ಗಮನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸಂವೇದನಶೀಲ 'ಮನುಷ್ಯ'ನನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಇನ್ನೂ ಆನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿವೆ.

ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಬದುಕು, ಬರಹ, ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ವೌಲ್ಯವಾಪನಮಾಡುವುದು, ಅವರು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗೌರವವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಅವರ ಲೇಖನಗಳು, ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ನುಡಿನಮನವಾಗಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕವು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಲೋಪ, ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜೇಶ್ವರಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ ಬಿ ಎನ್ ಶ್ರೀರಾಮ್ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ

೮ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೩೮ - ೫ ಮೇ ೨೦೦೭

ಹುಟ್ಟಿದ್ದು : ಶಿವಮೊಗ್ಗ
ಓದಿದ್ದು : ಎಂ ಎ ಕನ್ನಡ
ವಾಸಮಾಡಿದ್ದು : ನಿರುತ್ತರ ಮೂಡಿಗೆರೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ಉದ್ಯೋಗ,ಹವ್ಯಾಸ: ಕಾಫಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆ. ಯಂತ್ರ, ಪಕ್ಷಿ ವೀಕ್ಷಣೆ, ಮೀನು ಶಿಕಾರಿ,
ಚಾರಣ, ಛಾಯಾಗ್ರಹಣ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಿತಾರ್, ಆಧುನಿಕ
ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಗಣಕ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು

ಕಾವ್ಯ

- ೧೯೫೬ : ೧ ವಿಶ್ವಮೇಧ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ೩೮-೧ ಪು ೧೯೧-೯೨
: ೨ ತೇಲಾಡು, ಪ್ರ ಕ ೩೮-೨ ಪು ೪
: ೩ ವೃಕ್ಷ, ಪ್ರ ಕ ಕ ೩೮-೨ ಪು ೩೭-೩೮
: ೪ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ, ಪ್ರ ಕ ೩೮-೩ ಪು ೧೧೧-೧೨
೧೯೫೭ : ೫ ಕವನಾವತಾರ, ಪ್ರ ಕ ೩೮-೪ ಪು ೪೫-೪೬
: ೬ ಒಂದಕೊಂದು, ಪ್ರ ಕ ೩೯-೨ ಪು ೬೮
: ೭ ಮಹಾಸ್ವಪ್ನ, ಪ್ರ ಕ ೩೯-೩ ಪು ೨೯-೩೦
೧೯೫೮ : ೮ ಸಮುದ್ರದರ್ಶನ, ಪ್ರ ಕ ೪೦-೧ ಪು ೨೩-೨೪
: ೯ ಅರೋರಾ, ಪ್ರ ಕ ೪೦-೨ ಪು ೮೧-೮೨
೧೯೫೯ : ೧೦ ಟಾರ್ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಯಿ ಪ್ರ ಕ ೪೦-೪ ಪು ೧೬೫-೬೭
: ೧೧ ಅಂತ್ಯಗಾನ, ಪ್ರ ಕ ೪೧-೨ ಪು ೧೦೦-೧೦೧
: ೧೨ ದಾರಿ, ಪ್ರ ಕ ೪೧-೩ ಪು ೯೦
೧೯೬೦ : ೧೩ ತಳದಿ, ಪ್ರ ಕ ೪೨-೨ ಪು ೧೯-೨೦

೧೯೬೨ : ಬೃಹನ್ನಳೆ ಸೋಮುವಿನ ಸ್ವಗತ ಲಹರಿ
೧ ಭೂವನಿತೆಗೆ
೨ ಬೃಹನ್ನಳೆ ಸೋಮುವಿನ ಸ್ವಗತ ಲಹರಿ
೩ ಪಾಠಶಾಲೆ
೪ ಬಚ್ಚಲ ಜಗತ್ತು
೫ ಇಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಪುನರ್ಜನ್ಮಕ್ಕೆ

೬ ಪೊಲೀಸ್ ಮತ್ತು ಪಾನನಿರೋಧ
೭ ಪದದ ಪದವಿ
೮ ಅನುಮಾತೀರದಲ್ಲಿ
೯ ಟಾರ್ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಯಿ
೧೦ ಅಂತ್ಯಗಾನ
೧೧ ಕನ್ನಡಿಗರು
ನನ್ನ ಮೊದಲ ಕವನಗಳು:
೧೨ ವಿಶ್ವಮೇಧ
೧೩ ಕವನದ ಹುಟ್ಟು (ಕವನಾವತಾರ)
೧೪ ಅರೋರಾ
(ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿ)

: ಕವಿತಾವೇಶ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಬೆಂಗಳೂರು

- ೧೯೬೪ : ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಕವಿ, ಲಹರಿ ೧
: *ಸೀರೆಯಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ, ಲಹರಿ ೩
೧೯೬೬ : *ಲ್ಯಾಂಬ್ಡಾ-ವೆಸ್ಟ್, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷಾಂಕ
(*ನಳಿನೀ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದವು.
ನಳಿನೀ ಎನ್ನುವುದು ರಾಜೇಶ್ವರಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರ ಹೆಸರು!)
೧೯೬೭ : ನವಯತ್ನ ಕಲ್ಪ ಅಥವಾ ನವ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ,
: ಆಡುಮಾತು,
೧೯೭೨ : ಜಗದ ಜಗದ್ಗುರು
: ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯುವಕರಿಗೆ, ಅಕಾವ್ಯ ೨
೨೦೦೮ : ಬೃಹನ್ನಳೆ ಸೋಮುವಿನ ಸ್ವಗತಲಹರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನಗಳು
(ಸಮಗ್ರ ಕವಿತೆಗಳು)
೧೯೫೭ : 'ಬಂಜರುನೆಲ' ಮಹಾರಾಜಾಸ್ ಕಾಲೇಜ್ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್
ಪು. ೬. ೧ನೇ ಆನ್‌ಸರ್
೧೯೫೮ : 'ಹಿಮಮಾನವ' ಮಹಾರಾಜಾಸ್ ಕಾಲೇಜ್ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್
ಪು. ೧೫ ೨ನೇ ಆನ್‌ಸರ್
ಇವಲ್ಲದೆ 'ಭರತವಾಕ್ಯ', 'ಚಿನ್ಮಯಾನಂದ', 'ಪರಿಚಯ ಮೊದಲಾದ ಸುಮಾರು
೧೦-೧೫ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕವನಗಳಿವೆ.

ನಾಟಕ

೧೯೬೨ : ಯಮಳ ಪ್ರಶ್ನೆ (ಕುವೆಂಪು ಷಷ್ಠ್ಯಬ್ಧಿ ಪ್ರಕಟಣೆ).

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ವೈಚಾರಿಕ ಬರಹ

- ೧೯೬೪ : ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಾಂತ : ಮೂರು ಲೇಖನಗಳು
೧ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಾಂತ
೨ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸ್ಥಿತಿ,
೩ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದಿ ವಿವಾಹ, ಪ್ರೇಮ
ಕಥಾ ಸಂಕಲನಗಳು
- ೧೯೬೬ : ಹುಲಿಯೂರಿನ ಸರಹದ್ದು: ೬ ಕತೆಗಳು
ಲಿಂಗ ಬಂದ(೧೯೫೭)
ಪಂಜೊಳ್ಳಿ ಪಿಶಾಚಿಯ ಸವಾಲು(೧೯೫೮)
ಗುಡುಗು ಹೇಳಿದ್ದೇನು?(೧೯೫೭)
ಉರ್ವಶಿ(೧೯೫೮)
ಹುಲಿಯೂರಿನ ಸರಹದ್ದು(೧೯೫೯)
ಗಾಂಧೀಜಿ ದೆಸೆಯಿಂದ(೧೯೬೦)
- ೧೯೭೩ : ಅಬಚೂರಿನ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು : ೭ ಕತೆಗಳು
ಅಬಚೂರಿನ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು(೧೯೭೩)
ಅವನತಿ(೧೯೭೨)
ಕುಬಿ ಮತ್ತು ಇಯಾಲ(೧೯೭೩)
ತುಕ್ಕೋಜಿ(೧೯೭೩)
ಡೇರ್‌ಡೆವಿಲ್ ಮುಸ್ತಾಫಾ(೧೯೭೩)
ತಬರನ ಕಥೆ(೧೯೭೩)
ತ್ಯಕ್ತ(೧೯೬೪)
- ೧೯೯೧ : ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು : ೪ ಕತೆಗಳು
ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು
ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡನ ಆನೆ
ಮಾಯಾಮೃಗ
ರಹಸ್ಯ ವಿಶ್ವ
- ೨೦೦೮ : ಪಾಕಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು : ೪ ಕತೆಗಳು
ಪಾಕಕ್ರಾಂತಿ(೨೦-೧೦-೧೯೯೧ ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ)
ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನ(೩-೧೧-೧೯೯೧ ಲಂ ಪ)
ನಗು(ಅಪಕಟಿತ)
ಪಿಶಾಚಿಗಳು (೧೯೬೬)

ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಗಳು

- ೧೯೬೨ : ಸ್ವರೂಪ
೧೯೭೩ : ನಿಗೂಢ ಮನುಷ್ಯರು

ಕಾದಂಬರಿಗಳು

- ೧೦೮೦ : ಕರ್ವಾಲೊ
೧೯೮೫ : ಚಿದಂಬರ ರಹಸ್ಯ
೧೯೯೪ : ಜುಗಾರಿ ಕ್ಲಾಸ್
೨೦೦೬ : ಮಾಯಾಲೋಕ ೧

ಸಂಪಾದನೆ

- ೧೯೯೭ : ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಂಪಾದನೆ.
ಪ್ರೊ ಜಿ ಎಚ್ ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ ಬಿ ಎನ್ ಶ್ರೀರಾಮ ಅವರೊಂದಿಗೆ)

ವಿಮರ್ಶೆ

- ೨೦೦೮ : ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ - ಲೇಖನಗಳು
೧ ಕಾವ್ಯದ ಮೂರು ಉಕ್ತಿ ಭಂಗಿಗಳು,
ಟಿ ಎಸ್ ಎಲಿಯಟ್‌ನ Three Voices of Poetryಯ
ಅನುವಾದ
೨ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ಗೊಂದಲ ೧
(೨೭-೦೧-೧೯೯೧ ಲಂ ಪ)
೩ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ಗೊಂದಲ ೨
(೦೩-೦೨-೧೯೯೧ ಲಂ ಪ)
೪ ಕವಿಗಳು, ಸಹೃದಯರು ಇತ್ಯಾದಿ
(೧೦-೦೨-೧೯೯೧ ಲಂ ಪ)
೫ ಮಾತಿನ ಮಾರಾಮಾರಿ: ಕುವೆಂಪು-ಮಾಸ್ತಿ
(೨೪-೦೨-೧೯೯೧)
೬ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಒಣ ಭಾಷಣಗಳು
(೦೩-೦೩-೧೯೯೧ ಲಂಪ)
೭ ಪದಾರ್ಥ ಪ್ರಪಂಚ(೧೭--೩-೧೯೯೧)
೮ ಪಂಪನ ಅಭ್ಯಾಸದ ತೀವ್ರವಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ
೯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಲೇಖನದ ಅನುವಾದ
೧೦ ಪಂಪ ಒಂದು ಮೌಲ್ಯವಿವೇಚನೆ:
ಮೃಗಯಾವ್ಯಾಜದಿನೋರ್ಮೆ
(ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ) ಲಹರಿ ೨
೧೧ ನಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಭಾಷೆ
ರಿಪೇರಿಯಾಗಬೇಕೆ? (೨೨-೧-೨೦೦೩ ಕನ್ನಡಪ್ರಭ)
೧೨ ಪ್ರಗತಿರಂಗ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ ಕುರಿತು

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ

೧೯೯೦ : ಅಲೆಮಾರಿಯ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ಮಹಾನದಿ ನೈಲ್

ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಥಾ ಸಂಕಲನಗಳು

೧೯೯೧ : ಪರಿಸರದ ಕಥೆ : ೧೪ ಬರಹಗಳು

- ೧ ಪರಿಸರದ ಕಥೆ
- ೨ ಮಾನಿಟರ್
- ೩ ಕಿವಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನ
- ೪ ಮಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಬೈರ
- ೫ ಸುಸ್ಥಿ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿ ಮರಿ
- ೬ ಎಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಂಗಿ
- ೭ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ದೆವ್ವ
- ೮ ಕುಕ್ಕುಟ ಪಿಶಾಚ
- ೯ ಕಾಳಪ್ಪನ ಕೋಬ್ರಾ
- ೧೦ ಕೆರೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ
- ೧೧ ಗಾಡ್ಲಿ
- ೧೨ ಮೂಲಿಕೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಸುತ್ತ
- ೧೩ ಪ್ಯಾರನಿಗೆ ಸೈತಾನ್ ಕಾಟ
- ೧೪ ಅವಾಂತರದ ಸೀನಪ್ಪ

ಕಿರಿಯರಿಗಾಗಿ ಪರಿಸರ

ತೇಜಸ್ವಿ ನಾಗೇಶ್ ಹೆಗಡೆ ಮತ್ತು ಟಿ ಎ ವಿವೇಕಾನಂದ್ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು. ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂಪಾದನೆ: ಟಿ ಎ ವಿವೇಕಾನಂದ್.

ಇದರಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಲೇಖನಗಳು:

- ೧ ಸೌರಶಕ್ತಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪ
- ೨ ಇಕಾಲಜಿಯ ಸರಪಳಿ
- ೩ ಪರಿಸರದ ಪ್ರತಿರೋಧ ಮತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ
- ೪ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೂಪ ಬದಲಾವಣೆ
- ೫ ಮಳೆಬರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?
- ೬ ಆಪರೇಷನ್ ಫ್ಲೆಮಿಂಗೊ
- ೭ ಚಂಡಮಾರುತ
- ೮ ಸರ್ವನಾಶದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಬಫೆಲೊ
- ೯ ಸಹರಾದಲ್ಲಿ ಹಿಮನದಿಗಳು

೧೯೯೩ : ಏರೋಪ್ಲೇನ್ ಚಿಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು : ೧೭ ಬರಹಗಳು

೧ ಒಂಟೆಹುಳು

ಸಂ. ೮೬ ಸಂ. ೩೩೯-೩೪೦, ೨೦೦೭

೮೧

ಕುವಳ್ಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

೨ ಏರೋಪ್ಲೇನ್ ಚಿಟ್ಟೆ
೩ ಬಾವಲಿಗಳು
೪ ಬಾವಲಿಗಳ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಿಸ್ಮಯ
೫ ಸೂಪರ್ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಬಾವಲಿ
೬ ಕೀಟಶಿಲ್ಪಿಗಳು
೭ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತು
೮ ಸರ್ಪದೃಷ್ಟಿ
೯ ಚೀಂಕ್ರ ಮೇಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್
೧೦ ಹಾವು ಮೀನಿನ ಪ್ರಚಂಡ ಯಾನ
೧೧ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಹೇಳಿದ ಕಥೆ
೧೨ ಒಂದು ಝರಿಯ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ
೧೩ ಹಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣ ಬಾಲದಲ್ಲಿ
೧೪ ಮಲಬಾರ್ ಟ್ರೋಜನ್
೧೫ ನಾವು ಕೊಂದ ಹಕ್ಕಿ
೧೬ ಒಡಲ ನೂಲಿನಿಂದ
೧೭ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡಿದ ಹಾದಿ

ಅನುವಾದ, ಕನ್ನಡ ರೂಪ

೧೯೭೨ : ಲೋಹಿಯಾ (ವಿಚಾರಗಳ ಆಯ್ದು ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ)
ಎಂ ಡಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ
(ಮೂರನೇ ಮುದ್ರಣ ೨೦೦೭)

೧೯೯೨ : ಸಹಜ ಕೃಷಿ, ಮೂಲ: ಫುಕುವೊಕ

೧೯೯೨ : ಕಾಡಿನ ಕಥೆಗಳು ೧ : ೧೦ ಕತೆಗಳು. ಮೂಲ ಕೆನೆತ್ ಆಂಡರ್ಸನ್.

೧ ಬೆಳ್ಳಂದೂರಿನ ನರಭಕ್ಷಕ
೧ ಪಾತಾಳದಿಂದೆದ್ದ ಪಿಶಾಚಿ
೨ ನರಭಕ್ಷಕನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ
೩ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಚೀತ್ತಾರ
೪ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಜೀವ ಬಂತೆ?
೨ ಷೇರ್‌ಖಾನ್
೫ ಗುರಪ್ಪನ ಹಣೆಬರಹ
೬ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯ ವೈರಿ
೭ ರಕ್ಕಸರ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ
೮ ವೈನಾಡಿನ ನರಭಕ್ಷಕ
೯ ಧೀರ ಯೋಧನ ಸಾಹಸ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೯ ಮೃತದೇಹದ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ
೧೦ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನ ಯುದ್ಧ ನೃತ್ಯ

೧೯೯೩ : ಕಾಡಿನ ಕಥೆಗಳು ೨ : ಮೂಲ ಕೆನೆತ್ ಆಂಡರ್‌ಸನ್ : ೯ ಕತೆಗಳು.

೧ ಪೆದ್ದಚಿರುವಿನ ರಾಕ್ಷಸ
೧ ನರಬಲಿಗಳ ಸರಮಾಲೆ
೨ ಇಂಗು ತಿಂದ ಮಂಗನಾದ ಹುಲಿ
೩ ತಲಹರಟೆ ಕಲ್ಲ ಆಹುತಿಯಾದ
೪ ಅಪ್ಪು ಮತ್ತು ಅಡಿಯಪ್ಪ
೨ ತಾಳವಾಡಿಯ ಮೂಕ ರಾಕ್ಷಸ
೫ ಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ಕೊಂದವರು ಯಾರು?
೬ ನರಭಕ್ಷಕನೇ ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆಯೆ?
೭ ಅತ್ತ ನರಭಕ್ಷಕ, ಇತ್ತ ಕಾಡಾನೆ
೮ ನಟನೆಗೆ ಮೋಸಹೋದ ಹುಲಿ
೯ ಲಕ್ಷವಳ್ಳಿಯ ಹೆಬ್ಬುಲಿ
೯ ಲಕ್ಷವಳ್ಳಿಯ ಹೆಬ್ಬುಲಿ

೧೯೯೪ : ಕಾಡಿನ ಕಥೆಗಳು ೩

ಮೂಲ ಕೆನೆತ್ ಆಂಡರ್‌ಸನ್. ೯ ಕತೆಗಳು.

೧ ದಿಗುವ ಮೆಟ್ಟಿದ ಕೊಲೆಗಡುಕ
೧ ಅಲೀಮನ ನಾಯಿ
೨ ಮಿಸ್‌ಭೀಫ್ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಿ
೩ ಕೊಲೆಗಡುಕನ ಕೊನೆ
೨ ಮಂಚಹಳ್ಳಿಯ ಮುಗ್ಧರು
೪ ಮೂವರ ನರಬಲಿ
೫ ತಟ್ಟಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಹುಲಿ
೬ ಹುಲಿ ಅಟ್ಟಿದ ಆನೆ
೭ ಭಯಾನಕ ಮಮ್ಮಟವಾಯನ್
೮ ಡಕಾಯತನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ
೯ ಡಕಾಯತನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
೪ ಜಾಲಹಳ್ಳಿಯ ಕುರ್ಕ
೯ ಜಾಲಹಳ್ಳಿಯ ಕುರ್ಕ

೧೯೯೪ : ಕಾಡಿನ ಕಥೆಗಳು ೪ : ೪ ಕತೆಗಳು
ಮೂಲ ಕೆನೆತ್ ಆಂಡರ್‌ಸನ್.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

- ೧ ಮುನಿಶಾಮಿ ಮತ್ತು ಮಾಗಡಿ ಚಿರತೆ
೨ ಅಲ್ಲಾಬಕ್ಷಿಯ ಪುಂಡು ಕರಡಿ
೩ ಬಾಳೆತೊಟದ ಸ್ವಾಮಿ
೪ ರಾಂಪುರದ ಒಕ್ಕಣ್ಣ
೧೯೯೫ : ರುದ್ರಪ್ರಯಾಗದ ಭಯಾನಕ ನರಭಕ್ಷಕ
ಮೂಲ ಜಿಮ್ ಕಾರ್ಬೆಟ್. ೨೭ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು.
೨೦೦೪ : ಪ್ಯಾಪಿಲಾನ್ (೧). ಮೂಲ: ಹೆನ್ರಿ ಫಾರೇರೆ (ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗಿಯೊಂದಿಗೆ)
ಪ್ಯಾಪಿಲಾನ್ (೨).

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ

- ೧೯೯೬ : ಅಣ್ಣನ ನೆನಪು

ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬರವಣಿಗೆ

- ೧೯೯೨ : ಮಿಸ್ಸಿಂಗ್ ಲಿಂಕ್ ೧೮ ಬರಹಗಳು.
೧ ಯಾರು ನೀವು?
೨ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸ
೩ ಹೊಮೊಎರೆಕ್ಟಸ್ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯ
೪ ಇವರು ರಾಕ್ಸರೆ?
೫ ಟಾಂಗ್ ಬೇಬಿ
೬ ಪಿಲ್ಡೆನ್ ಮಾನವ
೭ ರಾಬರ್ಟ್ ಬ್ರೂಂ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾನವ ರೋಬೊಸ್ಟರ್
೮ ಆಫ್ರಿಕಾನಸ್ ಕೊಲೆ ಮೊಕದ್ದಮೆ
೯ ಮಧ್ಯ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು
೧೦ ಪೊಟಾಷಿಯಂ ಆರ್ಗಾನ್ ಪರಮಾಣು ಗಡಿಯಾರ
೧೧ ಯಾರು ಮಾನವರು ಈ ನಾಲ್ವರೊಳಗೆ?
೧೨ ಮೂವತ್ತು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷದ ಮನುಷ್ಯನ ಕತೆ
೧೩ ಹಲ್ಲುಗುರುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಆಯುಧಗಳೆಡೆಗೆ
೧೪ ಲೂಸಿ ಇನ್ ದಿ ಸ್ಕೈ
೧೫ ಅಫಾರೆನ್ಸಿಸ್
೧೬ ನಡೆದುಹೋದ ದಾರಿ
೧೭ ಅಣು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೊಸ ಜಾತಕ
೧೮ ಕಾಲಾಯ ತಸ್ತೈ ನಮಃ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೧೯೯೩ : ಫ್ಲೈಯಿಂಗ್ ಸಾಸರ್ಸ್ ೧ (ಫ್ಲೈಯಿಂಗ್ ಸಾಸರ್ ಘಟನೆಗಳು
ಮೊದಲ ದರ್ಜೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿ,
ಎರಡನೆಯ ದರ್ಜೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿ)

- ೧ ಹೊಸ ಜ್ಞಾನದ ಅರುಣೋದಯ
- ೨ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ
- ೩ ಜುಲೈ ಕ್ರೈಸಿಸ್
- ೪ ಯುಎಫ್‌ಒಗಳ ಮೂಲ ತಾರಾಮಂಡಲವೆ?
- ೫ ಲೇಕನ್ ಹೀತ್ ನೆಲೆಯ ವಿಚಿತ್ರ ಘಟನೆಗಳು
- ೬ ಮೌಂಟ್ ರೈನರ್ ಬಳಿಯ ಅಪಘಾತ
- ೭ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಮೆಂಟಲ್‌ನ ದುರಂತ
- ೮ ಮೊದಲವರ್ಗದ ಮುಖಾಮುಖಿ
- ೯ ಎಕ್ಸೆಟ್ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದೇನು?
- ೧೦ ಎಡ್ಗರ್ ಮತ್ತು ಸೋರ್ಪಸ್ ಅನುಭವಗಳು
- ೧೧ ವಾಸ್ತು ಅವಾಸ್ತವಗಳ ಅಂಚಿನಿಂದ
- ೧೨ ಫಾದರ್ ಗಿಲ್‌ರತ್ ಕೈಬೀಸಿದರು
- ೧೩ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಯುಎಫ್‌ಒ ಸಂಗತಿಗಳು

೧೯೯೩ : ಫ್ಲೈಯಿಂಗ್ ಸಾಸರ್ಸ್ ೨ (ಮೂರನೇ ದರ್ಜೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿ)

- ೧ ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬೇಕಾದ ಜೀವಿಗಳು
- ೨ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದ ಲೋಕದ ಕುಬ್ಜರು
- ೩ ಬ್ರಷ್‌ಕ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ಸೊಕೊರೊವ್
- ೪ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದ ಅಂತರ ಪಿಶಾಚಿಗಳು
- ೫ ಪರಲೋಕದ ಪ್ರೇಯಸಿಯೊಂದಿಗೆ
ವಿಲ್ಲಾಸ್‌ಬೋಸನ ಹನಿಮೂನ್
- ೬ ಮರೀಚಿಕೆಯೋ? ಮೋಹಿನಿಯೋ?
- ೭ ಕಳೆದುಹೋದ ಕಾಲ
- ೮ ಆಡನ್‌ಸ್ಕೀ ಮತ್ತು ಗಗನಯಾತ್ರಿ
- ೯ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ನವೆಂಬರ್ ೨೦
- ೧೦ ಮತ್ತೆ ಅನಂತ ಆಕಾಶದೆಡೆಗೆ
- ೧೧ ಈ ಅಸದೃಶ ಒಗಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲೆವೆ?
- ೧೨ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ

ವಿಸ್ಮಯ (ಪರಿಸರದ ವಿಶ್ವರೂಪ) ಮಾಲಿಕೆ

೧೯೯೩ : ವಿಸ್ಮಯ ೧ : ೨೧ ಬರಹಗಳು (ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗಿಯೊಂದಿಗೆ)

- ೧ ಬಹಾಂಡದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ
- ೧ ಬ್ರಹಾಂಡದ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಾವು

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

- ೨ ಸೌರವ್ಯೂಹ
- ೩ ಭೂಮಿಯ ವಯಸ್ಸು
- ೪ ತೇಲುವ ದೇಶಗಳು, ಖಂಡಗಳು
- ೫ ಜೀವೋದ್ಭವ
- ೬ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳ ಉದ್ಭವ
- ೭ ಜೀವಸ್ಥರದ ಅನಂತ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು
- ೮ ಮರುಭೂಮಿಗಳು
- ೯ ಸಹರಾದಲ್ಲಿ ಹಿಮನದಿಗಳು
- ೧೦ ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ಚಳಿಯ ನಡುವೆ
- ೧೧ ತಂಡ್ರಾ ಪ್ರದೇಶಗಳು
- ೧೨ ಅದ್ಭುತಗಳನಾಡು ಅಂಟಾರ್ಟಿಕಾ
- ೧೩ ಸರೋವರ, ನದಿ, ಸಮುದ್ರ
- ೧೪ ಜಗತ್ತಿನ ಅಜೀಯ ಮಹಾನದಿ ಅಮೆಜಾನ್
- ೧೫ ಉಷ್ಣವಲಯದ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣದ ಕಾಡುಗಳು
- ೧೬ ಪಿರಾನ್ಯ ಎಂದರೆ ನರಭಕ್ಷಕ
- ೧೭ ಕೊನೆಫ್ಲರಸ್ ಕಾಡುಗಳು
- ೧೮ ವೃಕ್ಷಗಳ ಭೀಷ್ಮ ಪೊಮಿಥಿಯಸ್
- ೧೯ ಸೌರಶಕ್ತಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪ
- ೨೦ ಬಿಸಿಲು
- ೨೧ ಪರಿಸರ ಪ್ರತಿರೋಧ
- ೨೨ ಪರಿಸರ ನಿರಂತರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೇ?
- ೨೩ ಪರಿಸರ ಅವ್ಯಕ್ತ ಬಲೆಯೇ?

೧೯೯೪ : ವಿಸ್ಮಯ ೨ : ೧೨ ಬರಹಗಳು (ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗಿಯೊಂದಿಗೆ)

- ೧ ಮಹೋರಗಗಳ ಅಂತರ್ಧಾನ
- ೨ ಸೈಬೀರಿಯಾದ ಪ್ರಚಂಡ ಆಸ್ಪೋಟನೆ
- ೩ ಮೂಗಿಲಿಯಾದ ಮಾನವ
- ೪ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ
- ೫ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಗಂಟೆ ಸಹೇಲ್
- ೬ ಅಸಹಾಯಕ ಬಡದೇಶಗಳು
- ೭ ವಿಪತ್ಕಾರಕ ವಿಷಗಳು
- ೮ ಜಲಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮಾಧಿ
- ೯ ಆಪತ್ತಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಅಲಾಸ್ಕಾ
- ೧೦ ಲೇಕ್ ಯೋಸ್ ನ ಪೆಡಂಭೂತ
- ೧೧ ವಿಷಯುಕ್ತ ವಾಯು

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

- ೧೨ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಘಳಿಗೆ
- ೧೩ ಧರೆಯ ರಕ್ಷಾಕವಚದ ಕತೆ
- ೧೪ ಧರಣಿಯ ಮೈ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ?
- ೧೫ ವಿಕಿರಣದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ
- ೧೬ ಒತ್ತೆಯಾಳಾಗಿ ಪರಿಸರ
- ೧೭ ಸೂರ್ಯನ ರಥ

೧೯೯೪ : ವಿಸ್ಮಯ ೩ : ೨೦ ಬರಹಗಳು (ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗೇಯೊಂದಿಗೆ)

- ೧ ಬೆರೆಸ್ತೋವ ಆನೆಯ ರಹಸ್ಯ
- ೨ ಮೃತ ಸರೋವರ ಲಾಟಿಯಾ
- ೩ ದುರಂತಗಳ ಇತಿಹಾಸ
- ೪ ಕಾರ್ಕಾಟೊ ಅಗ್ನಿಪರ್ವತ!
- ೫ ಚಂಡಮಾರುತ
- ೬ ಟಾರ್ನಡೊ
- ೭ ಸಿಡಿಲಿನ ಸಮಾಚಾರ
- ೮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ
- ೯ ಸೂಪರ್‌ನೋವ
- ೧೦ ಒಂದು ಹರಟೆ - ಅಸಿಮೊವ್‌ರೊಂದಿಗೆ
- ೧೧ ಕಾಲ ಮತ್ತು ದೇಶಗಳ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ
- ೧೨ ಮಳೆಬರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?
- ೧೩ ಲಾಚೆನೆಸ್ ಮಾನ್‌ಸ್ಟರ್ ಸೀಲೊಕ್ಯಾನ್
- ೧೪ ಮಾಮತ್‌ಗಳ ಪುನಸ್ಸೃಷ್ಟಿ
- ೧೫ ಗಯ್ಯಾ ವಿವಾದ
- ೧೬ ಆಪರೇಷನ್ ಫ್ಲೈಮಿಂಗೊ
- ೧೭ ಸರ್ವನಾಶದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಕಾಡುಗೂಳಿ
- ೧೮ ಫ್ಲಾದರ್ ಪೀರೇ ಡೇವಿಡ್ ಜಿಂಕೆಯ ಕತೆ
- ೧೯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕಲಹಗಳ ನಡುವೆ
- ೨೦ ಚರ್ಚಿಲ್ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿಮಕರಡಿಗಳು

ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನ

೧೯೯೩ : ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಹಕ್ಕಿಗಳು
(ಡಾ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಅವರೊಂದಿಗೆ)

೧೯೯೪ : ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು ೧ ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ
೧ ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

- ೨ ಮಂಗಳ್ವಿಹಕ್ಕಿ
- ೩ ಜೇನುಕುಟುರಗಳು
- ೪ ಜೇನು ಮಗರೆ
- ೫ ನೆಲಕುಟುಗ
- ೬ ಟೌಕ್ಯಾನ್ ಹನಿಗೈಡ್ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೭ ಮರಕುಟುಕಗಳು
- ೮ ಕುಟುರನ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೯ ಪಾರಿವಾಳಗಳು
- ೧೦ ಕಾಡು ಪಾರಿವಾಳಗಳು
- ೧೧ ಚೋರೆ, ಮನಿಯಾಡಲು, ಗುಮ್ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೨ ಹಮ್ಮಿಂಗ್ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೩ ಹೂವಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೪ ಬಾಳೆಗುಬ್ಬಿ
- ೧೫ ಹೂಕುಟುಕ ಬಿಳಿಗಣ್ಣಿನ ಚಿಟ್ಟಗುಬ್ಬಿ
- ೧೬ ಅಂಬರದ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೭ ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಕೆಂಬೂತ

೧೯೯೬ : ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು ೨ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡದ ಹಾದಿ

- ೧ ಸೌರಲೋಪಸ್
- ೨ ಜೌಗಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೩ ಗಿಳಿಗಳು
- ೪ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡದ ಹಾದಿ
- ೫ ಗುಬ್ಬಿಗಳು
- ೬ ಗೀಜಗನಗೂಡು
- ೭ ಮುನಿಯ
- ೮ ಟ್ರೋಜನ್ ಮತ್ತು ಅಫ್ರಿಕಾದ ಮೂಷಿಕ
- ೯ ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳು, ಚಿಟ್ಟುಕೋಳಿಗಳು
- ೧೦ ನೀರಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೧ ಕಾಡುಬಾತುಗಳು, ಗೋರೆಹಕ್ಕಿಗಳು
- ೧೨ ಪಿಕ್ಕರಾಳಗಳು, ನೀಲಿ ಸಿಳ್ಳಾರ
- ೧೩ ಟುವಿಹಕ್ಕಿ
- ೧೪ ಮಡಿವಾಳ ಹಕ್ಕಿ

೧೯೯೭ : ಹಕ್ಕಿಪುಕ್ಕ
ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ೧೯೧ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಸಹಿತ ಪರಿಚಯ ಪುಸ್ತಕ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

- ೧೯೯೭ : ನಡೆಯುವ ಕಡ್ಡಿ! ಹಾರುವ ಎಲೆ
ಹುಳುಗಳ ವಿಸ್ಮಯ ಕೋಶ
೧೫ ಬರಹಗಳು (ಡಾ ಬೆಳವಾಡಿಯವರೊಂದಿಗೆ)
೧ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಕೀಟಗಳು
೨ ಅಗಣಿತ ಕೀಟಕೊಟಿಗಳು
೩ ಸ್ವೀಷಿಸ್ ಅಥವಾ ಜಾತಿ
೪ ಕೀಟಯಕ್ಷಿಣಿ
೫ ಏರೋಪ್ಲೇನ್ ಚಿಟ್ಟೆ
೬ ಚಿರಂಜೀವಿ ಚಿರಳೆ ರಾಕ್ಷಸರು
೭ ಬಿಸಿಲು ಕುದುರೆ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಯಿಂಗ್ ಮ್ಯಾಂಟಿಸ್
೮ ನಡೆಯುವ ಕಡ್ಡಿ! ಹಾರುವ ಎಲೆ!
೯ ಭಯಾನಕ ಮಿಡತೆಗಳು
೧೦ ತುತ್ತೂರಿ ಕೀಟಗಳು
೧೧ ಕಾಡಿನ ನಗಾರಿ: ಜೀರುಂಡೆಗಳು
೧೨ ಮಿಣುಕುಹುಳುಗಳು
೧೩ ಕೀಟಗಳ ರಾಸಾಯನಿಕ ಸಮರ
೧೪ ಕೀಟಗಲ ರಾಸಾಯನಿಕ ಸಂವಾದ
೧೫ ಹುಳುಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

- ೧೯೯೬ : 'ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ' ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಕೆ ಪಿ
ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಯಕುಮಾರ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ದರ್ಶನ
(ಸಂ ಡಿ ರಾಮಾನಾಯಕ್) ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಪು ೨೭೬-೮೦)

ಮಿಲೇನಿಯಂ ಸರಣಿ

- ೧೯೯೮ : ೧ ಹುಡುಕಾಟ
: ೨ ಜೀವನ ಸಂಗ್ರಾಮ
: ೩ ಪೆಸಿಫಿಕ್ ದ್ವೀಪಗಳು
: ೪ ಚಂದ್ರನ ಚೂರು
೧೯೯೯ : ೫ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಗೆಲೆಯರು
: ೬ ಮಹಾಯುದ್ಧ ೧
: ೭ ಮಹಾಯುದ್ಧ ೨
: ೮ ಮಹಾಯುದ್ಧ ೩
: ೯ ದೇಶ ವಿದೇಶ ೧
: ೧೦ ದೇಶ ವಿದೇಶ ೨
: ೧೧ ದೇಶ ವಿದೇಶ ೩

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

- : ೧೨ ದೇಶವಿದೇಶ ಲಿ
- : ೧೩ ವಿಸ್ಮಯ ವಿಶ್ವ ೧
- : ೧೪ ಮಹಾ ಪಲಾಯನ
- : ೧೫ ವಿಸ್ಮಯ ವಿಶ್ವ ೨
- : ೧೬ ಅಡ್ವೆಂಚರ್

ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ

- ೧೯೯೨ : Birds of Hill Region of Karnataka - An Introduction.
ಅಕ್ಷಯಕುಮಾರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ೨೦೪ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿವರಣೆ.
ಪೀಠಿಕೆ, ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು,
ಪರಾಮರ್ಶೆಗಳು, ಅನುಬಂಧ, ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಬೆಂಗಳೂರು ನವಭರತ್
ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈಸಸ್

ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ ಕೃತಿಗಳು

- : ಕರ್ವಾಲೊ ಬಿ ಸಿ ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮ, ಪದ್ಮಾ ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮ
ಪೆಂಗ್ವಿನ್ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್) ಕ್ಯೋಕೊ ಇನೋಉಎ (ಜಪಾನೀ)
- ೨೦೦೦ : ಸಿ ರಾಘವನ್ (ಮಲಯಾಳಂ)
ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ (ಮರಾಠಿ)
ಪಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ತಮಿಳು)
- : ಚಿದಂಬರ ರಹಸ್ಯ ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ (ಮರಾಠಿ)
ಆರ್‌ವಿಎಸ್ ಸುಂದರಂ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ(ತಮಿಳು)
- ೧೯೮೮ : ಲವ್‌ಲಿನ್ ಜಾಬ್ಲಿ (ಪಂಜಾಬಿ)
(ತೆಲುಗು)
- : ನಿಗೂಢ ಮನುಷ್ಯರು ದಿ ಮಿಸ್ಟರಿ ಮೆನ್,
ಬಿ ಸಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶರ್ಮ
ಪದ್ಮಾ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶರ್ಮ
- ೧೯೯೯ : ಪ್ಯಾರನಿಗೆ ಸೈತಾನ್ ಕಾಟ ಪ್ಯಾರಾಸ್ ಸೈತಾನ್ ಪ್ರಾಬ್ಲಮ್
ಡಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸಗೌಡ
ಪಂಡಿತ ಪುಟ ಆಗಸ್ಟ್
- : ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಹೇಳಿದ ಕತೆ ಅಕ್ಕಮ್ಮಾಸ್ ಟೀಲ್ ಡಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸಗೌಡ
ಪಂಡಿತ ಪುಟ ಅಕ್ಟೋಬರ್
- ೨೦೦೩ : ಪರಿಸರದ ಕಥೆಗಳು ದಿ ಸ್ಟೋರಿ ಆಫ್ ಮೈ ಎನ್ವಿರಾನ್‌ಮೆಂಟ್
ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೌಡ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು.
- ೧೯೯೯ : ತಬರನ ಕತೆ ತಬಾರಾಸ್ ಸ್ಟೋರಿ ನಾರಾಯಣ ಹೆಗಡೆ ಪೆಂಗ್ವಿನ್
ತಬರಜಿ ಗೋಷ್ವಾ, ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ) ಡಾ ನಂದಿನಿ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

- ಗುಂಡುರಾವ್(ಹಿಂದಿ), ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೧೯೮೮ : ಬಿ ಆರ್ ನಾರಾಯಣ್(ಹಿಂದಿ)
- ೨೦೦೩ : ಟೋಣಿ ಫೆರೋಸ್ ರಾಕ್ಟೊ ಮಂಗಳೂರು(ಕೊಂಕಣಿ) ತಬರಾಜಿ ಗೋಶ್ವ
ರಾಜಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ
: ಕುಬಿ ಮತ್ತು ಇಯಾಲ ಕುಬಿ ಅಂಡ್ ಇಯಾಲಾ
ವನಮಾಲಾ ವಿಶ್ವನಾಥ್
ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
ಸಿ ರಾಘವನ್(ಮಲಯಾಳಂ)
: ಶುಕ್ಲೋಜಿ ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
- ೧೯೯೧ : ಅಬಚೂರಿನ ಪೋಸ್ತಾಫೀಸು ಬಿ ಆರ್ ನಾರಾಯಣ್
ಕನ್ನಡ ಕಹಾನಿಯಾ
ಎನ್‌ಬಿಟಿ ನವದೆಹಲಿ(ಹಿಂದಿ)
ರಾಜ್ಯಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಕನ್ನಡ ನವ ಕಥಾ ಸಂ. ಡಾ ಅ ರಾ ತೊರೊ
- ೧೯೭೭ : ಇಲ್ಲಸ್ಟ್ರೇಟೆಡ್ ವೀಕ್ಲಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ೮-೧೦-೧೯೭೭(ಇಂಗ್ಲಿಷ್)
: ಮಾಯಾಮೃಗ ಡಿ ಎನ್ ಶ್ರೀನಾಥ್,
ಸಮಕಾಲೀನ್ ಭಾರತೀಯ್ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಹಿಂದಿ)
- ೧೯೯೬ : ಬಿ ಆರ್ ನಾರಾಯಣ್, ಸಂ. ಬಾಲ ಸ್ವರೂಪರಾವ್,
ಭಾರತೀಯ ಕಹಾನಿಯಾ
- ೧೯೯೬ : ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ್ ಮಿಶ್ರ (ಉಡಿಯಾ)
ಶರದೀಯ ದಿ ಎಲರ್(ಬಂಗಾಳಿ)
- ೧೯೯೮ : ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
ಮಾಯಾಮೃಗಂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ವಣೇನೂರ್(ತೆಲುಗು)
- ೧೯೯೧ : ಕೆ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್)
- ೧೯೯೫ : ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನ ದಿ ಗೊಲ್ಡನ್ ಡ್ರೀಮ್ ಬಾಗೇಶ್ರೀ ಎಸ್
- ೧೯೯೫ : ಬೆಳಂದೂರಿನ ನರಭಕ್ಷಕ ಲಿಲಿ ಮಿರಾಂಡ್ (ಕೊಂಕಣಿ)
- ೨೦೦೫ : ಅವನತಿ ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ,
ಕನ್ನಡ್ ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಹಾನಿಯಾ(ಹಿಂದಿ)
ಪಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ತಮಿಳು)
: ತ್ಯಕ್ತ ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
: ಸ್ವರೂಪ ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
: ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡನ ಆನೆ ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡಜಿ ಹಾತಿಣ್
ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
: ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು ಕಿರುಗೂರಚ್ಚ ಗತಕಾ?
ಉಮಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ(ಮರಾಠಿ)
- ೨೦೦೫ : ಪಳಂಗಡ ಕೆ ಚಂಗಪ್ಪ (ಕೊಡವ) ೨೩-೧೧-೨೦೦೫

ಲೇಖನಗಳು

೧. ಪಂಪ ಒಂದು ಮೌಲ್ಯ ವಿವೇಚನೆ	೦೧-೦೪-೧೯೬೪	ಲಹರಿ-೧
೨. ವೇದಘೋಷ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಧನವ್ಯಯ ಅನಗತ್ಯ	೦೩-೧೧-೧೯೭೧	ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ
೩. ವಿ.ವಿ. ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭೀತ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿ	೦೭-೦೨-೧೯೭೨	
೪. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು	೧೧-೦೨-೧೯೭೨	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೫. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ	೨೪-೦೨-೧೯೭೨	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೬. ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ, ಸಮಕಾಲೀನ	೦೧-೦೩-೧೯೭೨	ಕಸ್ತೂರಿ
೭. ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆ	೦೫-೦೩-೧೯೭೨	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೮. ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇತ್ಯಾದಿ	೧೩-೧೪-೧೯೭೨	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೯. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನ ನಂತರದ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರ	೦೧-೦೫-೧೯೭೪	ಕಸ್ತೂರಿ
೧೦. ಕನ್ನಡ ಕೊಲ್ಲುವ ತಂಡ ಕನ್ನಡ ಕೆಂಡದ ಜೊತೆ ಆಟ (ಗೋಕಾಕ ಚಳವಳಿ ಸಂದರ್ಭ)	೧೭-೦೭-೧೯೮೩	ಲಂ.ಪ.
೧೧. ಮೂಡಿಗೆರೆ ಎಂಬ ಊರು	೦೬-೧೧-೧೯೮೩	ಲಂ.ಪ.
೧೨. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ವಿಷವರ್ತುಲ ಭಾಗ ೬	೦೨-೦೩-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩. ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ತಂಟೆ	೧೧-೦೩-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೪. ದುಃಖಿಗಳು	೦೧-೦೪-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೫. ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ	೨೯-೦೪-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೬. ಆರ್ಥಿಕ ತಜ್ಞರ ಕಪಟ ನಾಟಕ	೨೭-೦೫-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೭. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮಂದಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗದ ಸರ್ಕಾರ	೨೭-೦೫-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೮. ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ	೨೪-೦೬-೧೯೮೪	
೧೯. ಭಾರತದ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯದ ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು	೧೯-೦೮-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೦. ರೈತರ ಮೂಗಿಗೆ ಸಬ್ಸಿಡಿಯು	೩೦-೦೮-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೧. ನಿರಂತರ ಏರುವ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಗಿ	೧೦-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೨. ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಬವಣೆ ಭಾಗ ೫	೧೬-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೨೩. ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ	೦೯-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೪. ಜನನಾಡಿಗೆ ಎಂದೂ ಸ್ವಂದಿಸದ ಪತ್ರಕರ್ತರು	೨೩-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೫. ಬೂದಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ದೈತ್ಯ ಜಪಾನ್	೦೨-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೬. ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ	೦೯-೦೯-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೭. ಇನ್ನೂ ಕುರುಡಾಗಿರುವ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳು	೨೧-೧೦-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೨೮. ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಮಯ	೧೦-೦೨-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೨೯. ವಂಶಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿದ ಭಾರತೀಯರು	೧೦-೦೨-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೦. ರಾಡಿ ಎರಚುತ್ತಿರುವ ಪಿಚಕಾರಿ	೧೭-೦೨-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೧. ಗುಟ್ಟು ಗೂಡಚರ್ಯೆ ಸಭ್ಯ ಸಹನೀಯ ಜೀವನಮಟ್ಟ	೨೪-೦೨-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೨. ಸಂಡಿಗೆ ಪುರಾಣ	೧೭-೦೩-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೩. ಗೊಂದಲಗಳೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದು	೨೩-೦೩-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೪. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಎಚ್ಚರವಾಗಬೇಕು	೦೯-೦೮-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೫. ನನ್ನ ಅರ್ಜಿಂಟೀನಾ ಯಾತ್ರೆ	೧೫-೦೯-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೬. ರೈತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಹೇಳಿದ್ದು	೧೦-೧೧-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೩೭. ಧರ್ಮವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ	೧೦-೦೮-೧೯೮೬	ಲಂ.ಪ.
೩೮. ಸಚಿವದ್ವಯರ ರಾಸಲೀಲೆ	೧೯-೦೭-೧೯೮೭	ಲಂ.ಪ.
೩೯. ನಿಶ್ಚೈಸಿದವರು	೨೭-೦೩-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೦. ತಿಂದವರು ತೇಗಿದವರು	೧೭-೦೪-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೧. ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಇಲ್ಲದ ಯೋಜನೆಗಳು	೦೧-೦೫-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೨. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ತೊಡಕುಗಳು	೨೯-೦೫-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೩. ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಶಾಪ	೩೦-೦೭-೧೯೮೯	ಲಂ.ಪ.
೪೪. ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಬೌದ್ಧಿಕ ದಿವಾಳಿತನ	೦೬-೦೮-೧೯೮೯	ಲಂ.ಪ.
೪೫. ದೆವ್ವ, ಪಿಶಾಚಿ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ	೨೦-೦೮-೧೯೮೯	ಲಂ.ಪ.
೪೬. ದೇವೇಗೌಡರ ಬೈಪಾಸ್	೨೫-೦೯-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೭. ಇನ್ನಾದರೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಮೇಳ	೦೨-೧೦-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

೪೮. ಒಲಂಪಿಕ್ಸ್ ವಿಶ್ವರೂಪ	೦೯-೧೦-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೪೯. ವರದಿಗಾರರೆಂಬ ದುರಾತ್ಮರು	೧೧-೧೨-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೫೦. ಚರಿತ್ರೆಯ ಪಾಠ	೦೨-೦೯-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೧. ಟೆಲಿಫೋನ್ ಟ್ರಾಪಿಂಗ್	೧೨-೦೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೨. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮೀಡಿಯ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕುತ್ತು	೦೯-೦೯-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೩. ಪಾಪರ್ ಚೇಟಿ ನಿಜಾಮರು	೧೬-೦೯-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೪. ಸಂಸತ್ ಗೆ ಬೀದಿ ದೊಂಬಿ	೨೮-೦೯-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೫. ಅಣು ಬಾಂಬ್ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿ		
೬೬. ಮಕ್ಕಳ ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದ ಟಿ.ವಿ.	೨೧-೧೦-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೭. ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆ ಇದೆಯೆ	೧೧-೧೧-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೮. ಗೊಡ್ಡು ನ್ಯಾಯಾಂಗ	೧೮-೧೧-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೫೯. ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅರ್ಥ	೨೫-೧೧-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೬೦. ಕಟುಕ, ಕುರಿಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಸಹಕರಿಸು	೦೨-೧೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೬೧. ಯುವ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕು	೦೩-೧೨-೧೯೯೦	ಕನ್ನಂಬಾಡಿ
೬೨. ನಿಜವಾದ ಜಾತ್ಯತೀತರಿಗೆ ಮಿಸಲಾತಿ	೧೬-೧೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೬೩. ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯನ ತಕರಾರು	೨೩-೧೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೬೪. ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಕುಡುಕರು	೩೦-೧೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೬೫. ನಿರುದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಮದ್ದಾಗ ಬಲ್ಲ ಅರಣ್ಯ ಯೋಜನೆ	೨೦-೦೧-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೬೬. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೧	೨೨-೦೧-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೬೭. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೨	೦೩-೦೨-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೬೮. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೩	೧೦-೦೨-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೬೯. ಜನತೆ: ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ದುರಂತ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು	೦೨-೦೬-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೦. ಕೊಡಗನ್ನು ಗಮನಿಸಿ	೧೩-೧೦-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೧. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೪	೨೪-೦೨-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೨. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೫	೦೩-೦೩-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೩. ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ-೬	೧೨-೦೩-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೪. ಚುನಾವಣೆ	೦೨-೦೪-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೫. ಚುನಾವಣಾ ಸಂಹಿತೆ	೨೧-೦೪-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೬. ಅಖಂಡ ಭಾರತ	೨೮-೦೪-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೭. ಕಾಲ ಪಕ್ಷವಾಗುವುದು	೦೫-೦೫-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೭೮. ಭರವಸೆಗಳು ಮಾತ್ರ	೧೨-೦೫-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೭೯. ಮಾನಿಫೆಸ್ಟೋ	೧೯-೦೫-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೦. ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ಗೆದ್ದರೆ	೨೬-೦೫-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೧. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಮತಾಂತರ	೨೫-೦೨-೧೯೯೯	ಜನವಾಹಿನಿ
೮೨. ಜನತೆ	೩೦-೦೬-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೩. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ದುರಂತ	೦೨-೦೬-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೪. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ	೧೪-೦೭-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೫. ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನ	೧೪-೦೭-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೬. ಶೇಷನ್	೨೮-೦೭-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೮೭. ಸಮಾಜವಾದದ ಅಂತಿಮದುರಂತ		
೮೮. ಮೆರೀಟ್ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ		
೮೯. ಬಚೆಟ್ಟಿನ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು	೨೫-೦೮-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೦. ಕಂತ್ರಿಗಳ ದೇಶ	೦೧-೦೯-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೧. ಸರ್ಕಾರದ ಮೂತಿಗೆ ಇಕ್ಕಿದ ಪ್ರಕರಣ	೦೮-೦೯-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೨. ಇಬ್ಬರು ಖೇಡಿಗಳು	೨೨-೦೯-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೩. ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಆಹ್ವಾನ	೨೨-೧೨-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೪. ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಡಾಕುಲ	೧೫-೧೨-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೯೫. ಕೇಂದ್ರ ಅಬ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ ಮೆಕ್ಲಿಕೋ ಮಿಡತೆ	೦೫-೦೧-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೯೬. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷ	೧೬-೦೨-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೯೭. ಸಲೀಂ ಅಲಿ	೦೮-೦೩-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೯೮. ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ	೧೫-೦೩-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೯೯. ಅವಿಶ್ವಾಸದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ	೨೯-೦೩-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೦. ಅದ್ಭುತ ಜಗತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಕಣಿವೆ	೧೯-೦೪-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೧. ತೇಜಸ್ವಿ ಮಾತು ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ, ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಉಪಯುಕ್ತವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ	೨೬-೦೪-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೨ ಕಪಟಗಳ ಕಳ್ಳ ನಾಟಕ	೦೩-೦೫-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೩. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕಲಾನಿಧಿ	೧೦-೦೫-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೪. ಲುಸಾಕ್ಸ್	೧೭-೦೫-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೫. ಕಾಡು ಕುದುರೆಯ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿ	೨೪-೦೫-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೬. ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೇಣು ಹಾಕಬಲ್ಲ ಅಮೇರಿಕಾ	೩೧-೦೫-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೭. ಕಳ್ಳನಿಗೊಂದು ಪಿಳ್ಳೇನೆವ	೨೪-೦೬-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

೧೦೮. ಮ್ಯಾನ್ ಇನ್ ದಿ ಐರನ್ ಮಾರ್ಕ್	೦೧-೦೭-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೦೯. ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಅಗತ್ಯ	೦೮-೦೭-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೧೦. “ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನ” ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷಾಂಕ	೨೮-೧೦-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೧೧. ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ದೇಶದ ಪುನರ್ರಚನೆ	೨೩-೦೨-೧೯೯೨.	ಲಂ.ಪ.
೧೧೨. ಜೆ.ಪಿ. ದನಿ ಎಳೆಯರೆ ಗೆಳೆಯರೆ ಆಲಿಸಿ ಆಂದೋಲನ	೧೧-೦೫-೧೯೭೫	
೧೧೩. The Peasants Swansong	೦೨-೦೩-೧೯೯೬	
	Deccan Herald	
೧೧೪. ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವ್ರತ, ಹೋಮ ಪೂಜೆ ಅನಗತ್ಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದ ಸಮಾರೋಪ (ಮಂಗಳೂರಿನ ವಿ.ವಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ)	೦೬-೦೩-೧೯೯೬	ಜನವಾಹಿನಿ
೧೧೫. ವನವರಾಹಗಳು	೨೯-೦೫-೧೯೯೬	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ.
೧೧೬. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಅನವಶ್ಯಕ ಮಾತು	೨೧-೦೯-೧೯೯೭	
೧೧೭. ಇತಿಹಾಸದ ಅಪಹಾಸ್ಯ-೧	೦೩-೧೦-೧೯೯೭	ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೧೮. ಇತಿಹಾಸದ ಅಪಹಾಸ್ಯ-೨	೧೦-೧೦-೧೯೯೭	ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೧೯. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಮತಾಂತರ	೨೫-೦೨-೧೯೯೯	ಜನವಾಹಿನಿ
೧೨೦. “ಮತಾಂತರದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದು” ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಶನ	೧೯-೦೪-೧೯೯೯	ಅಗ್ನಿ
೧೨೧. ಮತಾಂತರ ಹಾಗೂ ಜಾತ್ಯತೀತ ಧೋರಣೆ	೨೧-೦೨-೧೯೯೯	ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ
೧೨೨. ಮನತೆರೆದ ಮೂಡಿಗೇರೆಯ ಆಂದೋಲನ ನಿಗೂಢಲೋಕ (ಸಂದರ್ಶನ)	೩೦-೧೨-೨೦೦೧	
೧೨೩. ತೇಜಸ್ವಿ ಕಂಡಂತೆ ಜಾಗತೀಕರಣ	೦೬-೦೬-೨೦೦೩	ಅಗ್ನಿ
೧೨೪. ಯುವಕರಿಗೂ ಒಂದು ಛಾನ್ಸ್ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡೋಣ	೨೫-೦೭-೨೦೦೩	ಅಗ್ನಿ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೧೨೫ ಸಮಕಾಲೀನ ಸವಾಲುಗಳು	೦೮-೦೮-೨೦೦೩	ಅಗ್ನಿ
೧೨೬. ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನ ಎರಡು ಮುಖಗಳು ಜಿಹಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಿಂದುತ್ವವಾದಿಗಳು	೨೧-೦೮-೨೦೦೩	ಅಗ್ನಿ
೧೨೭. ತೇಜಸ್ವಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಕಲಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ	೨೮-೦೮-೨೦೦೩	ಅಗ್ನಿ
೧೨೮.ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೧ ನಾನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿಲ್ಲ	೦೮-೦೯-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೨೯.ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೨ ಇಂದಿನ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷವಾದ ಜೀವ ನಾನು ಭವವಿದೆ	೧೫-೦೯-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೦. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೩ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಚಳವಳಿಗಳೂ	೨೨-೦೯-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೧. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೪ ಜಾಗತೀಕರಣ ಬೇಕು, ಬೇಡವೆಂಬ ಆಯ್ಕೆ ಇದೆಯೇ?	೨೯-೦೯-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೨. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೫ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ	೦೬-೧೦-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೩. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೬ ಜಾಗತೀಕರಣ:ಹೂವಿನ ಹಾದಿಯಲ್ಲ	೧೩-೧೦-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೪. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೭ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಾಫಿ	೨೦-೧೦-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೫. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೮ ತತ್ವಾಧಾರಿತ ರಾಜಕಾರಣ ಈಗಿಲ್ಲ	೨೭-೧೦-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೬. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೯ ವರ್ತಮಾನದ ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಕ್ಸ್	೧೦-೧೧-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೭.. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೧೦ ಆಸ್ತಿಕವಾದ, ನಾಸ್ತಿಕವಾದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ	೧೭-೧೧-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೮. ಮೂಡಿಗರೆ ಪೋಸ್ಟ್-೧೧ ಕನ್ನಡದ ಕೆಂಡದ ಜೊತೆ ಆಟ- ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಿಲ್‌ಗೇಟ್‌ಗೆ ಒತ್ತೆ ಇಡಬೇಕೆ?	೨೪-೧೧-೨೦೦೪	ಲಂ.ಪ.
೧೩೯ ಸೂಪರ್ ಪವರ್ ಆಗಲು ಕನ್ನಡವೇ ಗತಿ	೦೧-೧೧-೨೦೦೫	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸುವರ್ಣ ಸಂಭ್ರಮ
೧೪೦. 'ಓದುಗರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು, ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ	೨೨-೧೨-೨೦೦೧	ಕನ್ನಡಪ್ರಭ
೧೪೧. ಕಪ್ಪು ಹಣವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರ!	೧೧-೦೩-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.
೧೪೨. ಸಾಲವೇ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯಾದಾಗ	೧೭-೦೬-೧೯೮೪	ಲಂ.ಪ.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

೧೪೩.	ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡು ದುರವಸ್ಥೆ	೦೧-೦೯-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೧೪೪.	ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡಿನ ಕರಾಳ ಕೃತ್ಯಗಳು	೨೦-೧೦-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೧೪೫.	ರೈತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಹೇಳಿದ್ದು	೧೦-೧೧-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೧೪೬.	ರೈತರ ಮೂಗಿಗೆ ಸಬ್ಬಿಡಿ ತುಪ್ಪ	೦೯-೦೮-೧೯೮೭	ಲಂ.ಪ.
೧೪೭.	ಕವಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡ್	೨೭-೧೧-೧೯೮೮	ಲಂ.ಪ.
೧೪೮.	ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಲಿರುವ ಬೆಳೆಗಾರ	೩೦-೦೯-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೧೪೯.	ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡಿನ ಅವಸಾನ	೦೯-೧೨-೧೯೯೦	ಲಂ.ಪ.
೧೫೦.	ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಗಾರರು ಗೂಡಾಗಳೇ	೧೦-೦೩-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೧೫೧.	ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡಿನ ಹಗಲು ದರೋಡೆ	೨೧-೦೭-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೧೫೨.	ಕಾಫಿ ಬೋರ್ಡ್ ಕತೆ	೧೮-೦೮-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೧೫೩.	ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಕೊನೇ ಅವಕಾಶ	೨೨-೦೩-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೫೪.	ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭ	೧೯-೦೩-೧೯೯೨	ಲಂ.ಪ.
೧೫೫.	ನನ್ನ ಅರ್ಜಿಂಟೀನಾ ಯಾತ್ರೆ	೧೫-೦೯-೧೯೮೫	ಲಂ.ಪ.
೧೫೬.	ಕುತಂತ್ರಿಗಳ ದೇಶ	೦೧-೦೯-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೧೫೭.	ಬಜೆಟ್ಟಿನ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು	೨೫-೦೮-೧೯೯೧	ಲಂ.ಪ.
೧೫೮.	(ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಚರ್ಚೆ)	೨೨-೧೧-೧೯೮೭	ಲಂ.ಪ.
೧೫೯.	ತೇಜಸ್ವಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ “ನಮ್ಮನ್ನು ಹತಾಶರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಈ ದೇಶದ ನೈತಿಕ ಅರ್ಥಪತನ” ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಶನ	೨೦-೦೮-೧೯೯೫.	ತರಂಗ
೧೬೦.	ನಂಬಿಕೆಯ ನಾಶದ ಆತಂಕವೇ ಮೂಲಭೂತವಾದದ ಬೀಜ	೨೫-೧೧-೨೦೦೩	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೧೬೧.	ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹಿತರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡಲು ತೇಜಸ್ವಿ ಆಗ್ರಹ	೨೫-೧೧-೨೦೦೩	ಉದಯವಾಣಿ
೧೬೨.	ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯದವರಿಗೆ ಪುಕ್ಕಟೆ ನೀರು ಬೇಡ	೧೨-೦೨-೨೦೦೩	ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ
೧೬೩.	ತಂತ್ರಾಂಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (ದುರಂತದತ್ತ ಕನ್ನಡ)	೧೮-೦೭-೨೦೦೪	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೧೬೪.	ಬರ, ನೆರೆ, ರೋಗರುಜಿನ ಏನೇ ಬಂದರೂ “ಹಬ್ಬ” ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆ ನಾಗೇಶ ಹೆಗೆಡೆ	೦೮-೦೧-೨೦೦೪	ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೧೬೫.	ಹೀಗಾ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸೋದು? ಕೋಳಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಪ್ರಹಸನ: ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೇಜಸ್ವಿ ಛೇ ಮಾರಿ	೨೩-೦೧-೨೦೦೫	ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೧೬೬. ಶಿಶುವಿಹಾರದಿಂದಲೇ ನಾನ್‌ಸೆನ್ಸ್ ೨೪-೦೫-೨೦೦೫
ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ಬೇಕು ಅನ್ನೋದು ಸೂರ್ಯೋದಯ
೧೬೭. ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ಸಬ್ಸಿಡಿ 'ಬೇಡಿ' ೨೯-೦೫-೨೦೦೫ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ
ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕಲು ಬಿಡಿ.
೧೬೮. ಕನ್ನಡ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ೧೮-೧೧-೨೦೦೫ ಕನ್ನಡಪ್ರಭ
"ಮಿಸಿ"ಯಲ್ಲದೆ 'ಫೇರ್ ಅಂಡ್ ಲವ್ಲಿ'
ಹಚ್ಚಬೇಕಾ?
೧೬೯. ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ೦೯-೦೫-೨೦೦೭ ಲಂಕೇಶ್
ಅನವಶ್ಯಕ (ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಅಪರೂಪದ ಸಂದರ್ಶನ)
೧೭೦. ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಜೊತೆ ೧೦-೦೭-೨೦೦೭ ಗೌರಿ ಲಂಕೇಶ್
ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಡು ಹರಟೆ

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

- : ಲಿಂಗ ಬಂದ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷಾಂಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೮೦ : ಕರ್ನಾಟಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೮೫ : ಚಿದಂಬರ ರಹಸ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಶೇಷ
ಬಹುಮಾನ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕ
- ೧೯೮೭ : ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗೌರವ
- ೧೯೮೮ : ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
: ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಚಿನ್ನದ ಪದಕ
- ೧೯೯೦ : ಬಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಪರಿಷತ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (ಕಲ್ಕತ್ತ-ಬಿಲ್‌ವಾರ ಪುರಸ್ಕಾರ)
- ೧೯೯೧-೯೦: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೯೦ : ಮಾಯಾಮೃಗ 'ಕಥಾ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೯೧ : ಅಲೆಮಾರಿಯ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನೈಲ್ ಮಹಾನದಿ ಕರ್ನಾಟಕ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
: ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿ
- ೧೯೯೨ : ಪರಿಸರದ ಕಥೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೯೩ : ಪರಿಸರದ ಕಾಳಜಿಯ ಒಟ್ಟು ಬರಹಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ
ಜೀವ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- ೧೯೯೪ : ಮಿಸ್ಸಿಂಗ್ ಲಿಂಕ್ ಶಿವರಾಮಕಾರಂತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
: ಕಾಡಿನ ಕಥೆಗಳು ೨ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಕುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ನುಡಿನಮನ

- ೨೦೦೧ : ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ 'ಪಂಪ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ
: ವಿಸ್ಮಯ ೧ ೨ ೩ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
(ಪ್ರದೀಪ್ ಕೆಂಜಿಗೇಯೊಂದಿಗೆ)

ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು

- ೧೯೭೩ : ಅಬಚೂರಿನ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
೧೯೮೭ : ತಬರನ ಕಥೆ ಸ್ವರ್ಣ ಕಮಲ ಪ್ರಶಸ್ತಿ.
ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಥಾ ಚಿತ್ರ ಸಂಭಾಷಣಾ ಕರ್ತೃ
ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಾಷಣೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪದಕ
೧೯೯೦ : ಕುಬಿ ಮತ್ತು ಇಯಾಲ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ,
ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಥಾ ಲೇಖಕ ಸ್ವರ್ಣ ಪದಕ.

ನಾಟಕ ರೂಪಾಂತರಗಳು

- ೧೯೮೬ : ತಬರನ ಕಥೆ ಆರ್ ನಾಗೇಶ್, ಬೆಂಗಳೂರು
೧೯೯೦ : ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು, ಎ ಎನ್ ಜಾಧವ್ ಬೆಂಗಳೂರು
೧೯೯೮ : ಕರ್ವಾಲೊ ರೇಡಿಯೊ ನಾಟಕ ರೂಪ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮಡಿಕೇರಿ
(೧೭-೩-೧೯೯೮)
: ಮಾಯಾಮೃಗ, ಮೈಮ್ ರಮೇಶ್ ಮೈಸೂರು
೨೦೦೨ : ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡನ ಆನೆ, ಆರ್ ನಾಗೇಶ್ ಮೈಸೂರು
೨೦೦೫ : ಆಕಾಶವಾಣಿ ಭದ್ರಾವತಿ
: ಕರ್ವಾಲೊ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ